

De man-vrouwrelatie in 10 jaar LINDA.

Een inhoudsanalyse van 2008-2017

Student Name: Marjolein Snellink
Student Number: 459902

Supervisor: Dr. B.C.M. Kester

Journalistiek & Media
Erasmus School of History, Culture and Communication
Erasmus University Rotterdam

Master Thesis

June 22, 2017

DE MAN-VROUWRELATIE IN 10 JAAR LINDA.

Master thesis

MARJOLEIN SNELLINK

De man-vrouwrelatie in 10 jaar LINDA.

ABSTRACT

Het onderzoek naar specifiek vrouwentijdschriften heeft pas de laatste vijftien à twintig jaar aan aandacht gewonnen. Sindsdien is er vooral historisch onderzoek of onderzoek naar de respons van vrouwen op vrouwentijdschriften gepubliceerd. Slechts enkele auteurs hebben zich gericht op de man-vrouwrelatie in vrouwentijdschriften. LINDA. is als één van de grootste vrouwentijdschriften van Nederland een interessant onderzoeksobject. Niet alleen door haar taboedoorbrekende artikelen, maar ook vanwege het grote lezerspubliek, waaronder veel mannen. In dit onderzoek is een kwalitatieve inhoudsanalyse naar 68 artikelen tussen 2008 en 2017 uitgevoerd om te onderzoeken hoe LINDA. man-vrouwrelaties interpreteert, becommentarieert en bekritiseert. Hierbij is gekeken op welke domeinen LINDA. relaties positioneert en in welke termen LINDA. over deze relaties schrijft. LINDA. positioneert relaties in de domeinen 'liefde en seksualiteit', 'huwelijk en scheiding', 'werk-zorgverdeling' 'afscheid nemen en de dood'. In alle domeinen, behalve deze laatste, is er sprake van paradoxen. Hierbij ligt telkens de focus op de tegenstelling van traditioneel en niet-traditioneel.

Onder het domein 'liefde en seksualiteit' vallen vier verschillende thema's: 'seksualiteit tussen vrouwen', 'vrije seksuele moraal', 'traditionele opvatting over seks' en 'liefde genoemd in relatie'. Tevens is het kopje 'overspel' aan dit domein toegevoegd. Hieronder vallen de thema's 'normalisering overspel' en 'trouw zijn in relatie is de norm'. Seksualiteit komt meer voor dan liefde in LINDA. Een vrijere seksuele moraal wordt gepromoot, maar uiteindelijk is de vaste (monogame) relatie de norm.

Binnen het domein 'huwelijk en scheiding' onderscheiden we de thema's: 'huwelijk als traditioneel instituut', 'huwelijk als niet-traditioneel instituut', 'vechten voor huwelijk' en 'scheiden is reële optie'. Hierbij is duidelijk de paradox te zien tussen traditie en emancipatie.

Onder het domein werk-zorgverdeling vallen de volgende thema's: 'Traditionele opvatting over relatie', 'niet-traditionele opvatting van relatie', 'benoemen van traditionele mannen- of vrouwenrol' en 'benoemen van niet-traditionele mannen of vrouwenrol'. Onder het traditionele thema kwam nog het volgende thema naar voren: 'vrouw geeft leven op voor man'. De aanwezigheid van zowel niet-traditionele als traditionele opvattingen bemoeilijkt het om een conclusie vormen over de algehele opvattingen van relaties.

Onder het kopje 'mannelijke- en vrouwelijke rollen' vallen de volgende gevonden thema's: 'vrouw is sterk', 'vrouw is slachtoffer', 'dominante man negatief' en 'dominante man positief'. De dominante man wordt veel genoemd, en opvallend genoeg vaak in positieve zin.

Tot slot, op gebied van harmonie en conflict zijn de volgende thema's gevonden: 'huiselijk geweld', 'problemen relatie' en 'kenmerken goede relatie'. Als subthema's onder dit laatste kopje worden 'ruimte voor jezelf/de ander', 'wederkerig begrip & respect', 'begrip en tolerantie' en 'seks is belangrijk' geschaard. LINDA. schrijft iets vaker over conflict dan harmonie. De kenmerken van een goede relatie komen overeen met de literatuur.

LINDA. houdt geen strakke interpretatie aan van het woord 'relatie', maar noemt wel het verschil tussen vriendschap en een liefdesrelatie. De teksten uit LINDA. leveren weinig commentaar op hoe relaties er uit (zouden moeten) zien, maar wel op het gedrag van mannen en vrouwen. Hierin worden vrouwen vaak opgeroepen om zelfstandig en geëmancipeerd te zijn. Tot slot bekritiseert LINDA. relaties door het noemen van normen en waarden van relaties, of deze juist kritisch te bekijken.

KEYWORDS: Vrouwentijdschrift, emancipatie, feminisme, LINDA, relaties,

Voorwoord

Zonder ooit van 'gender' of 'feminisme' gehoord te hebben schreef ik in VWO 6 een profielwerkstuk over de invloed van modetijdschriften op de vrouw. Iets meer dan zes jaar later heb ik onbewust de rode draad in mijn leven gevolgd en schrijf ik mijn masterthesis over LINDA. (nu met gelukkig heel wat kennis over gender en media). Na een bachelor in Utrecht, een exchange naar Lund en een master in Rotterdam kom ik nu in het volgende en laatste hoofdstuk in mijn studie aan: een exchange naar Melbourne. Ik kijk uit naar de nieuwe ervaringen en kennis die ik daar ga op doen, en de nieuwste LINDA. gaat zeker mee in mijn koffer.

Ik wil Bernadette Kester bedanken voor haar strenge, doch rechtvaardige begeleiding. Wat een opluchting was het als een positief mailtje binnenkwam, en wat een motivatie kreeg ik van een negatief mailtje. Want hoewel het niet altijd van een leien dakje ging, heb ik nooit zomaar opgegeven. Ook wil ik Chris van der Heijden bedanken voor zijn kennis en hulp; ik kijk ontzettend uit naar zijn boek over LINDA.

Na het lezen en analyseren van tientallen LINDA.'s, ben ik naast aankomend Master of Arts nu ook volleerd relatie-expert. Gelukkig heb ik alle opgedane kennis kunnen gebruiken om mijn eigen relatie te onderhouden terwijl ik dagenlang in de bibliotheek zat te zwoegen en eenmaal thuis maar bleef doorratelen over nieuwe opgedane inzichten. Bedankt voor je geduld, het proeflezen van alle stukken en de schop onder m'n kont die ik soms nodig had.

Dan rest mij niets meer dan je veel leesplezier te wensen!

Marjolein Snellink

22-06-2017

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	8
1.3 Vraagstelling en relevantie.....	8
2. Theoretisch kader	12
2.1 Vrouwentijdschrift	12
2.1.1 Ontwikkeling van vrouwentijdschriften door de jaren heen	12
2.2 Gender en representatie	13
2.2.1 Gender	13
2.2.2 Representatie	15
2.2.3 Mannelijkheid en vrouwelijkheid	17
2.3 Relaties algemeen.....	19
2.3.1 Ontstaan van relaties.....	19
2.3.1 Onderzoek naar relaties in vrouwentijdschriften	20
2.4 Relatiedomeinen.....	22
2.4.1 Liefde en seksualiteit.....	22
2.4.2 Samenwonen, huwelijk & kinderen	24
2.4.3 Werk-zorgverdeling.....	26
2.5 Karakter van relaties.....	26
2.5.1 Mannelijke en vrouwelijke rollen	27
2.5.2 Harmonie en conflict	27
3. Methode	29
3.1 LINDA.....	29
3.2 Kwalitatieve inhoudsanalyse.....	29
3.2.1 Data-verzameling.....	29
3.2.2 Operationalisering.....	30
3.2.3 Betrouwbaarheid en validiteit	32
4. Resultaten	33
4.1 Interpretatie, commentaar en kritiek vanuit LINDA.	33
4.1.1 Interpretatie.....	33
4.1.2 Commentaar.....	34
4.1.3 Kritiek.....	35
4.2 Domeinen.....	37
4.2.1 Liefde en seksualiteit.....	37
4.2.2 Huwelijk en scheiding.....	39
4.2.3 Werk-zorgverdeling.....	41
4.2.4 Afscheid nemen en de dood.....	43
4.3 Karakter van relaties.....	43
4.3.1 Mannelijke en vrouwelijke rollen	43
4.3.2 Harmonie of conflict	45
5. Conclusie.....	48
5.2 Relatiedomeinen.....	48
5.2.1 Liefde en seksualiteit.....	48
5.2.2 Huwelijk en scheiding.....	49

5.2.3 Werk-zorgverdeling.....	49
5.2.4 Afscheid en de dood.....	50
5.3 Karakter van relaties.....	50
5.3.1 Mannelijke en vrouwelijke rollen	50
5.3.2 Harmonie en conflict	51
5.4 Interpretatie, commentaar en kritiek.....	52
5.5 Discussie.....	53
5.5.1 Verbanden met theorie.....	53
5.5.2 Aanbevelingen.....	54
6. Literatuurlijst.....	56
7. Appendix.....	61
7.1 Dataverzameling.....	61
7.2 Axiaal codeschema.....	62

1. Inleiding

Geen tandartsenpraktijk, kiosk of boekenwinkel waar het gezicht van Linda de Mol je niet aankijkt: LINDA. Magazine, wie kent het tijdschrift van Linda de Mol niet? Begonnen met een tijdschrift is het LINDA.-imperium uitgebreid naar Lindanieuws, LINDA.Foundation en LINDA.TV. Het is dus niet verwonderlijk dat LINDA. één van de grootste vrouwentijdschriften van Nederland is. Opvallend is dat LINDA. door alle leeftijden wordt gelezen en tevens veel mannelijke lezers heeft.

Een tijdschrift wat haast iedereen weleens opengeslagen heeft is een interessant onderzoeksobject, zeker omdat onderzoek naar representaties van mannen en vrouwen in de media al vijf decennia een belangrijk onderwerp voor wetenschappelijk onderzoek is (Krijnen & van Bauwel, 2015). Onderzoek naar specifiek vrouwentijdschriften heeft pas de laatste vijftien à twintig jaar aan aandacht gewonnen. Eerder werd de thematiek van de meeste vrouwenbladen, namelijk huishouden en gezinsleven, niet gezien als maatschappelijk problematiserend of invloedrijk (Hülsken, 2005). Dat terwijl vrouwentijdschriften juist gezien kunnen worden als spiegel van hun tijd (Hülsken, 2010), die veel zegt over de problematiek in het leven van vrouwen (en mannen). Uitvoerig onderzoek naar de raadgeefrubriek in de *Margriet* (Brinkgreve & Korzec, 1978) laat zien dat de ingezonden problemen en de adviezen daarop een duidelijke verandering doormaken in de onderzochte periode van 1938 tot 1978. Een vrouw die in 1950 klaagt over het drankprobleem van haar man krijgt het advies van *Margriet* om haar man te ontvangen met liefde en begrip; daar bereik je immers meer mee dan met ruzie. In 1977 is *Margriet* bij een vergelijkbare klacht een stuk stelliger: het is tijd dat de brieveninzender haar mond opentrekt, want dit huwelijk is “mensonwaardig” (Brinkgreve & Korzec, 1978, 63).

Anno 2017 leest men massaal de LINDA., waarin taboedoorbrekende onderwerpen als huiselijk geweld, sekswork en vreemdgaan uitgebreid besproken worden. Maar wordt de lijn van die steeds meer moderniserende relatie zoals die te merken was in *Margriet*, doorgezet in LINDA.? In dit onderzoek wordt onderzocht hoe LINDA. betekenis geeft aan de relatie tussen man en vrouw in die nieuwe context.

1.3 Vraagstelling en relevantie

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

Hoe interpreteert, becommentarieert en bekritiseert LINDA. de relatie tussen mannen en vrouwen in de periode 2008-2017?

Deelvragen:

- In welke domeinen positioneert LINDA. man-vrouwrelaties?
- Hoe en in welke termen spreekt LINDA. over man-vrouwrelaties?

Om de hoofdvraag te beantwoorden wordt deze uiteengezet in drie stappen. De eerste is hoe LINDA. relaties interpreteert. Onderzocht zal worden wanneer er in LINDA. precies gesproken wordt van een relatie en of LINDA. onderscheid maakt tussen diverse relatievormen (vriendschap, liefde, seksueel et cetera) en op basis van welke criteria. Ten tweede wordt gekeken naar de vorm waarin LINDA. relaties becommentarieert: in welke rubrieken levert LINDA. commentaar op relaties, en op welke aspecten van een relatie doet LINDA. dat? Neemt LINDA. hierbij een raadgevende rol aan, of blijft het blad objectief? Het laatste onderdeel gaat over hoe LINDA. relaties bekritiseert: wanneer is volgens LINDA. sprake van een goede dan wel slechte relatie? Aan welke criteria moet de ideale relatie voldoen? Kortom, welke normen en waarden worden door LINDA. gepromoot?

In wetenschappelijk onderzoek naar vrouwentijdschriften is er vooral onderzoek gedaan naar de representatie van mannen en vrouwen, en ligt de nadruk minder vaak op relaties. Uitzonderingen hierop zijn de onderzoeken van Gupta, Zimmerman en Fruhauf (2008) en Gill (2009). In beide onderzoeken wordt er gekeken naar hoe er in de artikelen in vrouwentijdschriften wordt geschreven over seksualiteit en liefde tussen mannen en vrouwen. Gupta et al. (2008) richtte zich hierbij op de glossy *Cosmopolitan* en Gill (2009) onderzocht de inhoud van het tijdschrift *Glamour*. In hoofdstuk 2.3 wordt verder ingegaan op de inhoud van deze onderzoeken, om een beter beeld te scheppen van de domeinen liefde en seksualiteit en hoe deze beschreven worden in vrouwentijdschriften. Dit onderzoek naar LINDA. richt zich naast liefde en seksualiteit ook op de andere domeinen waarop relaties gepositioneerd worden, wat een breder beeld schept van de man-vrouwrelatie. Naast de onderzoeken die zich richten op de relatie tussen mannen en vrouwen, is de visuele weergave van de (stereotype) man-vrouwverhouding in advertenties een zeer populair onderzoeksobject (Goffman, 1979; Holancova, 2004; Hudders & Vyncke, 2013; Orth, 2003). Het is mede om die reden waardevol om een tekstuele analyse toe te voegen aan deze visuele analyses. Het onderzoek '*Margriet weet raad.*' *Gevoel, gedrag, moraal in Nederland 1938-1978* is hierbij een mooi beginpunt om één van de grootste vrouwentijdschriften van deze tijd, LINDA., te onderzoeken en te kijken hoe het de moderne relatie tussen man en vrouw beschrijft.

Zoals eerder gezegd heeft onderzoek naar vrouwentijdschriften de laatste jaren aan aandacht gewonnen. Van der Mooren (2001) onderzocht voor haar proefschrift lezeressen van het tijdschrift *Yes*. Zij concludeerde dat het tijdschrift *Yes* op een positieve manier bijdraagt aan de identiteitsvorming van jonge vrouwen en stelt daarmee vast dat het vormen van identiteit

van vrouwen beïnvloed kan worden door vrouwentijdschriften. Ook bij LINDA. zal dit het geval kunnen zijn. Een tijdschrift als LINDA. dat door zo'n brede groep mensen gelezen wordt, is dus een uiterst interessant onderzoeksobject. Een ander onderzoek dat de rol van tijdschriften behandelt is dat van Jensen (2001). Zij benadert vrouwentijdschriften als media waardoor vrouwelijk schrijverschap, door bijvoorbeeld vrouwelijke journalisten, wordt gestimuleerd en vrouwen geëmancipeerd worden. Hülsken (2010) keek vanuit een pers-historisch perspectief naar de veranderende opvattingen over seksualiteit, moederschap en geboorteregeling in vrouwentijdschriften tussen 1950 en 1975. "Media zouden de dragers zijn in het verspreiden van nieuwe opvattingen en gedrag," schrijft Hülsken (2010, 11), al nuanceert ze deze opvatting in de conclusie van haar onderzoek. Hülsken concludeert namelijk dat zowel de opvatting dat commerciële vrouwentijdschriften vrouwen traditionele rollen opleggen, als de opvatting dat tijdschriften een motor kunnen zijn in het in gang zetten van nieuwe ontwikkelingen, genuanceerd moeten worden. Commerciële tijdschriften namen op onderwerpen betreffende seksualiteit en geboorteregeling aanvankelijk vooral een 'volgende', en pas later een meer 'begeleidende' rol aan. In het laatste geval waren de tijdschriften misschien niet zozeer de motor van een nieuwe beweging, maar droegen wel bij aan de veralgemenisering en verspreiding van het 'nieuwe' denken over deze onderwerpen. Dit inzicht is waardevol, omdat het laat zien dat een tijdschrift als LINDA. een belangrijke bron kan zijn voor het ondersteunen en verspreiden van normen en waarden die betrekking hebben op de Nederlandse vrouw (en man). De representatie van relaties tussen mannen en vrouwen is nog zo weinig onderzocht dat dit onderzoek een bijdrage levert aan het grotere geheel van onderzoek naar de manier waarop tijdschriften bijdragen aan dat 'nieuwe denken'.

Hermes (1995) deed onderzoek naar de respons van vrouwen op vrouwentijdschriften. Zij vond twee verschillende soorten reacties. Aan de ene kant zagen zij tijdschriften als een soort 'professional journal' voor thuis: vol met recepten, tips, de nieuwste films en beautyproducten. Aan de andere kant gaven vrouwen aan dat tijdschriften hen hielpen om meer te leren over andermans emoties en problemen en op die manier te leren over hun eigen gevoelens en angsten. Een tijdschrift als Glamour sluit duidelijk aan op die laatste soort reactie, vooral in de artikelen over seks en relaties (Gill, 2009).

Al deze aspecten maken een onderzoek naar een van de grootste hedendaagse vrouwentijdschriften niet alleen een waardevolle toevoeging voor de mediawetenschappen, het onderzoek heeft ook een maatschappelijke functie: we kunnen meer inzicht krijgen in de waarden die mannen en vrouwen in de 21^e eeuw aan hun relatie geven. Daarnaast is het interessant om te weten hoe een vrouwenblad over mannen (in de context van een relatie) schrijft. Dat kan namelijk belangrijk zijn voor de manier waarop vrouwen naar mannen kijken

en welke verwachtingen zij hebben van hun partner. Vice versa geldt dit voor mannen die de LINDA. lezen.

2. Theoretisch kader

Om mijn onderzoek wetenschappelijk in te bedden zal in dit theoretisch kader relevant onderzoek en relevante theoretische concepten worden besproken. Er zal hierbij op vier onderwerpen worden ingegaan: vrouwentijdschriften, gender en representatie, relatiedomeinen en karakter van relaties.

2.1 Vrouwentijdschrift

In deze paragraaf wordt kort ingegaan op het vrouwentijdschrift en de geschiedenis hiervan. Hoe definiëren we het vrouwentijdschrift, en hoe heeft het vrouwentijdschrift zich ontwikkeld tot het blad dat we vandaag de dag lezen?

2.1.1 Ontwikkeling van vrouwentijdschriften door de jaren heen

Hülsken (2010) wijst uit dat er een aantal constanten zijn in de inhoud en vormgeving van de commerciële vrouwentijdschriften uit de twintigste-eeuw. De bladen verschenen wekelijks, tweewekelijks of maandelijks en richten zich specifiek op een vrouwelijk publiek. Hoewel, zoals eerder genoemd, LINDA veel mannelijke lezers heeft, is het blad wel specifiek gericht aan vrouwen. Tijdschriften die maandelijks uitkomen zijn vaak luxer en worden, om hun veelal glanzende cover, ook wel 'glossy's' genoemd (Hermes, 1993).

Volgens Bakker en Scholten (2011) begint de geschiedenis van het tijdschrift ongeveer 100 jaar na de uitvinding van de drukpers, maar komt het medium pas rond het einde van de 19^e eeuw en het begin van de 20^e eeuw tot ontwikkeling. In het begin waren tijdschriften vooral bedoeld voor politieke verslaggeving en sensationieuws. Ook al noemt Bakker en Scholten (2011) dat er pas in de loop van de 20^e eeuw tijdschriften worden ontwikkeld voor specifieke groepen zoals vrouwen, verschenen de eerste Nederlandse tijdschriften die speciaal op vrouwen gericht waren al vanaf 1780 (Hülsken, 2010). Er is maar weinig bekend over deze bladen, die namen droegen als *Oeffenschool der Vrouwen* (1784-1785) en *De Dames-Post* (1785), maar ze bestonden vaak niet erg lang (Hülsken, 2010). De eerste vrouwentijdschriften waren divers: er bestond geen vast redactiestructuur en de rubrieken verschilden per tijdschrift (Jensen, 2001). Volgens Hülsken (2010) vond de definitieve doorbraak van het vrouwentijdschrift plaats in de jaren veertig en vijftig van de negentiende eeuw, en groeide het bereik van de tijdschriften eind negentiende eeuw toen druktechnieken verbeterd werden en een steeds groter deel van de bevolking geletterd was. Bekende hedendaagse bladen zoals de *Libelle* en de *Margriet* verschenen voor het eerst in respectievelijk 1934 en 1938. Vooral na de Tweede Wereldoorlog groeide de populariteit van deze bladen. De bladen werden sterk

beïnvloed door de economische en culturele ontwikkelingen van hun tijd, wat zichtbaar was door de hoeveelheid advertenties (over bijvoorbeeld huishoudartikelen) en steeds meer ruimte voor onderwerpen als huwelijk, seksualiteit en betaalde arbeid (Haantjes, 2011). Gedurende de jaren 1980 kwam de glossy overwaaien uit de Verenigde Staten met titels als *Cosmopolitan* (1982) en *ELLE* (1989). Vrouwen werden duidelijk gezien als belangrijke doelgroep voor tijdschriften, want in de periode van 2000-2011 werden er maar liefst veertig nieuwe vrouwentijdschriften geïntroduceerd in Nederland (Bakker & Scholten, 2011).

Tegenwoordig zien we steeds vaker bladen die verbonden zijn aan een bepaald bekend gezicht, zogenaamde '*I-magazines*' (Van Hove, 2004). Internationaal gezien is *O* van Oprah Winfrey één van de bekendste I-magazines, maar ook in Nederland zijn de I-magazines niet van de lucht: Wendy (Wendy van Dijk), &C (Chantal Janzen), Maarten! (Maarten van Rossum) en natuurlijk LINDA. zijn slechts enkele voorbeelden. Geen enkel I-magazine in Nederland komt echter in de buurt van het oplagecijfer van LINDA. Poppelaars (2007) haalt een voorbeeld aan waaruit blijkt dat Linda de Mol en de LINDA. al snel een begrip zijn geworden in de tijdschriftenwereld: in april 2007 adverteert het blad Psychologie met de volgende tekst op billboards: "Linda heeft haar eigen blad. Jij ook: Psychologie" (1).

2.2 Gender en representatie

Om te kunnen analyseren hoe LINDA. relaties omschrijft in haar artikelen, dienen noties als mannelijkheid, vrouwelijkheid en stereotype rollen besproken te worden. Om deze noties weer beter te begrijpen is het van belang om eerst de concepten gender en representatie te duiden.

2.2.1 Gender

De reden dat er in dit onderzoek in grote mate aandacht wordt besteed aan het concept gender, is dat de rollen die in het dagelijks leven worden toebedeeld aan mannen en vrouwen (in elk geval voor een belangrijk deel) niet aangeboren zijn, maar veelal aangeleerd zijn.

Voor veel mensen zijn gender en sekse inwisselbare termen. Dit idee is zo ingebed in de westerse cultuur dat er haast niet bij stilgestaan wordt dat het twee verschillende concepten zijn (Healey, 2014; Vanwesenbeeck, 2011). Sekse verwijst naar de fysieke verschillen tussen man en vrouw, terwijl gender verwijst naar de sociaal geconstrueerde betekenis van iemands fysieke sekse (Krijnen & van Bauwel, 2015). Die sociaal geconstrueerde betekenis heeft te maken met wat men beschouwt als mannelijk of vrouwelijk: "Gender refers to the psychological and social manifestations of what one believes to be male and/or female" (Canary & Dindia, 1998, 4). Hierbij hoeft gender dus niet overeen te komen met de biologische sekse. Healey (2014) gebruikt informatie van *Gender Spectrum* (2017) om gender te definiëren als een complexe overeenstemming tussen iemands sekse (biologische gender), iemands interne gevoel

van man-zijn, vrouw-zijn of (geen van) beide (genderidentiteit), en iemands externe gedrag en uitstraling (genderexpressie). Gender spectrum is een organisatie die zich richt op het creëren van een gender-inclusieve wereld door uit te leggen wat gender precies inhoudt.

De beroemde woorden van Simone de Beauvoir (1949, 8) - "On ne naît pas femme, on le devient" - waren tekenend voor de assumptie dat je niet geboren wordt als vrouw, maar je 'gemaakt' wordt tot vrouw. Vrouw-zijn is dus een constructie, net als man-zijn. In beide gevallen gaat het om aangeleerd sociaal gedrag, dat als vrouwelijk dan wel als mannelijk wordt bestempeld. Dit heeft niet zozeer te maken met het biologische aspect van het vrouw-zijn, maar dit zou volgens De Beauvoir vooral gaan om hoe vrouwen in de maatschappij tot vrouw, ofwel tot de tweede sekse, gemaakt worden door de eerste sekse: de man. Het gaat in die zin dus niet zozeer over de maakbaarheid van genderrollen in het algemeen, maar meer over hoe mannen voor vrouwen bepalen wat het betekent om 'vrouw' te zijn en wat hun passende rol is in de samenleving. Het boek *De Tweede Sekse* van De Beauvoir en haar minachting voor de dienstbare rol die mannen aan vrouwen toebedeelden waren een aanzet tot wetenschappelijke interesse in gender vanaf de jaren 1970 (Krijnen & Van Bauwel, 2015). Genderstudies kunnen omschreven worden als een paraplu waaronder onderzoek wordt geschaard dat is gericht op het analyseren van machtsverhoudingen *tussen* mannen en vrouwen en *binnen* mannen- en vrouwengroepen zelf (Buikema & Van der Tuin, 2007). Gender laat ook zien hoe individuen, sociale en institutionele structuren en symbolen mannelijk dan wel vrouwelijk zijn of een mannelijke dan wel vrouwelijke connotatie met zich meedragen (Harding, 1986). Nu we in modernere en geëmancipeerde tijden leven is het makkelijk om te vergeten hoeveel impact feministische wetenschappers op het veld van media- en culturele studies hebben gehad. Het feit dat academici het nu logisch vinden dat hun onderzoek gevoelig moet zijn voor vragen met betrekking tot gender, klasse en etniciteit komt door feministische (media) wetenschappers (Carter & Steiner, 2004). Genderstudies richten zich dus niet enkel op de machtsverhoudingen tussen en binnen mannen en vrouwen en de genderrollen die hierbij van toepassing zijn, maar behandelen ook de problematiek omtrent bijvoorbeeld discriminatie en racisme.

Er zijn globaal twee benaderingen van gender en sekse: een essentialistische en een non-essentialistische (of constructivistische) benadering. Bij de essentialistische opvatting gaat men ervanuit dat man en vrouw in essentie verschillen van elkaar (Krijnen en van Bauwel, 2015). Gender is hierbij een biologisch construct wat uitgaat van verschillen die natuurlijk en onveranderlijk zijn. Onder andere Judith Butler (1990) leverde kritiek op de tweedeling van deze essentialistische opvatting over gender. Zij ziet gender namelijk als een sociaal construct wat juist niet te reduceren is tot enkel het biologische verschil tussen man en vrouw. Dat sociale construct houdt in dat gender iets is wat we 'doen' (gedrag) en niet iets wat we bij onze geboorte meekrijgen. Dit wordt ook wel aangeduid als 'doing gender' (West & Zimmerman,

1987; Butler, 1990). 'Doing gender' is volgens Butler een vorm van performativiteit waarbij gender wordt toegewezen aan het lichaam door het spelen van bepaalde rollen. Een voorbeeld hiervan is de actrice Ruby Rose, die zich identificeert als *genderfluïde*, wat betekent dat ze zich het ene moment vrouwelijk en het andere moment mannelijk identificeert en gedraagt. In haar korte film *Break free* verandert ze dan ook van een erg vrouwelijk personage naar een masculiene man.

Het individu heeft hierin de vrijheid om alle rollen te spelen en zijn eigen gender te creëren en vorm te geven (Butler, 1993). Hoewel deze vrijheid ideologisch klinkt, is de praktijk anders. We hebben immers te maken met bepaalde normen en genderrollen die beperkend kunnen werken voor individuen. Hoe deze rollen eruitzien en hoe zij in stand worden gehouden door stereotype representaties in de mainstream media, wordt beschreven in de volgende paragrafen.

2.2.2 Representatie

De notie van representatie heeft twee verschillende betekenissen. Ten eerste refereert representatie aan de re-presentatie van mannen en vrouwen in de media, waarbij in onderzoek doorgaans de nadruk ligt op kwantiteit, dus letterlijk hoe vaak mannen en vrouwen worden afgebeeld. Ten tweede staat representatie ook voor de manier waarop mannen en vrouwen worden geportretteerd en wat dit betekent voor de maatschappij. Beide definities van representatie bouwen voort op de stelling dat mediarepresentaties grote consequenties hebben voor sociale, culturele en politieke betekenissen van gender (Krijnen & Van Bauwel, 2015). Hoe LINDA de relatie tussen vrouwen en mannen interpreteert, becommentarieert en bekritiseert heeft dus gevolgen voor de manier waarop lezers van het blad aankijken tegen hun eigen gender en de bijbehorende rollen.

Stuart Hall (2013) onderzocht hoe deze mediarepresentaties in verhouding staan tot de sociale werkelijkheid en onderscheidt drie verschillende theoretische benaderingen om deze vraag te beantwoorden: de reflectie-, de intentionele en de constructivistische benadering. Bij de eerste veronderstellen wetenschappers dat teksten (zowel geschreven als audio-visuele teksten) een spiegel van de maatschappij vormen. Hierbij vragen ze zich af of de tekst overeen komt met de werkelijkheid: worden er evenveel vrouwen en mannen gepresenteerd in media als er daadwerkelijk zijn? Het gaat er bij de reflectieve benadering over of de tekst de werkelijkheid reflecteert. Bij de intentionele benadering onderzoeken wetenschappers de intentie van de maker van een tekst: wat wil diegene precies zeggen met zijn representatie? Hierbij is de tekst een afspiegeling van de intentie van de maker. Als ontvanger van de tekst kun je een andere betekenis aan de tekst geven, maar de enige correcte betekenis is die van de maker.

Bij de laatste, de constructivistische benadering, zien onderzoekers representaties als betekenissen waarover te onderhandelen valt door zowel de zender als de ontvanger. Teksten hebben geen vaststaande betekenis, maar er worden telkens betekenissen geconstrueerd (Hall, 2013). Iedereen interpreteert dezelfde tekst dus op een andere manier. Deze laatste benadering wordt veelal in combinatie met de reflectieve benadering gebruikt omdat dan zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve kant van representatie wordt onderzocht (Krijnen & Van Bauwel, 2015). Wel is belangrijk om te melden dat de gedachte achter de reflectieve en de constructivistische benadering niet hetzelfde is. Bij de reflectieve benadering gaat het erom of teksten de werkelijke wereld en hun betekenissen reflecteren, terwijl bij de constructivistische benadering die betekenis überhaupt niet vastligt (Hall, 2013).

Een andere theorie die van toepassing is op representatie is die van *frames*. Framing-theorie gaat over het proces waarbij bepaalde aspecten van een gebeurtenis of situatie worden uitgelicht, en andere aspecten niet worden besproken (Entman, 1993). Het gaat hierbij vaak over nieuwsgebeurtenissen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen *frame-building* en *frame-setting*. Bij frame-building wordt er een bepaalde manier van kijken gestimuleerd door journalisten, elites en sociale bewegingen. Vervolgens wordt dat frame getoond in bijvoorbeeld het nieuws, waarna er sprake is van frame-setting. Hierbij is er een interactie tussen het publiek en het frame, wat weer kan leiden tot een veranderende attitude van het publiek tegenover de situatie (De Vreese, 2005). Zo draagt bijvoorbeeld het continue op een bepaalde manier representeren van jeugdcriminaliteit in nieuwsmedia negatief bij aan het gevoel van veiligheid van burgers. En dat terwijl de jeugdcriminaliteit in feite gedaald is en mensen dus minder bang zouden moeten zijn (Ruigrok, Van Atteveldt et al., 2016). Het constant framen van jeugdcriminaliteit als groot probleem zorgt hierbij dus (onterecht) voor angst bij de lezers.

Hoewel beide theorieën over representaties en betekenissen gaan, is er voor dit onderzoek gekozen om de representatietheorie van Hall te gebruiken. Het gaat in dit geval namelijk meer over het construeren van betekenissen door zender en ontvanger, zonder dat er onderzocht wordt of daar voorbedachte frames op toepassing zijn. Op deze manier wordt in dit onderzoek vanuit een constructivistische benadering de representaties van de man-vrouwrelaties geanalyseerd en onderzocht welke betekenissen LINDA. daaraan geeft. Er is voor deze benadering gekozen omdat het in dit onderzoek niet gaat om vaststaande betekenissen, maar juist om betekenissen die veranderen door verschillende tijdsgeesten, zenders en ontvangers. Er wordt dus niet gekeken of gemaakte beweringen in LINDA. ook kloppen met de werkelijkheid.

Ross & Carter (2011) concluderen dat media de werkelijkheid op zo'n manier representeren dat deze het meest voordelig is voor degenen die in een hoge machtspositie zitten. Representatie is echter een subtieler proces waarbij dit niet altijd het geval is. De

gepresenteerde wereld is niet altijd het voordeligst voor degenen met de meeste macht, maar degenen met de meeste macht worden wel vaak het meest gepresenteerd. Zo wijst Amerikaans onderzoek naar advertenties uit dat minderheden als Afrikaans-Amerikanen of Aziatische-Amerikanen minder in advertenties gepresenteerd dan blanke Amerikanen. Hetzelfde geldt voor andere minderheden, ook als deze niet per se in de letterlijke minderheid zijn, zoals vrouwen.

De cijfers bevestigen dit met het kwantitatieve aspect van representatie: slechts één op de vier personen waarover verteld of geschreven wordt in het nieuws, is vrouw. Daarnaast betwist slechts vier procent van alle nieuwsverslagen bestaande stereotypen over mannen en vrouwen (GMMP, 2015). Volgens Krijnen en van Bauwel (2015) maken de meeste media- en genderwetenschappers zich dan ook zorgen over deze stereotype representaties van mannen en vrouwen die kunnen resulteren in stereotypisch gedrag. Zo schrijft Gauntlett (2008) bijvoorbeeld dat de meeste onderzoekers het erover eens zijn dat culturele invloeden en socialisatieprocessen de grootste rol spelen in het creëren van iemands genderidentiteit en –rollen. Het is om die reden belangrijk om deze stereotype kenmerken van ‘mannelijkheid’ en ‘vrouwelijkheid’ nader te ontleden in de volgende paragraaf.

2.2.3 Mannelijkheid en vrouwelijkheid

Zoals hierboven is genoemd hebben representatie van vrouwen en mannen in mediaberichtgeving en stereotype ideeën over mannelijkheid en vrouwelijkheid veel met elkaar te maken. Omdat er in dit onderzoek wordt gekeken naar de manier waarop de relatie tussen mannen en vrouwen wordt geduid is het interessant om dieper op deze noties van mannelijkheid en vrouwelijkheid in te gaan en hoe stereotypering tot stand komt.

Stereotypen zijn overtuigingen die gebaseerd zijn op het categoriseren van een bepaalde subgroep van personen op basis van persoonlijke eigenschappen, kenmerken en gedragingen (Gafencu-Bândiul, 2011). Stereotypen worden dus niet alleen gebaseerd op gender, maar doorkruisen ook andere karakteristieken zoals etniciteit, leeftijd, seksualiteit en klasse (Krijnen & Van Bauwel, 2015). Het doorkruisen van verschillende karakteristieken wordt ook wel gevat in het concept intersectionaliteit. Hierbij is de centrale gedachte dat gender altijd in relatie moet worden gebracht met andere concepten als klasse, leeftijd, etniciteit en seksualiteit (Phoenix & Pattynama, 2006). In een onderzoek naar het loonverschil tussen mannen en vrouwen betekent een intersectionele benadering dat je ook andere concepten meeneemt, zoals bijvoorbeeld etniciteit. Zo verdient een blanke vrouw minder dan een man, maar verdient een Latijns-Amerikaanse vrouw nog minder dan een blanke vrouw (Mandel & Semyonov, 2016). Zonder een intersectionele benadering maak je geen onderscheid tussen groepen waar dit eigenlijk wel noodzakelijk is. Hoewel stereotypen vaak als negatief worden gezien, helpen stereotypen bij het

snel kunnen oordelen over alledaagse handelingen in het leven. Mensen hebben stereotypen nodig om nieuwe informatie te kunnen structureren en verwerken zodat ze op die manier om kunnen gaan met de wereld (Spee, Lefever & Vanhoof, 1999). Dat betekent echter niet dat stereotypen altijd correct en onschuldig zijn.

Zoals eerder gezegd wordt in de representatie van mannen en vrouwen veel stereotypen gebruikt. Deze hebben vaak connotaties met mannelijkheid en/of vrouwelijkheid. Zo gedraagt een stereotype homoseksuele man zich bijvoorbeeld erg vrouwelijk. Zodra het gaat over stereotypen die expliciet met mannen of met vrouwen te maken hebben, noemen we het gender stereotypen. Bij deze gender stereotypen komt een hele lijst met kenmerken, rollen en vaardigheden die een man en een vrouw zouden (moeten) bezitten. Dat is bijvoorbeeld 'actief', 'onafhankelijk', 'gespierd', 'leider' en 'goed met cijfers' voor mannen, en 'behulpzaam', 'elegant', 'verantwoordelijk voor het huishouden', 'creatief' en 'aardig' voor vrouwen (Kite, 2001).

In 1974 begon Sandra Bem met het ontwikkelen van de, nog steeds veel gebruikte, *BEM Sex Role Inventory (BSRI)*. Dit is een instrument om te testen hoe mannelijk, vrouwelijk of androgyn mensen zichzelf beoordelen. De deelnemers krijgen een lijst met bijvoeglijke naamwoorden, waarbij er een deel is gebaseerd op stereotype mannelijke kwaliteiten (assertief, zelfstandig, ambitieus) en een deel op stereotype vrouwelijke kwaliteiten (zachtaardig, verlegen, goedgegelovig). Het derde deel van de woorden zijn 'neutrale' woorden. De test wordt uitgevoerd door deelnemers zelf het bijvoeglijke naamwoord te laten kiezen wat het best bij hun past. Uit onderzoek blijkt dat vrouwen sinds de jaren 1970 zichzelf als minder vrouwelijk omschrijven, wat zou kunnen duiden op een minder grote waardering voor traditionele vrouwelijkheid. In hun onderzoek naar mannelijkheid en vrouwelijkheid vergeleken Donnelly & Twenge (2017) oude BEM-scores met nieuwe BEM-scores. De vrouwelijke deelnemers scoorden in 2012 een stuk hoger op mannelijkheid dan in 1974, terwijl de mannen hetzelfde scoorden (Donnelly & Twenge, 2017). Kritiek op de test zou zijn dat mensen die bewust zijn van hun eigen gender en bijbehorende kenmerken, ook sneller voor die kenmerken kiezen, zonder dat deze per se bij degene passen (Star & Zurbriggen, 2016). De stereotype gedachte 'vrouwen zijn zwak en mannen zijn sterk' kan invloed hebben op hoe mannen en vrouwen de test invullen. Ondanks dat er volgens onderzoekers nog veel aan Bem's theorie gesleuteld moet worden, heeft de ontwikkeling van BSRI veel toegevoegd aan de wetenschap naar androgynie en onderzoek naar de cognitieve onderbouwing van gender (Lips, 2017).

Het is mogelijk dat LINDA, ofwel in een heel stereotype, traditionele manier over genderrollen praat, ofwel daar heel vooruitstrevend in is.

2.3 Relaties algemeen

Om de representatie van relaties in LINDA te kunnen analyseren is het essentieel om enige aandacht te besteden aan hoe tegen relaties wordt aangekeken vanuit enkele relevante sociaal-psychologische studies. In welke normatieve kaders worden man-vrouw relaties geplaatst en in welke domeinen van het sociale leven? Deze beschrijving vormt een van de uitgangspunten of kaders voor de analyse van de manier waarop man-vrouwrelaties in vrouwentijdschriften worden gerepresenteerd.

2.3.1 Ontstaan van relaties

Het wel of niet hebben van een relatie heeft effect op het welzijn van de mens. Zo rapporteren Van Beuningen & Kloosterman (2011) dat ruim 90 procent van de mensen met een partner aangeeft gelukkig en tevreden te zijn. Dit is aanzienlijk meer dan de circa driekwart van de mensen zonder partner. Maar hoe ontmoeten mensen elkaar, en hoe ontstaan relaties?

Uit onderzoek naar Amerikaanse stellen blijkt dat het voor het grootste deel van de late twintigste-eeuw gebruikelijk was om een partner te ontmoeten via (gezamenlijke) vrienden. Daarnaast kwam een partner ontmoeten via het werk, of via bars of restaurants ook veel voor. Deze manieren moesten vanaf 1995 concurreren met ontmoetingen via het internet. In 2009 ontmoetten koppels elkaar echter nog steeds het meest via vrienden, daarna via bars, restaurants en andere publieke ruimten en als derde via het internet (Rosenfeld & Thomas, 2012). Bevindingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (2014) laten zien dat Nederlandse stellen elkaar tussen 1998 en 2013 het meest ontmoetten tijdens het uitgaan, vakantie of recreatie. Ontmoetingen via vrienden, werk of school/opleiding worden tussen 1998 en 2013 steeds iets minder. Vergelijkbaar met het Amerikaanse onderzoek blijkt ook in Nederland dat het internet aan terrein wint: ruim 13 procent van de stellen die tussen 2008 en 2013 gingen samenwonen kenden elkaar via het internet, tegenover 2 procent tussen 1998 en 2003.

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen een vriendschappelijke en romantische relatie. Anno de 21^e eeuw wordt een vriendschappelijke relatie met de andere sekse geaccepteerd, maar dit was halverwege de 20^e eeuw zeker niet altijd het geval. Volgens Brinkgreve & Korzec (1978) verschilden de normen tussen mannen en vrouwen op het gebied van het hebben van een vriendschap met de andere sekse: “Zo moest een vrouw de ‘zuivere vriendschap’ met een andere man verbreken omdat haar man het niet prettig vond (1958)” (54), maar mochten mannen wel doen en laten wat ze wilden. Nog een aantal jaren eerder dan het citaat uit *Margriet* wordt in het korte boekje *Personal Relationships between men and women* (Doncaster, 1950) geconcludeerd dat vriendschap met de andere sekse vooral iets is dat zich

mogelijkerwijs uit kan breiden naar een romantische relatie en uiteindelijk een huwelijk. Doncaster noemt dat een man-vrouw vriendschap meer diepgang heeft dan een vriendschap tussen dezelfde sekse, omdat man en vrouw “make up that which is lacking in each other in mind and spirit” (6). Diezelfde gedachtegang voert jaren later nog steeds de boventoon in boeken over man-vrouw relaties, met titels als *You just don't understand* (Tannen, 1990) en *Men are from Mars, women are from Venus* (Gray, 1992). Het standpunt dat mannen en vrouwen fundamenteel anders zouden zijn wordt zowel gesteund als bekritiseerd door academici. Zo zegt Dindia (1997) dat mannen en vrouwen wellicht verschillen, maar niet zoveel dat ze van een andere planeet komen:

“The differences between females and males are not so great as to justify a claim that they are from different planets, but may be great enough to justify a claim that they are from different but neighboring states” (Monsour, 2002, 9).

Deze verschillen kunnen volgens Monsour (2002) voor problemen zorgen in relaties, maar zorgen er ook voor dat man-vrouw vriendschappen juist unieke voordelen heeft, omdat mensen elkaar dan de normen van hun eigen gendercultuur aanleren. De vriendschappelijke relatie tussen mannen en vrouwen is een belangrijk onderdeel van de algemene relatie tussen de seksen. Toch wordt in dit onderzoek de nadruk gelegd op romantische relaties tussen volwassenen, omdat die zich vaker verplaatsen door vaste levensdomeinen. In het boek *Gender and couple relationships* (McHale et al., 2012) worden de domeinen beschreven waarin relaties zich kunnen bevinden in de verschillende delen van het boek; deel 1 gaat over trouwen, deel 2 over werk- en familierollen en deel 3 over vrouwen en mannen als ouders. Logischerwijs spelen ook liefde en seksualiteit een grote rol in de meeste romantische man-vrouwrelaties. De eerdergenoemde onderzoeken naar deze aspecten van de man-vrouwrelatie in tijdschriften bevestigen dit. Deze verschillende domeinen worden vanaf paragraaf 2.4 uitgebreid behandeld om een beeld te scheppen van de hedendaagse man-vrouwrelatie. Als er aan de hand van de analyse blijkt dat er meer domeinen bestaan waarop relaties gepositioneerd worden, zal dit meegenomen worden in de resultaten.

2.3.1 Onderzoek naar relaties in vrouwentijdschriften

Het is voor de analyse waardevol om te weten hoe andere vrouwentijdschriften man-vrouwrelaties vooral positioneren. Worden relaties gepositioneerd in bovenstaande domeinen of gaan ze vooral over andere onderwerpen?

Zoals kort genoemd in de inleiding schrijven Gupta et al. (2008) en Gill (2009) over seksualiteit en liefde in de man-vrouwrelatie in tijdschriften. In beide onderzoeken worden,

vergelijkbaar met het onderzoek naar *Margriet* (Brinkgreve en Korzec, 1978) de adviezen uit de raadgeefrubriek geanalyseerd. Gupta et al. (2008) onderscheidt drie verschillende thema's in de liefdesadviezen van Cosmopolitan. De eerste is dat het de verantwoordelijkheid van de vrouw is om henzelf en hun mannelijke partner te veranderen, de tweede gaat over beslissingen die vrouwen maken binnen relaties en de derde over de verantwoordelijkheid van het koppel om de relatie te behouden en te verbeteren. In de adviezen die betrekking hebben op seks vinden Gupta et al. (2008) ook drie overkoepelende thema's. De eerste is dat de vrouw verantwoordelijk is voor het seksueel genot van de man, de tweede dat de vrouw verantwoordelijk is voor haar eigen seksueel genot en de derde dat seksueel genot de verantwoordelijkheid is van het koppel samen. Gill (2009) vindt soortgelijke thema's in haar onderzoek naar Glamour. In het eerste thema zijn vrouwen actieve ondernemers op het gebied van liefde en intimiteit: *de ware* komt niet vanzelf naar je toe, maar die moet je zelf vinden. Het tweede thema wordt omschreven als *men-ology*, wat slaat op de teksten die als doel hebben om vrouwen het mysterieuze man-wezen te leren doorgronden. Het derde thema heeft betrekking tot zelfhulp, waarbij de teksten gaan over tevreden leren zijn met je lichaam en altijd zelfverzekerd te zijn. De meerderheid van het advies legt de nadruk op traditionele mannelijke en vrouwelijke sociale rollen, waarbij de seksualiteit, kracht en controle van de man voorop staat (Gupta et al., 2008). Ook Gill (2009) benoemt de centrale rol die mannen in de thema's spelen, maar merkt wel een paradox op. Hoewel de vrouwen in Glamour vaak zelf agentschap krijgen, wordt dit impliciet ingezet als middel om de perfecte partner te vinden. Zo benadrukt Glamour dat het belangrijk is om je als vrouw goed te voelen over je lichaam (maar mannen houden daarbij trouwens ook van zelfverzekerde vrouwen, dus dat is mooi meegenomen). Hierdoor ligt er een constante focus op het vinden van de juiste partner. Met betrekking tot seksualiteit merkt Gill (2009) dat er wordt geschreven over seksuele vrijheid van vrouwen, maar dat dit neerkomt op meer druk voor de vrouw. Onder het mom 'seksuele vrijheid' zijn vrouwen zelf verantwoordelijk voor het seksueel genot van zichzelf, hun partner én voor de relatieproblemen die hiermee geassocieerd worden. Gauntlett (2008) heeft een positievere kijk op de manier waarop vrouwen worden aangesproken in vrouwentijdschriften. Vrouwentijdschriften zouden suggereren dat de vrouw enkel gelukkig kan zijn als ze 'de ware' heeft gevonden, maar Gauntlett (2008) beschrijft dat moderne vrouwentijdschriften vrouwen juist in de controle-positie plaatsen: "The advice pages of all the magazines consistently argue that if a man is a serious disappointment, in any sense, then he should be ditched" (200).

Onderzoeken naar relaties in vrouwentijdschriften blijken vooralsnog vooral betrekking te hebben tot liefde en seksualiteit. Een bredere analyse met alle relatiedomeinen zoals genoemd in McHale et al. (2012) blijft achterwege. Een duidelijke reden om in dit onderzoek zowel de relatiedomeinen als liefde en seksualiteit te analyseren. Een belangrijke noot die mee

moet worden genomen in de analyse komt hierbij van Winship (1978), die concludeert dat vrouwentijdschriften 'jongleren' met verschillende ideologische opvattingen, waarbij door het hele tijdschrift tegenstrijdige elementen terugkomen. Zo kan er met humor over het huwelijk worden gesproken in de ingezonden brieven en met pijn en verdriet over het huwelijk in de probleempagina's (Gill, 2009). Gupta et al., (2008) halen het onderzoek van Doner (1993) aan om een soortgelijk punt te maken: "destructive content in women's magazines is intermingled with constructive messages, making it harder to sort out fact from fiction" (250). Het is mogelijk dat er in LINDA ook op verschillende manieren over de relatiedomeinen gesproken worden, op zowel destructieve als constructieve manier. Hierdoor kan het moeilijk zijn voor de lezer om een eenduidige conclusie te trekken uit de teksten.

In *Margriet* werd pas vanaf de jaren 1960 over seksualiteit gesproken. Eerder was dit onderwerp taboe en werd de term 'seks' of 'seksualiteit' niet eens in de mond genomen. Woorden als 'zedelijkheid' en 'zeden' moeten er op duiden dat het hierom gaat: "Vragen op zedelijk gebied behandel ik liever niet. Het is uiterst gevaarlijk terrein en bovendien niet geschikt om hetzij hier, hetzij per brief beantwoord te worden (1950)" (Brinkgreve & Korzec, 1978, 36).

2.4 Relatiedomeinen

In deze paragraaf zal worden ingegaan op de domeinen waarop relatie tussen mannen en vrouwen gepositioneerd worden. In dit onderzoek wordt er gekeken naar de domeinen liefde en seksualiteit, samenwonen, huwelijk & kinderen en de werk-zorgverdeling tussen mannen en vrouwen. Dit helpt ons om meer context te creëren voor de verschillende levensdomeinen waarin een relatie zich kan bevinden.

2.4.1 Liefde en seksualiteit

Om de relatie tussen mannen en vrouwen in dit onderzoek meer context te geven, is het belangrijk om de verouderde en hedendaagse normen en waarden van de man-vrouwrelatie op liefdes- en seksueel gebied te behandelen. Aan de hand daarvan kunnen we vaststellen wat herkenbaar is voor de moderne relatie.

Uit de eerder geciteerde ingezonden brieven in de raadgeefrubriek in *Margriet* blijkt dat er een schril contrast bestaat tussen mannen en vrouwen aan het begin en het eind van de onderzoeksperiode (1938-1978). "Tot eind jaren vijftig verschilden de morele maatstaven die men voor mannen en vrouwen aanlegde in veel grotere mate dan nu het geval is," schrijven Brinkgreve & Korzec (1978, 54). Zo mochten vrouwen er geen vriendschappen met mannen op na houden, maar waren mannen nagenoeg vrij om een affaire buiten de deur te hebben. Als een

vrouw daarover klaagde in een ingezonden brief aan *Margriet*, kreeg ze het antwoord om liefde en lust te onderscheiden als het op mannen aankomt: "... de rest zijn maar avontuurtjes, slippertjes zoals de meeste mannen ze wel maken als ze in de gelegenheid zijn (1946)" (Brinkgreve & Korzec, 1978, 54). Dit vormt een groot contrast met de manier waarop mensen tegenwoordig naar de relatie tussen mannen en vrouwen kijken. Factoren als 'wederkerig begrip en respect', 'begrip en tolerantie' en 'huwelijkstrouw' worden in de 21e eeuw beschouwd als de meest belangrijke voorwaarden voor een succesvolle relatie (Van den Troost, 2005).

De monogame relatie blijkt lange tijd als norm naar voren te komen in vrouwentijdschriften, zoals in het onderzoek van Brinkgreve en Korzec (1978). Het advies van *Margriet* aan een meisje dat niet kan kiezen tussen twee vrienden, is in 1950 als volgt: "Je speelt een lichtzinnig en wreed spelletje, en daar kon je later wel eens zelf de dupe van worden" (59). Aan het eind van het onderzoek, halverwege de jaren 1970, is er meer begrip voor andere relatievormen, al wordt benadrukt dat een affaire hebben buiten je huwelijk veel eerlijkheid en begrip tussen de partners vereist. Carpenter (1998), die onderzoek deed naar *Seventeen Magazine* vindt eind jaren 1990 nog steeds een focus op de monogame relatie: "[...] Readers who are interested in more than one boy ought to choose between them" (165-166).

Uit het onderzoek van Brinkgreve & Korzec (1978) zou geconcludeerd kunnen worden dat de machtsverschillen tussen mannen en vrouwen steeds minder zijn geworden, en hun relatie gelijkwaardiger, informeel zelfs. Wouters (2007) schrijft in *Manners & Emotions since 1890* echter dat het proces van informalisatie een 'zigzagging spiral process' is geweest (181). Hierbij werd de omgang tussen mensen, en dus ook tussen mannen en vrouwen, informeler vanaf de jaren 1920, maar weer formeler gedurende de Tweede Wereldoorlog. Daarna, gedurende het hippie-tijdperk, werden de normen weer informeler, waarbij ze vanaf de jaren 1980 weer formeler werden. De relatie tussen mannen en vrouwen is dus niet informeler geworden in één strakke lijn. Gedurende de 20e eeuw was er telkens sprake van een soort driehoek: van formeel naar informeel, en van informeel naar een synthese van beide. Wouters gebruikt een voorbeeld van lingerie om deze driehoek concreter te maken. Tijdens de jaren 1950 en 1960 was de voorgevormde beha het meest gebruikelijk, waarna eind jaren 1960 veel vrouwen besloten te stoppen met het dragen van beha's. Tot in de jaren 1970 de niet-voorgevormde beha werd geïntroduceerd: een compromis tussen formeel en informeel. Wouters' boek werd uitgegeven in 2007, wat de vraag oproept hoe het tien jaar later gesteld is met de informaliteit tussen mannen en vrouwen.

De seksuele revolutie gedurende de jaren 1960 zorgde voor een vrijere seksuele moraal. Waar in eerste instantie alleen mannen vrij waren op seksueel gebied, zorgde onder andere de introductie van de anticonceptiepil ervoor dat seks gezien kon worden als iets wat ook vooral 'leuk' was om te doen, ook door en voor vrouwen. Voor vrijwel alle vrouwentijdschriften

kwamen zaken die met seksualiteit te maken hadden nauwelijks aan bod, maar halverwege de jaren zestig en in de jaren zeventig veranderde dit (Hülksen, 2010). De seksuele revolutie werd op tijdschriftgebied gekenmerkt door het tijdschrift *Sextant*, dat tot aan 1968 nog *Verstandig Ouderschap* heette. *Sextant* wordt hét vakblad voor seksualiteit. Het doel van het veertig pagina's tellende maandblad is om te informeren over voorechtelijk geslachtsverkeer, geboorteregeling, ongehuwd moederschap, echtscheiding en geslachtsziekten (Van Wesemael, 2006). Ook opent *Sextant* de discussie over onderwerpen die daarvoor nog taboe waren in de publieke sfeer, zoals abortus, prostitutie, pornografie en pedofilie (Van Wesemael, 2006). Anno 2017 zijn bovenstaande onderwerpen niet meer weg te denken uit de vrouwentijdschriften en discussies, en staat LINDA bekend om haar taboedoorbrekende artikelen. Er komt steeds meer aandacht voor de seksualiteit en het genot van de vrouw; ook in academische debatten (Boyle, 2013).

Belangrijk om te noemen is dat in dit onderzoek enkel wordt ingegaan op heteroseksuele relaties. Zo maakt Ballaster in 1991 een opmerking die anno 2017 nog steeds relevant is. Zij stelt dat vrouwentijdschriften, en dan vooral glossy's, vrouwen construeren als sterke, zelfstandige personen met een vrije seksuele moraal. Tegelijkertijd wordt de heteroseksuele relatie tot belangrijkste factor van het sociale leven verheven. Ook de vrouwelijke seksuele cultuur blijft, net als de liefdescultuur in tijdschriften, overwegend heteroseksueel (Gupta, 2008), waarbij Boyle (2013) voorbeelden aanhaalt uit *Sex and the City* en *50 Shades of Grey*. Er is in dat geval sprake van heteronormativiteit, waarbij het zijn van heteroseksueel als de standaard of neutraal wordt gezien. Boyle benadrukt dat vrouwelijke seksualiteit ook vooral een homosociaal proces is: "women define for themselves and other women the possibilities of sexual pleasure and purchase" (2013, 261). Hoewel het gebrek aan lesbische seksualiteit in tijdschriften ervoor kan zorgen dat niet-heteroseksuele lezers zich niet gerepresenteerd voelen, is de vrijere seksuele moraal in tijdschriften wel goed voor vrouwen in het algemeen (McRobbie, 1999). "[...] The importance of being able to identify and articulate what you want sexually and what you do not want, the importance of learning about the body and being able to make the right decisions about abortion and contraception [...] figured high in the early feminist agenda" (57). Mogelijk spelen de artikelen in LINDA een rol in dit domein van relaties.

2.4.2 Samenwonen, huwelijk & kinderen

De manier waarop stellen in Nederland samenwonen en hoe ze vorm geven aan hun relaties is drastisch veranderd in de afgelopen 50 jaar. Hoewel het traditionele gezin (de *nuclear family*) – een vader, moeder en kinderen – nog steeds veel voorkomt, is er ook steeds vaker sprake van

alternatieve vormen, zoals een homostel met (geadopteerde) kinderen (Emons, Scheepers & Wester, 2008).

Een relatie opbouwen gebeurt veel geleidelijker dan vroeger. Een intieme relatie wordt langzaam opgebouwd terwijl men nog niet samenwoont. Eerst wordt er af en toe samen geslapen, een keer samen op vakantie en pas na een langere tijd komt het tot samenwonen: “Sprong men vroeger direct in het diepe, tegenwoordig gaat eerst een teen in het water om te peilen of men verder zal gaan” (Garssen et al., 2011). Vanaf de 21^e eeuw wordt vastgesteld dat ongetrouwd samenwonen een fenomeen is dat op alle sociale niveaus voorkomt. Behalve dat dit fenomeen een belangrijke rol speelt in het uitstellen van het huwelijk, functioneert het ook steeds meer als een alternatief voor het huwelijk (Van den Troost, 2005, 9). Als mensen wel trouwen, doen ze dit op veel latere leeftijd dan vroeger. Zo trouwden Amerikaanse mannen tussen 1950-1960 op een leeftijd van 22 à 23 jaar, en Amerikaanse vrouwen op een leeftijd rond de 20 jaar. In 2013 is dit 29,1 voor mannen en 27,8 voor vrouwen. Het huwelijk wordt dus uitgesteld (of zelfs afgesteld), maar ook steeds makkelijker verbroken. In 1946 kreeg een *Margriet*-lezeres nog het advies om vooral “niet te scheiden, ook al weet je dat je man je bedriegt” (Brinkgreve & Korzec, 1978, 54). Tegenwoordig is een scheiding veel gebruikelijker. Volgens Van den Troost (2005) is er bij scheidingen sprake van ‘imitatie’: omdat het verbreken van een huwelijk steeds gebruikelijker is geworden, maken steeds meer mensen gebruik van deze mogelijkheid. Zo is het echtscheidingscijfer van 2,2 per 1000 echtparen in 1960 naar 10,1 in 2015 gegaan (Brinkgreve, 1988; Centraal Bureau van de Statistiek [CBS], 2016a). Mensen gaan tegenwoordig een huwelijk aan met risico’s en keuzes die hun ouders niet hadden.

Deze veranderingen in gedrag en attitude van Nederlanders komen volgens Felling, Peters en Scheepers (2000) door twee processen van individualisering sinds de Tweede Wereldoorlog. Hierbij is het eerste proces de-institutionalisering, waarmee de afzwakking van de binding die men met traditionele instituties heeft wordt bedoeld. Het huwelijk als instituut, maar ook het samenwonen en het vormen van een gezin zijn instituten waarvan mensen maar langzaam afwijken. Het tweede proces van individualisering is de-traditionalisering. Hiermee wordt gerefereerd aan de afnemende populariteit van traditionele dominante waarden en culturele opvattingen, zoals een strenge geloofsovertuiging of politiek-ideologische opvattingen (Emons, Scheepers & Wester, 2008). Het verminderen van die dominante waarden zijn bijvoorbeeld terug te zien in de tolerantie jegens alleenstaande moeders of homostellen. De de-traditionalisering van politiek is tegenwoordig te herkennen in het oprukkend populisme, dat het oneens is met de traditionele opvattingen en de stem van het volk wil laten horen.

De Emancipatiemonitor van 2000 (Keuzenkamp & Oudhof) rapporteert dat in 1998 voor het eerst de situatie voorkwam dat het aantal paren zonder kinderen groter is dan het aantal met kinderen. Anno 2015 is dit nog steeds zo (CBS, 2016b), wat laat zien dat de traditionele

waarde om voor kinderen te kiezen in een relatie, steeds minder relevant is. Het domein van samenwonen, huwelijk en het al dan niet kiezen voor kinderen speelt mogelijk een rol in de artikelen over relaties in LINDA.

2.4.3 Werk-zorgverdeling

De de-traditionalisering is ook geleidelijk te merken in de werk-zorgverdeling tussen mannen en vrouwen. Gedurende lange tijd waren zorg en arbeid twee gescheiden domeinen, waarbij de man moest zorgen voor het inkomen en de vrouw verantwoordelijk was voor het huishouden (Portegijs & van den Brakel, 2016). Brinkgreve & Korzec (1978) laten een tekenend voorbeeld zien uit een *Margriet* uit 1966, waarin een vrouw geadviseerd wordt te stoppen met werken omdat dat het beste voor het gezin is. Brinkgreve (1988) merkte pakweg twintig jaar later op dat die verhoudingen drastisch waren omgedraaid: “Niet de werkende moeder maar de thuismoeder wordt niet meer helemaal voor sociaal vol aangezien en voelt zich soms in de verdediging gedrongen” (171). Deze omslag is ook te zien in de cijfers: in 1965 had 84 procent van de Nederlandse bevolking bezwaar tegen buitenshuis werkende moeders met schoolgaande kinderen. In 2008 was dit omgedraaid naar negen op de tien vrouwen en bijna evenveel mannen die het juist *niet* bezwaarlijk vonden of zelfs aanbevelenswaardig als de moeder ook buitenshuis werkt (Portegijs & Keuzenkamp, 2008). Tegenwoordig wordt er regelmatig over een ‘werk-zorgverdeling’ gesproken en vloeien de domeinen dus langzaam in elkaar over. Vooralsnog werken mannen nog steeds meer dan vrouwen die op hun beurt weer meer zorgtaken op zich nemen dan mannen: “In 2015 werkte in 58 procent van de werkende paren met minderjarige kinderen de man voltijds en de vrouw deeltijds” (Portegijs & Van den Brakel, 2016, 87). Portegijs & van den Brakel (2016) rapporteren ook dat de helft van mannen en vrouwen een verdeling waarin ze beiden evenveel werken en zorgen echter als ideaal ziet. De vrouwenorganisatie WOMEN Inc. kwam in juni 2017 uit met een WerkZorgBerekenaar, die mensen de kans geeft om een betere financiële inschatting te maken over de verdeling tussen arbeid en zorg. Dit laat zien dat de werk-zorgverdeling anno 2017 een aanwezig maatschappelijk thema is.

2.5 Karakter van relaties

Om de tweede deelvraag “hoe en in welke termen spreekt LINDA. over man-vrouwrelaties?” te kunnen beantwoorden is het nodig om te kijken hoe relaties kunnen worden gekarakteriseerd. Er is weinig tot geen onderzoek gedaan naar de representatie van relaties tussen mannen en vrouwen in media. Veelal blijft het bij de analyse van representatie van het gezin in bijvoorbeeld dramaserie (Emons, Scheepers & Wester, 2008) of van de representatie van mannen en

vrouwen als individuen; dus hoe mannen en vrouwen zelf worden gerepresenteerd. Ik baseer me in deze thesis op psychologisch-sociologisch onderzoek naar liefde en conflict in relaties en op de rollen die mannen en vrouwen op zich nemen in relaties.

2.5.1 Mannelijke en vrouwelijke rollen

Zoals eerder gezegd bestaan er gender stereotypen, die omschrijven hoe vrouwen en mannen zich zouden moeten gedragen. Eerder werden deze op individueel niveau genoemd, zoals een stereotype homoseksuele man die heel vrouwelijk is, maar binnen een relatie zijn de genderrollen van mannen en vrouwen ook afhankelijk van elkaar.

In de huidige westerse samenleving is gelijkwaardigheid een belangrijke waarde binnen relaties. Brinkgreve & Korzec (1978) halen een voorbeeld aan waaruit blijkt dat dit niet altijd het geval is geweest. In een *Margriet* uit 1966 wordt een vrouw die thuis de kostwinner is namelijk dringend geadviseerd om haar man de leiding te laten nemen: “Gaaf U door op de huidige manier, ... dan bent U over een jaar of wat een rasechte Kenau en uw man een zielig mislukte figuur die nooit meer iets presteert en die naar de pijpen van zijn vrouw danst (1966)” (64). Het advies is dus om de man de dominante rol te laten spelen (zelfs als hij dat niet wilt), omdat er anders niets van hem overblijft. Inmiddels zou men wellicht zeggen dat die verhouding ouderwets is, al blijft men vaker in traditionele rollen hangen dan men denkt. Onderzoek naar Amerikaanse koppels en machtsstructuren binnen hun relaties uit 1994 toont aan dat hoe meer macht de man heeft binnen de relatie, hoe minder snel een relatie opbreekt (Felmlee, 1994). Stereotype mannelijke en vrouwelijke rollen zijn dus strakker verwezen in ons leven dan veel mensen doorhebben.

Het is interessant om deze rollen in relaties ook in verband te brengen met hoe LINDA relaties omschrijft. Wordt er over de man-vrouwrelatie geschreven in termen van traditionele rollen, waarin de man werkt en de vrouw thuisblijft en voor de kinderen zorgt of besteed LINDA juist aandacht aan moderne, minder stereotype rolverdelingen c.q. relaties?

2.5.2 Harmonie en conflict

Naast de verschillende termen van mannelijkheid en vrouwelijkheid waarin de relaties tussen mannen en vrouwen vorm kan worden gegeven, kunnen representaties van relaties ook gekarakteriseerd worden als harmonie of conflict.

Het CBS (2016c) rapporteert dat Nederlanders met een partner zichzelf vaker gelukkig vinden dan mensen zonder partner. Het hebben van een partner zou dus goed kunnen zijn voor je geluksgevoel. Mensen zijn dan ook ‘sociale dieren’ volgens Sternberg en Weis (2006, 65): “Other humans are the “vehicles” on which our survival and genetic legacy depend. ... Some are so essential to our reproduction that we willingly sacrifice our lives so

that they can thrive". Mensen hebben persoonlijke relaties met anderen nodig in elke fase van het leven (Monsour, 2002).

Maar, naast harmonie is er ook conflict aanwezig in elke partnerrelatie. Conflict kan worden gedefinieerd als de aanwezigheid van onenigheid, verschil of incompatibiliteit tussen de partners (Cahn, 1992; Feeney & Karantzas, 2017). In serieuze gevallen kan conflict leiden tot huiselijk geweld. Hoewel dit vaak achter gesloten deuren plaatsvindt en exacte cijfers daarom moeilijk te achterhalen zijn, is 83 procent van de geschatte daders man, en is 60 tot 65 procent van de slachtoffers vrouw (Emancipatiemonitor, 2016). Huiselijk geweld kan vele vormen aannemen. Traditioneel gezien gaat het om fysiek en seksueel geweld, maar huiselijk geweld kan zich ook uiten in psychisch geweld (intimidatie, sociale isolatie, vernedering) of economisch geweld (uitbuiten of bewust financieel afhankelijk maken van partner) (Emancipatiemonitor, 2016).

Onderzoek van Gupta et al. (2008) naar het vrouwentijdschrift *Cosmopolitan* wijst uit dat het blad tekortkomt in het benoemen van intiem partnergeweld, zoals seksueel misbruik. Interessant is dus of LINDA hier wel aandacht aan schenkt. Daarnaast wordt er in deze thesis gekeken of LINDA man-vrouwrelaties vooral in termen van harmonie of van conflict karakteriseert.

3. Methode

3.1 LINDA.

LINDA. is na *Libelle* het grootste vrouwentijdschrift van Nederland, met een betaalde gerichte oplage van 236.622 stuks. Andere bekende vrouwentijdschriften als *Elle*, *Cosmopolitan* en *Vogue* blijven tussen de 60.000 en 70.000 oplages steken, waarbij de *Viva* (34.450) en *Margriet* (167.510) uitschieters naar respectievelijk beneden en boven zijn (Sanoma, 2016). Opvallend is dat LINDA. ook het grootste mannenbereik heeft tussen opiniebladen *Elsevier*, *HP/De Tijd*, *Quest*, *Quote*, *TopGear* en *Vrij Nederland*. Tevens wordt LINDA. het meest gelezen van alle andere (vrouwen)tijdschriften in alle welstandsklassen (LINDA., 2016). Hoewel *Libelle* groter is dan LINDA. met een oplage van 314.378, is voor dit onderzoek gekozen voor LINDA. omdat dit een relatief nieuw vrouwentijdschrift is dat bijna 70 jaar jonger is dan *Libelle*. LINDA. kan getypeerd worden als een glossy, omdat het een luxe blad is dat maandelijks wordt uitgegeven.

3.2 Kwalitatieve inhoudsanalyse

Voor dit onderzoek werd een kwalitatieve thematische inhoudsanalyse gebruikt. Dit is een methode die geschikt is om sociale fenomenen te omschrijven en begrijpen (Boeije, 2010), zoals menselijk gedrag of publieke opinies. In dit geval ging het om de betekenissen die het tijdschrift LINDA. toekent aan de relatie tussen mannen en vrouwen, met andere woorden de wijze waarop LINDA. deze relaties interpreteert, becommentarieert en bekritiseert. Hiervoor was een methode nodig die verder gaat dan het manifeste tekstniveau en waarmee je op diepgaander manier naar de data kunt kijken, in dit geval naar de betekenissen in de tekst. Het gaat, zoals eerdergenoemd, niet om de kwantitatieve kant van representaties maar om de kwalitatieve kant: op welke *manier* worden representaties van relaties tussen mannen en vrouwen gerepresenteerd?

3.2.1 Data-verzameling

Voor dit onderzoek werd een tijdsperiode van tien jaar onderzocht, dat wil zeggen de jaargangen van 2008 tot en met 2017. LINDA. komt maandelijks uit, dat betekent dus twaalf edities per jaargang. In dit onderzoek is een steekproef genomen van vier LINDA.'s per jaargang, wat neerkomt op 40 LINDA.'s. Er is gebruik gemaakt van een doelgerichte steekproef, waarbij op eigen oordeel is afgegaan om te bepalen welk materiaal moet worden geanalyseerd om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden (Saunders et al., 2011). Er is gekozen voor de analyse van vier willekeurige doorsnee LINDA.'s per jaargang zodat de bijzondere uitgaves buiten beschouwing blijven. Ook zorgt deze steekproef ervoor dat eventuele plotselinge veranderingen

in het uiterlijk of inhoud van het tijdschrift opgemerkt worden. Daarnaast speelde bij het doen van de steekproef mee dat niet alle jaargangen compleet waren. LINDA. heeft geen toegang tot hun (digitaal) archief gegeven, waardoor de LINDA.'s niet op een gesystematiseerde manier geselecteerd konden worden. Er is om die reden één LINDA. per seizoen geanalyseerd om op die manier mogelijke verschillen tussen verschillende seizoen edities zoveel mogelijk uit te sluiten. Bij het enkel analyseren van een kerst- of Valentijns editie kan er een verkeerd beeld ontstaan over relaties in vergelijking met de andere edities gedurende het jaar.¹ In hoofdstuk 7.1 (appendix) staat een lijst van de alle LINDA.'s in de dataverzameling.

LINDA. bestaat uit een aantal vaste rubrieken: 'mensen', 'columns', 'lifestyle', 'mooi (en gezond)', 'mode', 'culinair', 'cultuur' en 'service'². Alle artikelen uit het onderdeel 'mensen' die expliciet gaan over relaties tussen mannen en vrouwen worden in de analyse betrokken, waarbij zowel het gedrag, de mening en de rol van de man als van de vrouw nauwkeurig wordt gecodeerd. In totaal zijn er 68 artikelen gecodeerd. Het was niet mogelijk om de woorden per artikel te tellen omdat er geen digitale bestanden van de artikelen bestaan. Het grootste gedeelte van de dataset bestaat uit interviews, namelijk 74 artikelen (69 procent van de dataset). Hiervan zijn 17 interviews met onbekende mensen, 4 interviews met bekende Nederlanders en 26 'verlaten vrouw' artikelen. Die laatste rubriek neemt dus een aanzienlijke rol in, in de dataset (38,2 procent). Daarnaast zijn er 17 (25 procent) *longreads* geanalyseerd, wat zowel opiniestukken van journalisten als verslagen van een persoonlijke gebeurtenis zijn. Deze artikelen zijn altijd in de ik-vorm geschreven en zijn minstens twee pagina's lang. Tot de dataset horen 3 editorials van Linda de Mol (4,4 procent) en 1 uitleg bij een fotoreportage over relaties (1,5 procent).

3.2.2 Operationalisering

Het onderzoek is opgezet om een antwoord te formuleren op de hoofdvraag. Deze hoofdvraag is uiteengezet in drie stappen. De eerste is hoe LINDA. relaties interpreteert. Onderzocht zal worden wanneer er in LINDA. precies gesproken wordt van een relatie en of LINDA. onderscheid maakt tussen diverse relatievormen (vriendschap, liefde, seksueel et cetera) en op basis van welke criteria. Ten tweede wordt gekeken naar de vorm waarin LINDA. relaties becommentarieert: in welke rubrieken levert LINDA. commentaar op relaties, en op welke aspecten van een relatie doet LINDA. dat? Neemt LINDA. hierbij een raadgevende rol aan, of

¹ Met uitzondering van 2015 (waar geen herfsteditie van is gecodeerd) en 2017 (omdat op het moment van onderzoek enkel de versies tot en met juni waren uitgegeven).

² Hoewel deze delen kleine verscheidenheid tonen door de jaren heen (zo is 'mode' in 2010 nog een apart deel, terwijl dit in 2013 bij 'mooi' is onderverdeeld) blijft het deel 'mensen' van 2008 tot en met 2017 nagenoeg gelijk.

blijft het blad neutraal/onpartijdig? Het laatste onderdeel gaat over hoe LINDA. relaties bekritiseert: wanneer is volgens LINDA. sprake van een goede dan wel slechte relatie? Aan welke criteria moet de ideale relatie voldoen? Kortom, welke normen en waarden worden door LINDA. gepromoot?

De data, in dit onderzoek LINDA. artikelen met betrekking tot relaties, moest worden geïnterpreteerd door het vaststellen en coderen van thema's en categorieën (Boeije, 2010). Alle artikelen zijn eerst gedigitaliseerd om het coderen makkelijker te maken. Hierbij zijn de artikelen ingescand, wat het niet mogelijk maakte om de woorden digitaal te tellen. Bij het coderen werden zinnen en/of alinea's voorzien van 'labels', abstracte codes/betekeningen. Al deze codes hebben daarnaast een extra label gekregen, die in verbinding staat met hoe LINDA. relaties interpreteert, becommentarieert en bekritiseert. Zo hebben codes het label 'neutraal', 'positief' of 'negatief' gekregen om te duiden hoe LINDA. over de betreffende code schrijft. Daarnaast zijn ook labels toegevoegd als 'veroordelend', 'raadgevend', 'normatief' of 'waarde' om later een antwoord te kunnen geven op hoe LINDA. becommentarieert en bekritiseert.

Na het open coderen zijn de codes axiaal gecodeerd, wat wil zeggen dat de 'open' codes op een nieuwe manier bij elkaar gevoegd worden, door verbanden te leggen tussen de verschillende codes. Op die manier worden er thema's geconstrueerd (Strauss & Corbin, 2007; 96). Dit axiaal coderen zorgde ervoor dat de data verder generaliseerd kon worden en er mogelijk nieuwe concepten uit af te leiden waren. (Boeije, 2010).

Bij het coderen werd een open benadering toegepast ten aanzien van de data, waarbij begrippen niet van tevoren werden geconstrueerd, geoperationaliseerd en vervolgens gemeten (Wester & Peters, 2004), maar in plaats daarvan gebruik werd gemaakt van *sensitizing concepts* (Bryman, 2008). Deze sensitizing concepts zijn in beginsel brede en algemene beschrijvingen/concepten/richtinggevende begrippen (zoals de letterlijke vertaling luidt) die functioneren als een lens waardoor de onderzoeker gericht naar de data kan kijken, maar zonder de open blik naar nieuwe inzichten te verliezen (Boeije, 2010). Ze werken als een richting om bepaalde vragen te stellen over het onderwerp (Charmaz, 2006), waardoor ze helpen in het open coderen van teksten, zodat de onderzoeksvraag beantwoord kan worden.

Het gaat in dit onderzoek om sensitizing concepts die ontleend zijn aan de theorieën zoals besproken in het theoretisch kader. Om de deelvragen te beantwoorden is onderzocht in welk levensdomein en in welke termen er over de man-vrouwrelatie wordt gesproken. Om meer richting te geven aan deze domeinen en termen zijn er kernwoorden opgesteld die optreden als sensitizing concepts om te helpen bij de analyse van de teksten. Deze domeinen werken tevens als kader om alle gevonden thema's onder te scharen.

Domein	Kernwoorden
Liefde & seksualiteit	vriendschap, wederkerig respect, trouw, gelijkwaardig, seks, intimiteit, monogamie, polygamie, vrije seksuele moraal
Samenwonen, huwelijk & kinderen	LAT-relatie, huwelijk, scheiding, adoptie, kindervens
Werk- zorgverdeling	huishouden, huismoeder, papadag, kinderopvang, part-time werken, kostwinner
Mannelijke en vrouwelijke rollen	huisvrouw, zakenman, vrouw als leider, vrouw als emotioneel en/of zachtzaam, man als kwetsbaar

Het onderzoek gebruikt een inductieve benadering. Met behulp van de sensitizing concepts is er van tevoren vastgesteld naar welke domeinen gezocht wordt in de data, en is het makkelijker om deze eruit te halen in de tekst (Boeije, 2010). Desalniettemin is het belangrijk om de tekst te laten spreken, dus in het coderen is er een open blik gehouden voor codes die niet van tevoren waren vastgesteld maar die toch relevant bleken. Op die manier is het onderzoek, ondanks dat er van tevoren concepten zijn vastgesteld, inductief. De belangrijkste informatie komt immers altijd uit de tekst zelf.

3.2.3 Betrouwbaarheid en validiteit

Bij kwalitatieve inhoudsanalyse is het van belang zo objectief (of 'open') mogelijk naar de data te kijken. Tegelijkertijd is de invloed van de ervaring, kennis en gevoel van de wetenschapper tot het veld niet te ontkennen (Boeije, 2010). Er werd daarom getracht het coderingsproces zo transparant mogelijk te maken door aan te geven vanuit welke perspectieven de data tegemoet getreden wordt. Interpretaties bij het coderen werden genoteerd, zodat deze altijd te beargumenteren zijn. Omdat de onderwerpen van de artikelen zo verschillend waren, was het vanwege de tijd niet haalbaar om de gehele dataverzameling te laten coderen door een tweede codeur.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de analyse gepresenteerd worden. Hierbij wordt er eerst ingegaan op hoe LINDA. relaties interpreteert, becommentarieert en bekritiseert. Daarna zullen de domeinen waarop relaties plaatsvinden worden behandeld, waarna wordt afgesloten met de termen waarin er over relaties wordt gesproken in LINDA.

4.1 Interpretatie, commentaar en kritiek vanuit LINDA.

4.1.1 Interpretatie

Wanneer spreekt LINDA. van een relatie en wordt hierbij dan onderscheid gemaakt tussen verschillende relaties? LINDA. heeft geen duidelijke definitie over wat een relatie precies inhoudt. Uit de artikelen is op te maken dat LINDA. relaties op verschillende manieren interpreteert: zowel de 'traditionele' vaste relatie als een relatie met een minnaar of minnares worden beide gezien als een man-vrouwrelatie. Hoewel verschillende man-vrouwrelaties aan bod komen, gaat de meerderheid van de artikelen toch over de traditionele vaste monogame relatie. Dit wordt weinig expliciet genoemd in artikelen, wat benadrukt dat het de norm is om een vaste monogame relatie te hebben. Dit sluit aan bij de onderzoeken van Brinkgreve & Korzec (1978) en Carpenter (1998). Desalniettemin wordt er in een aantal artikelen aandacht besteed aan alternatieve relatievormen, zoals een monogame relatie waarbij de partners ernaast seksuele SM-relaties hebben met anderen (december 2012) of de mogelijkheid van een open relatie:

“Vaak zit er achter de pijnlijke emoties [van jaloezie] ook het traditionele beeld van een relatie, waarbij liefde een schaars goed is dat op kan raken. Voor een open relatie is een omslag in je denken nodig. Je moet ten diepste kunnen voelen dat het niets zegt over de liefde je voelt voor je partner (augustus 2014, *gun mij een minnaar*).

Dat die liefde, passie of lust een criterium is voor relaties, blijkt uit veel artikelen. Hierin maakt LINDA. impliciet een onderscheid tussen vriendschap en romantische relaties. Volgens enkele vrouwen is er zonder liefde of passie meer sprake van een broer-zusrelatie: “Opeens realiseerde ik me dat we tegen het einde van ons huwelijk verwanten waren geworden. Goede vrienden, misschien broer en zus, maar niet langer geliefden” (januari 2015, *verlaten vrouw*). Dit artikel maakt een duidelijk onderscheid tussen een vriendschappelijke (liefdes)relatie en een romantische liefdesrelatie. Ook de vrouw uit het volgende citaat maakt dit onderscheid: “Met de enige goede man die ik ooit heb gekend, belandde ik in een broer-zusrelatie. Het was vreselijk

saai" (juli 2015, *hij moet wel een klootzak zijn*). Het onderscheid tussen een vriendschap en een romantische relatie zit vaak in het seksuele aspect van relaties. Zo wordt er in 2011 misschien wel de duidelijkste definitie gegeven van een relatie: "Mensen die tafel en bed delen met iemand van wie ze houden" (december 2011, *Gezocht: leuke vent die z'n plek kent*). Dat bed blijkt, ondanks dat slechts in 4,4 procent van de artikelen expliciete codes voorkomen dat seks een belangrijk aspect van de relatie is, toch een belangrijk onderscheid tussen de 'broer-zusrelatie' en de romantische relatie. Toch gaat het in goede relaties om wat 'diepers'; iets waar moeilijk de vinger op te leggen is. Zo is het volgende citaat tekenend voor het feit dat ook lang niet alle relaties vol passie en verliefdheid zitten: "[...] ik ben er eerlijk gezegd ook nog steeds niet van overtuigd dat hevige verliefdheid noodzakelijk is om gelukkig te zijn. Ik denk dat je zonder kunt. Verliefdheid duurt toch nooit een leven lang" (februari 2011 *verlaten vrouw*).

4.1.2 Commentaar

In welke rubrieken levert LINDA. commentaar op relaties, en op welke aspecten doet LINDA. dat? Zijn de artikelen hierbij raadgevend, of juist neutraal van toon?

LINDA. levert in het algemeen weinig commentaar op relaties. Zoals in de *Margriet* de raadgeefrubriek een belangrijke rol speelt in het onderzoek van Brinkgreve & Korzec (1978), is er in LINDA. geen sprake van een dergelijke rubriek. Wel blijken LINDA.'s *longreads* (25 procent van de dataverzameling) het beste podium voor een ongezouten mening. Van de 21 codes die als 'veroordelend' zijn gelabeld, komen er maar liefst tien uit de *longreads*. Hierbij worden vrouwen op verschillende onderwerpen toegesproken over hoe ze zich zouden moeten gedragen, waarbij LINDA. veelal commentaar levert op hun gebrek aan emancipatie:

"'Tennisvrouwtjes', noemt mijn vriendin N. ze spottend. De huisvrouwen die 's ochtends op het schoolplein hun kinderen afleveren. Bijna allemaal zijn ze afgestudeerd [...] en bijna allemaal doen ze niets anders dan moederen, afgewisseld met Pilates, tennisles en deelnemen aan spirituele workshops [...] Prima, als ze hun leven zo willen invullen, moeten ze dat vooral doen, maar accepteer dan ook de consequenties als je huwelijk mislukt" (april 2013 *Niet doen: je ex kaalplukken*).

LINDA. levert eigenlijk niet zozeer commentaar op hoe bepaalde relaties er uit zouden moeten zien, maar meer over hoe mannen en vrouwen functioneren binnen die relaties. Een open relatie is geen enkel probleem, maar hoe mannen en vrouwen zich gedragen binnen relaties is wel het nodige commentaar waard. Zoals de *longread* over 'foute mannen': "egomaniakken met massieve bindingsangst die ijskoud tijdelijke veroveringen aan hun staal rijgen" (juni 2015, *Ik trap er steeds weer in*), of het ietwat pinnige: "Werkende moeders hebben een probleem als een

kind ziek is. Mij maakt dat niet uit, ik blijf gewoon een paar dagen binnen” (oktober 2011, *Ik blijf thuis*) vanuit het interview met huismoeders. In de thema’s ‘traditionele opvatting over relatie’ en ‘niet-traditionele opvatting over relatie’ komen de meeste codes voor die gelabeld zijn als veroordelend.

Ook levert LINDA. af en toe commentaar op bepaalde normen of waarden die niet kloppen. Dit wordt gedaan door op een ietwat cynische manier bepaalde normen te ontkrachten: “De helft van de mensen is ooit weleens vreemdgegaan, maar dat was altijd in een vorige relatie. Of omdat er vreselijke relatieproblemen waren die uiteraard allemaal de schuld waren van Henk” (Juli 2009, *Goede sex: hoe gaat dat dan?*). Opvallend is dat ook dit citaat weer voortkomt uit een longread.

4.1.3 Kritiek

Zoals bij 4.1.1 al blijkt, gaat het in romantische relaties om iets diepers dan enkel vriendschap, liefde en passie. Wat LINDA. kenmerkt als een goede of slechte relatie zal worden behandeld in hoofdstuk 4.3, waar wordt ingegaan op harmonieuze en conflictueuze relaties. Hier zal worden ingegaan op de normen en waarden betreffende relaties die LINDA. promoot.

In 4.1.1 werd al kort genoemd dat een vaste relatie de norm is. Dit blijkt ook uit het thema ‘relatie belangrijk voor man/vrouw’. Van de zeventien codes die onder dit thema vallen impliceren veertien codes dat het normaal is om een relatie te hebben. Dit sluit aan bij de bevindingen van het CBS (2016c) die rapporteerde dat Nederlanders met een partner zichzelf vaker gelukkiger vinden dan mensen zonder partner. Zo wordt in LINDA. een relatie als “stabiele situatie” (april 2010, *Verlaten vrouw*) gezien, en omschreven als gezond: “Die behoefte aan een levenspartner is overigens alleen maar toe te juichen. Mensen die tafel en bed delen met iemand van wie ze houden leven langer, zijn gezonder én rijker” (December 2011, *Gezocht: leuke vent die z’n plek kent*). Tegelijkertijd zijn er ook vrouwen die enkel voor een relatie kiezen omdat ze niet alleen durven te zijn: “Ik zie veel vrouwen die bang zijn om alleen te blijven en snel in een nieuwe relatie stappen” (januari 2017 *Geen leven zonder hem*). Dit sluit aan bij de theorie omtrent mensen als sociale dieren (Sternberg & Weis, 2006), waarin de nadruk wordt gelegd op de noodzaak van sociaal contact met andere mensen om voort te kunnen leven: “Op de een of andere manier is het blijkbaar een compleet schrikbeeld single door het leven te gaan. Alleen zijn, dat riekt naar eenzaamheid [...]” (januari 2017, *Liever een kutrelatie dan #eenzaam*). En dus blijft men knokken voor hun relatie, want het hebben van een relatie is nu eenmaal de norm:

“Nu denk ik: waar houdt loyaliteit op en begint angst voor alleen zijn? Het idee om in mijn eentje verder te gaan met de kinderen en mijn huisje-boompje-beestje-droom op te

geven was zó verlamvend, dat ik maar mijn best bleef doen” (mei 2017, *Verlaten vrouw*).

Deze focus kan ervoor zorgen dat mensen het gevoel hebben gefaald te hebben als een relatie toch stuk loopt: “Nog altijd vind ik het moeilijk om tegen iemand te zeggen dat ik gescheiden ben. Ik heb me zo’n *loser* gevoeld” (oktober 2012, *Verlaten vrouw*). Hülksen (2010) omschreef vrouwentijdschriften als spiegel van hun tijd, waaruit veel van de problematiek in het leven van vrouwen is af te lezen. Het falende gevoel na een relatiebreuk is zeker een onderwerp waarvoor dit zou kunnen gelden. Doordat de vaste relatie wordt omschreven als norm, zouden vrouwen (en mannen) die dit soort vrouwentijdschriften lezen ook deze druk kunnen voelen.

Tegenovergesteld aan het thema hierboven, komt ook het thema ‘relatie niet belangrijk voor man/vrouw’ terug uit de analyse. LINDA. zet haar lezeressen ook neer als zelfstandige wezens, die geen man nodig hebben om gelukkig te zijn. Zo wordt er geschreven over vrouwen die eerst kapot waren van hun relatiebreuk, maar nu inzien dat ze beter af zijn zonder die (slechte) relatie: “Jannetje heeft vorige maand haar vriend de deur uitgegooid. Geen reden om als zielige dweil thuis op de bank te hangen met de gordijnen dicht” (December 2011 *Gezocht: leuke vent die z’n plek kent*). Een mannelijke partner wordt in mindere mate essentieel gevonden voor een goed leven, omdat de zelfstandigheid van vrouwen ervoor zorgt dat ze ook goed alleen kunnen leven. “Eigenlijk zoek ik een vriendin met piemel [...] voor het dagelijkse leven heb ik geen man nodig” (December 2011 *Gezocht: leuke vent die z’n plek kent*).

“Het is een keuze die niet wordt ingegeven door hardheid of gekwetstheid of misplaatste trots, maar door de ongegronde maar volle overtuiging dat ik in mijn eentje beter af ben. Het leven met hem was fijn en comfortabel, maar misschien paste het toch minder goed bij mij dan ik altijd dacht” (april 2013, *Verlaten vrouw*).

De helft van deze codes (veertien in totaal) zijn als ‘positief’ gelabeld, wat betekent dat er op een positieve manier wordt geschreven over het eindigen van een relatie, of het simpelweg niet hebben van een relatie. Dit thema sluit aan bij de bevindingen van Gauntlett (2008) die noemde dat de meeste vrouwentijdschriften vrouwen aanmoedigen om hun man gewoon te verlaten als hij niet aan je eisen voldoet. Uit deze analyse blijkt echter ook dat Gauntlett (2008) de manier waarop vrouwentijdschriften schrijven over relaties iets te rooskleurig inziет. Uit dit onderzoek blijkt dat de zelfstandigheid van vrouwen in schril contrast staat met de focus die ligt op het belang van een relatie.

4.2 Domeinen

In deze paragraaf wordt besproken in welke domeinen LINDA. relaties positioneert. Deze domeinen komen voort uit het theoretische deel van het onderzoek, maar zijn niet gelimiteerd door het theoretische kader. Ook domeinen die voortkomen uit enkel de data zijn meegenomen.

4.2.1 Liefde en seksualiteit

Liefde en seksualiteit zijn domeinen die vaak terugkomen in de LINDA. Onder het domein 'liefde en seksualiteit' vallen vier verschillende thema's: 'seksualiteit tussen vrouwen', 'vrije seksuele moraal', 'traditionele opvatting over seks' en 'liefde genoemd in relatie'. Tevens is het kopje 'overspel' aan dit domein toegevoegd, omdat dit veel terug bleek te komen in de artikelen. Hieronder vallen de thema's 'normalisering overspel' en 'trouw zijn in relatie is de norm'.

Seksualiteit speelt duidelijk een grotere rol (dertig codes) dan liefde (zeven codes). Hoewel liefde vaak impliciet genoemd wordt binnen artikelen, gaat een groter deel van de artikelen in LINDA. hoofdzakelijk over seksualiteit.

Zoals in de theorie besproken heerst er in de LINDA. een vrijere seksuele moraal dan er in de tijden van het onderzoek naar *Margriet* heersten, wat ook terugkomt als thema (vijftien codes). Een vrijere seksuele moraal betekent ook dat het normaler is geworden om een relatie alleen voor de seks te hebben, en ook andere seksuele vormen geaccepteerd worden. Zo wordt er binnen het thema van de vrijere seksuele moraal gesproken over SM-seks (december 2012 *Fifty shades of grey? Ha. Kinderspel*) en over een vrouw die – in overleg met haar man – een minnaar buiten het huwelijk heeft (augustus 2014 *Lieverd, gun mij een minnaar*). Op dit punt sluiten de bevindingen van dit onderzoek aan bij Boyle (2013), die noemde dat er steeds meer aandacht komt voor de seksualiteit en genot van de vrouw. Toch blijkt uit andere artikelen dat men niet helemaal bevrijd is op seksueel gebied, omdat 'traditionele opvattingen over seks' ook een thema blijkt te vormen. Dit thema is met elf codes iets kleiner dan het 'vrije seksuele moraal'-thema. In het traditionele thema is er bijvoorbeeld een vrouw die zich schaamt over haar BDSM-preferenties op seksueel gebied: "Ik wilde dat ik anders was, dat ik gewoon kon vrijen als ieder ander" (september 2008 *Extreme sex*). Vrouwelijke seksualiteit is binnen dit thema sowieso een taboe, blijkt ook uit het volgende citaat: "Laatst ging ik een ijsje halen. Komt het dochttertje van de eigenares de zaak in lopen met een enorme dildo. De moeder rende onmiddellijk weg van de toonbank, om nooit meer terug te komen" (juli 2009, *Goede sex hoe gaat dat dan?*). Ook hoe vrouwen en mannen zich zouden moeten gedragen is iets dat terugkomt binnen dit traditionele thema, zoals ook al bleek in de analyse over hoe LINDA. relaties becommentarieert. Als voorbeeld de man uit het april nummer van 2013 (*Blijf van hem af*) die blij was dat zijn huidige vriendin tenminste niet meteen met hem naar bed ging, waarmee hij

impliceert dat enkel vrouwen die niet meteen seks hebben relatiemateriaal zijn en dat ze zich dus eigenlijk anders zouden moeten gedragen.

Wat betreft de liefde of lust buiten je eigen (vaste) relatie vinden heerst er binnen de artikelen van LINDA. ook een paradox. Het thema 'normalisering overspel' is met 39 codes in dit domein het meest voorkomende thema, maar het thema 'trouw zijn in relatie is de norm' is met 36 codes ook niet gering. Aan de ene kant wordt vreemdgaan dus genormaliseerd in LINDA. Zo wordt er geschreven over dat vreemdgaan je relatie leuker kan maken: "Mijn libido blijkt baat te hebben bij vers vlees" (augustus 2014 *Lieverd gun mij een minnaar*). Ook de vreemdgaande vrouw schrijft dat haar man helemaal niets te klagen heeft: "[...] Die overigens in het geheel niet tandenknarsend achterblijft, want de BDSM maakt me vrijer, meer open, ongeremder" (September 2008, *Extreme sex*). Een andere normalisering van vreemdgaan is de notie dat monogamie niet natuurlijk is: "Kortom: mensen zijn net hanen. Vrouwen net zo goed als mannen. Schotel ons een charmante derde voor en we springen er enthousiast bovenop" (augustus 2014, *Lieverd, gun mij een minnaar*). LINDA. schrijft hierbij in voornamelijk neutrale zin over overspel. De codes die laten blijken dat vreemdgaan genormaliseerd wordt, zijn slechts zeven keer als 'negatief' gelabeld,

Hier recht tegenover staat het thema 'trouw zijn in relatie is de norm', wat codes bevat die allemaal benadrukken dat trouw-zijn belangrijk is en vreemdgaan niet hoort. Er wordt geschreven over vrouwen die het vreemdgaan van hun man niet tolereren:

"Nadat ik de sms had gezien wist ik meteen: hij gaat eruit. Ik kan nooit meer slapen met een man die me bedrogen heeft. Daar stap ik niet overheen, niet met hem, met de man die altijd zo hoog opgaf van gezinsmoraal" (Oktober 2010, *Verlaten vrouw*).

De vrouwen worden hierbij sterk neergezet, waarbij zij de controle houden over de situatie: "Hij wilde niet kiezen, maar de tijd nemen om uit te zoeken wie van ons tweeën hij verder wilde. Ik besloot dat ik daar te leuk voor was. Smeet mijn trouwring door de kamer" (April 2013, *Verlaten vrouw*).

In tegenstelling tot bovenstaande citaten, waarbij vreemdgaan uitgebreid aan bod komt, wordt vreemdgaan in het algemeen vaak terloops genoemd, wat duidt op een veelvoorkomend thema binnen relaties. De vrouwen die schrijven over hoe zij hun vreemdgaande partner resoluut de deur wijzen sluiten ook aan bij eerdergenoemde conclusie van Gauntlett (2008). Echter wordt vreemdgaan ook vaak in verband gebracht met verdriet, waarbij de achtergebleven vrouwen niet worden afgeschilderd als sterke vrouwen die het ook wel redden zonder hun onbetrouwbare partner. In de rubriek 'verlaten vrouw' is zonder uitzondering sprake van een vreemdgaande man, waarbij de vrouw zichzelf als slachtoffer omschrijft: "Nooit

geweten dat ik in staat was tot zo veel huilen [...] Mijn hele lichaam deed pijn, alsof ik een zware operatie had ondergaan” (mei 2014, *Verlaten vrouw*). Het breken van die belofte om trouw te blijven wordt gezien als iets heel vernederends: “Overspel, dat is goedkoop en vernederend” (December 2012, *Verlaten vrouw*). Niet geheel verassend is dat dertien van de 36 codes waaruit blijkt dat trouw-zijn de norm is in een relatie uit de rubriek ‘Verlaten vrouw’ komen. Op die manier wordt vreemdgaan ook in bijna elke LINDA. in verband gebracht met verdriet. Ook worden gevoelens van schaamte en schuld genoemd in verband met het hebben van een affaire: “de volgende dag had ik een kater, zei ik tegen mijn man. Ik wist niet waar ik moest kijken van schaamte” (augustus 2010 *Zand op mijn huid*). Zoals Gill (2009) en Gupta et. al (2008) al benoemden in hun onderzoeken, wordt in LINDA. ook gejongleerd met verschillende ideologische opvattingen.

Tot slot blijkt, geheel in lijn met de theorie (Ballaster, 1991; Boyle, 2013; Gupta, 2008) dat er hoofdzakelijk over heteroseksuele relaties wordt gesproken. Seksualiteit tussen vrouwen is weliswaar een terugkerend thema binnen LINDA., maar blijft met slechts vijf codes over drie edities verspreid erg minimaal. Opvallend is dan ook wel dat alle codes over seksualiteit tussen vrouwen als ‘neutraal’ zijn gelabeld, waarbij er één citaat uitspringt die juist benadrukt dat het gek is als je als vrouw nog nooit iets met een andere vrouw hebt gedaan: “Alleen mijn weinige single vrienden, de hofnarren van elke bezadigde sociale kring, vertellen smeulige verhalen. [...] “Heb je écht nog nooit met een vrouw gezoend?” vraagt eentje daarbij verbaasd (Juli 2009, *Goede sex, hoe gaat dat dan?*) Het is dus niet zo dat seksualiteit tussen vrouwen gezien wordt als iets abnormaals; er wordt simpelweg gewoon bijna niet over gesproken binnen LINDA.

4.2.2 Huwelijk en scheiding

Hoewel er in de theorie gesproken wordt over het domein ‘huwelijk, samenwonen en kinderen’ blijkt LINDA. samenwonen en (het kiezen voor) kinderen nauwelijks te behandelen in de artikelen omtrent relaties. Het domein samenwonen komt met drie codes nauwelijks terug in LINDA. Een reden hiervoor zou kunnen zijn dat samenwonen voor veel mensen een logische stap is binnen hun relatie waardoor het weinig aandacht behoeft. Ook (het kiezen) voor kinderen is een onderwerp dat niet voorkomt in betrekking tot relaties. De zorg voor kinderen komt wel voor in het domein werk-zorgverdeling, waar in 4.2.3 op in wordt gegaan. Om bovenstaande redenen is het domein vernoemd naar ‘huwelijk en scheiding’.

Binnen dit relatiedomein onderscheiden we de thema’s: ‘huwelijk als traditioneel instituut’, ‘huwelijk als niet-traditioneel instituut’, ‘vechten voor huwelijk’ en ‘scheiden is reële optie’. Wederom is er sprake van een paradox: aan de ene kant wordt er gesproken over vechten voor het huwelijk, en aan de andere kant wordt er net zo makkelijk gepraat over hoe makkelijk een scheiding is. In ‘vechten voor huwelijk’ wordt vaak genoemd dat relaties

makkelijke en moeilijke momenten kennen, waar je samen doorheen moet. De tegenslag wordt daarbij ook niet altijd als negatief gezien, maar juist een middel om elkaar nog beter te leren kennen: “[...] Maar tegenslag heb je misschien ook een beetje nodig omdat je daardoor, als je samen dingen verwerkt, sterker wordt” (November 2009, *Verlies*). Hierbij is het idee dat je niet zomaar opgeeft, ook ga je (beiden) door een moeilijke tijd:

“Je moet de goede en de slechte tijden met elkaar overleven. Wij hebben slechte tijden gehad. Toen ons kind overleed. Dan leer je elkaar zo goed kennen. Je weet precies wat je aan elkaar hebt. Daardoor kan ik met zekerheid zeggen dat ik nooit zonder Monique zal zijn. En niet zou willen” (Mei 2012, *Recept voor een goed huwelijk*).

Tegelijkertijd is scheiden ook een reële optie volgens de LINDA. Dit thema is ongeveer even groot als het thema ‘vechten voor huwelijk’, wat laat zien dat beide opties gelijk worden behandeld. De (stukken van) artikelen die scheidingen normaliseren geven het als mogelijkheid voor als je relatie niet meer werkt: “Na die vijfde oktober 2011 heeft hij drie dagen lang gezegd: ‘Ik kan niet meer. Ik kan niet meer. Ik kan niet meer.’ Daarna zei hij: ‘ik wil scheiden. Mijn liefde is weggeëbd.’” (augustus 2013, *Verlaten vrouw*). Slechts twee codes binnen dit thema worden als negatief gelabeld, de rest allemaal als neutraal of positief. De neutrale labels zijn vooral verbonden aan codes waaruit blijkt dat scheiden terloops genoemd wordt in artikelen, zoals in het volgende citaat: “Neem mijn goede vriendin Tanja. Begin veertig, drie jaar gescheiden, sinds een jaar weer zin in een man” (2008, *hoezo geen zin? Hij krijgt ‘m gewoon niet omhoog*). Er wordt in die codes nauwelijks aandacht besteed aan het feit dat iemand gescheiden is, wat laat zien dat scheidingen veel voorkomen.

De andere thema’s die in dit domein terugkomen zijn, gaan over het huwelijk als (niet-) traditioneel instituut, waarbij het huwelijk als niet-traditioneel instituut vaker voorkomt. De algehele context neigt naar de normalisering van een relatie hebben zonder te trouwen, of trouwen zonder de gedachte dat een huwelijk voor altijd is: “In mijn hart heb ik eigenlijk altijd geweten dat ons huwelijk niet voor eeuwig zou zijn.” (april 2011, *verlaten vrouw*). Het huwelijk als geen traditioneel instituut is een thema dat vaker terugkomt van 2008 tot en met 2012. Die de-institutionalisering waar Felling, Peters en Scheepers (2000) over schrijven is hierin duidelijk te herkennen. Men wijkt steeds vaker af van de traditionele normen en geloven steeds minder in instituties als het huwelijk. Daarop aansluitend komt dus het thema ‘scheiden reële optie’ terug. Als een huwelijk niet meer per se voor altijd is, dan is een scheiding een veel lagere drempel: “Iedereen gaat scheiden tegenwoordig, dus waarom zou je dan nog willen trouwen?” (mei 2015 *Eén dag de prinses*). Dit resultaat komt overeen met de theorie op het vlak dat er inderdaad sprake is van imitatie bij scheidingen (Van den Troost, 2005). De hoge cijfers in echtscheidingen

de laatste jaren worden duidelijk gerepresenteerd in LINDA., zelfs Linda de Mol praat openlijk over hoe haar eerste huwelijk al vrij snel spaak liep (Mei 2012 *Editorial Linda*).

Toch krijgt ook het traditionele huwelijk de aandacht, zoals in het mei-nummer van 2015, die volledig in het teken staat van bruiloften en trouwen. Ook in dit nummer worden echter, à la LINDA., tegenstrijdige uitingen gedaan. Huwelijk en scheiden komen in dit nummer zowel positief als negatief in beeld.

4.2.3 Werk-zorgverdeling

Zoals blijkt uit de theorie wordt er tegenwoordig regelmatig over een werk-zorg verdeling gesproken. Hoewel dit aspect van de man-vrouwrelatie doorgaans niet expliciet wordt genoemd in LINDA., is het noemen van de rol van zowel mannen als vrouwen met betrekking tot werk- en zorgtaken een terugkerend thema. Deze codes zijn geschaard onder de volgende thema's: 'Traditionele opvatting over relatie', 'niet-traditionele opvatting van relatie', 'benoemen van traditionele mannen- of vrouwenrol' en 'benoemen van niet-traditionele mannen of vrouwenrol'. Hierbij wordt veelal het onderscheid gemaakt tussen traditioneel en niet-traditioneel, waarbij de stereotype 'ouderwetse' opvattingen als traditioneel gelden, en de meer geëmancipeerde stellingen als niet-traditioneel. De vrouw die voor de kinderen zorgt is dus traditioneel, en de man die verantwoordelijk is voor het huishouden is niet-traditioneel. Uit de codes die ook vallen onder de traditionele thema's is er nog een ander thema naar voren gekomen, namelijk 'vrouw geeft leven op voor man'.

De codes die onder het traditionele thema vallen worden zestien keer negatief, veertien keer neutraal en zes keer positief beoordeeld. Dit laat zien dat LINDA., hoewel zij veel over een traditionele opvattingen schrijven, deze opvattingen ook gedeeltelijk negatief omschrijven. Toch spelen de neutrale en positieve gezamenlijk een grotere rol. Uit de neutrale toon blijkt vaak dat iets normaal is voor degene die het schrijft, zoals bij de vrouw uit het volgende citaat: "Ik ben heel erg onzelfstandig. Altijd geweest ook: ik had nergens zicht op, ik weet niet hoe ik een rekening moet openmaken of mijn computer moet gebruiken" (Oktober 2012, *Verlies*). Ze meldt het zo terloops dat het meer een feit is dan iets waar ze ooit iets aan heeft willen doen. Traditionele opvattingen worden ook op een positieve manier belicht. Zo bevat LINDA. (oktober 2011) interviews met vrouwen die bewust voor het huismoederschap hebben gekozen en daar heel erg gelukkig mee zijn. Een interessant onderwerp omdat de emancipatie van vrouwen hen voorschrijft juist ook te gaan werken: "Dat ik op kosten van de samenleving een dure opleiding heb gevolgd en er vervolgens voor kies om thuis te blijven, is volgens PvdA-kamerlid Sharon Dijksma kapitaalvernietiging" (oktober 2011, *Ik blijf thuis*). Brinkgreve (1988) schreef eind jaren 1980 al dat thuismoeders niet meer voor helemaal sociaal vol werden aanzien. Een opvallend gegeven is dat LINDA. soms voor een modernere insteek kiest waarbij vrouwen zelf

belangrijke levenskeuzes mogen maken, maar soms ook de geëmancipeerde beweging van vroeger volgt. Zo rekenen journalisten af met lezeressen die niet geëmancipeerd genoeg zijn, zoals in het LINDA artikel *Niet doen: je ex kaalplukken* waarin de schrijfster vrouwen oproept op gewoon te gaan of blijven werken: “Als we niet zelf de kost gaan verdienen, is de hele feministische golf een grap geweest” (april 2013). In het geval van een negatieve toon, gaat het sowieso veelal over dat vrouwen economisch afhankelijk zijn van hun man: “Dat het inkomen van een vrouw meestal drastisch daalt na een echtscheiding, daar denken ze niet over na. Hun toekomstvisioen stopt bij het huwelijk, de baby’s en de theepot” (Oktober 2011, *De tut is terug*). Het gaat echter niet enkel over vrouwen die meer geëmancipeerd moeten zijn, maar ook over mannen die niets in het huishouden of opvoeding doen: “Alles moet ik alleen doen. Andere vrouwen hebben misschien mannen die ook weinig doen, maar die van mij zit soms in de auto te wachten tot ik de kinderen heb aangekleed” (november 2009, *Ik ben eenzaam*).

Het subthema ‘vrouw geeft leven op voor man’, wat onder de traditionele opvattingen valt, wordt ook overwegend negatief gelabeld. Van de dertien codes uit dit thema, wordt er over negen in negatieve zin gesproken. Dat betekent dat, hoewel het een terugkerend thema is, LINDA het niet eens is met de stelling dat de vrouw haar leven op moet geven voor haar man. Veelal komen de codes uit artikelen waarin vrouwen ooit hun leven hebben opgegeven voor hun partner en daar spijt van hebben:

“Toen ik de kans kreeg voor enkele maanden op Curaçao een opleiding te doen, en hij zei: ‘Nee joh, doe dat nu niet, dat is de dood van onze relatie,’ dacht ik wel: wat vreemd, maar ik voelde me ook gevleid en blies de hele onderneming net zo makkelijk af. Achteraf, ja, achteraf heb ik spijt. Ik verbaas me over de dromen die je najaagt als je verliefd op iemand bent” (April 2011, *Verlaten vrouw*).

Het niet-traditionele thema staat eigenlijk recht tegenover het traditionele thema. Op dezelfde neutrale wijze worden niet-traditionele opvattingen over relaties genoemd, bijvoorbeeld dat de man in de keuken staat of juist het huishouden doet. Tegelijkertijd wordt in niet-traditionele opvattingen ook veroordelend gepraat over mannen en vrouwen die wél traditioneel zijn. Hierbij neigen de stukken van journalisten, die de *longreads* voor LINDA schrijven, vaak naar de geëmancipeerde kant, waarbij er regelmatig met een vingertje gezwaaid wordt. Zoals in het oktobernummer van 2011, waar de schrijfster van het artikel cynisch schrijft over het feit dat vrouwen niet geëmancipeerd zijn: “Sinds wanneer droomden slimme meiden van moeder worden en achter theepotten zitten? Die deur hadden we toch tijdens de tweede emancipatiegolf met een ferme klap achter ons dichtgeslagen?” (Oktober 2011 *De tut is terug*).

De aanwezigheid van zowel niet-traditionele als traditionele opvattingen maakt een eenduidige conclusie vormen over de algehele opvattingen binnen relaties moeilijk. Wederom worden er, net zoals bij de andere domeinen, gemengde opvattingen en meningen door alle jaargangen heen gebruikt.

4.2.4 Afscheid nemen en de dood

Een verrassend resultaat is de dood of verlies van een partner, en de pijn die daarbij hoort als terugkerend domein in LINDA. Dit domein bevat zowel artikelen die gaan over een overleden partner, maar ook over de pijn die wordt ervaren bij een relatiebreuk. Hoewel dit domein niet besproken is bij de theorie, blijkt het wel degelijk een domein te zijn waar menig artikel over relaties in wordt gepositioneerd. Zo heeft LINDA. tot en met 2013 een rubriek waarin iemand vertelt over een overleden geliefde en wat dat rouwproces met hen doet: “De eerste weken waren een totale leegte” (Oktober 2010 *Ze vroeg: ga je nu bij me weg?*).

Hoewel relatiebreuken niet altijd in verband gebracht worden met verdriet (hierover meer bij paragraaf 4.3.2), komt er hier duidelijk een thema naar voren waar dit wel het geval is. “De afgelopen acht jaar voelde het alsof ik gek werd zonder hem” of “ik weet me geen raad, de pijn is ondraaglijk” (Januari 2017 *Geen leven zonder hem*) zijn voorbeelden van vrouwen die fysieke pijn ervaren door hun gebroken harten. Dit laat zien dat een relatie voor sommigen zo belangrijk voor hun leven is, dat als het wegvalt ze veel pijn en verdriet ervaren.

4.3 Karakter van relaties

In deze paragraaf zal besproken worden hoe relaties in LINDA. gekarakteriseerd worden. Hierbij wordt eerst ingegaan op hoe er in LINDA. wordt geschreven over mannen- en vrouwenrollen, en wordt daarna gekeken naar harmonie en conflict binnen relaties.

4.3.1 Mannelijke en vrouwelijke rollen

Zoals eerder genoemd schrijft LINDA. in zowel traditionele als niet-traditionele zin over relaties en de rollen van mannen en vrouwen. Onder het kopje ‘mannelijke en vrouwelijke rollen’ vallen de volgende gevonden thema’s: ‘vrouw is sterk’, ‘vrouw is slachtoffer’, ‘dominante man negatief’ en ‘dominante man positief’.

Qua mannelijke en vrouwelijke rollen blijft LINDA. voornamelijk in de gedachte dat mannen dominant (moeten) zijn in de relatie. Dit is een terugkomend thema in bijna iedere jaargang. In principe bevatten zowel de thema’s ‘dominante man negatief’, ‘dominante man positief’ als het thema ‘vrouw is slachtoffer’ de man als grootste macht binnen de relatie. Deze dominantie uit zich in twee manieren: ten eerste is dat in negatieve zin. De teksten gaan in dat geval over een slechte relatie waarin de man dominant is: “Ik moest altijd laten weten waar ik

was. Eentje plaatste een tracker op mijn telefoon” (Juli 2015 *Hij moet wel een klootzak zijn*). Een dominante man wordt in deze artikelen geassocieerd met een slechte relatie, waarbij de gelijkwaardigheid wordt gemist. Opvallend genoeg komt het thema over de dominante man ten tweede juist voor in positieve zin. In dat geval wordt een dominante man juist als gewenst gezien in een relatie: “Ik ben onderdanig aan mijn dominante man, maar uiteindelijk kom ik er sterker uit” (september 2008, *Extreme sex*). De vrouw ziet onderdanig zijn aan haar man als een uitdaging, waar ze uiteindelijk op terug kan kijken en trots op kan zijn. Andere vrouwen vallen spontaan in slaap van een saaie man en “smachten naar een kerel die ze aan de haren naar zijn hol sleept” (Juli 2015, *Hij moet wel een klootzak zijn*). Dit is wederom een voorbeeld van de paradox van traditie en emancipatie die veel voorkomt in LINDA. Hoewel vrouwen geëmancipeerder en dominanter zijn in de maatschappij, zijn er ook vrouwen in LINDA die uiteindelijk toch beschermd willen worden door hun mannelijke partner. Deze paradox is ook te zien in de thema’s ‘vrouw is sterk’ en ‘vrouw is slachtoffer’, die beide een aanzienlijke rol spelen in de analyse. Er ligt een iets grotere focus op de vrouw als slachtoffer, en als de vrouw als sterk wordt omschreven dan is dat voornamelijk omdat ze heeft geleerd van een slechte relatie met een man: “Vroeger zou ik een man die zich tijdens de eerste dates al respectloos opstelde, over me heen laten walsen. Nu zet ik hem zonder pardon aan de kant. Ik ben kritischer. Sterker ook.” (Juli 2015, *Hij moet wel een klootzak zijn*). Ook kan het zijn dat een vrouw als ‘sterk’ wordt afgeschilderd omdat ze laat zien dat ze zich ook zonder relatie goed kan redden: “Ik schilderde mijn slaapkamermuur goud en hing een gezellig knipperend licht voor mijn raam om hem te laten zien dat ik me heel goed alleen vermaakte” (augustus 2010 *Verlaten vrouw*). In beide gevallen wordt het sterk-zijn van de vrouw in direct verband gebracht met het wel of niet hebben van een relatie.

Waar Brinkgreve & Korzec (1978) aan het eind van hun onderzoek al een flink verschil merkten met het begin eind jaren 1940 in de informaliteit tussen mannen en vrouwen, schreef Wouters (2007) dat het proces van informalisatie vooral een zigzaggend proces is geweest. Vanaf het eind van de onderzoeksperiode van Brinkgreve & Korzec werd de relatie tussen mannen en vrouwen juist weer formeler volgens Wouters. Uit de artikelen van LINDA kunnen we concluderen dat de man-vrouwrelatie informeler en vrijer is geworden, maar de verhouding tussen man en vrouw binnen de relatie niet altijd informeler. De man als dominante partner wordt vaak als ideaal of zelfs een must gezien van een succesvolle relatie. En hoewel vrouwen meer hun eigen keuzes mogen en kunnen maken, laat dit zien dat de traditionele formele opvattingen van halverwege de twintigste eeuw nog steeds in ons systeem zitten.

Een thema wat in verschillende domeinen terugkwam is dat vrouwen verantwoordelijk worden geacht voor hun eigen geluk, maar ook voor dat van hun partner. Dit sluit aan bij de onderzoeken van Gupta et al. (2008) en Gill (2009) die allen concludeerden dat

de verantwoordelijkheid van de vrouw voor seksueel genot een terugkerend thema is in de vrouwentijdschriften die zij onderzochten. De vrouw wordt hierbij verantwoordelijk geacht voor zowel het seksueel genot van zichzelf, hun partner én voor de relatieproblemen die hiermee geassocieerd worden (Gill, 2009). In de LINDA. lijkt dit ook een terugkerend thema te zijn, ook als we het bekijken op andere domeinen naast seksualiteit.

Zo wordt de man niet verantwoordelijk gehouden voor het feit dat hij duidelijk moet zijn over de mogelijkheden binnen een relatie: “En laten we wel wezen, veel vrouwen zijn er verdomd goed in vast te houden aan een man die overduidelijk niet wil uitproberen of er een diamanten huwelijk voor hen in het verschiet ligt, maar geen zin heeft om dat uit te spelen” (juli 2015 *ik trap er steeds weer in*). De vrouw uit het volgende citaat voelde zich zelfs verantwoordelijk voor het fysieke geweld dat haar man haar aandeed: “Het klinkt misschien raar, maar ik denk dat ik medeverantwoordelijk was voor de klappen die ik kreeg. Zonder me ervan bewust te zijn deed ik mee aan zijn strijd om de macht. Ik had een scherpe tong en kleineerde hem” (april 2016, *mishandeld*). Vrouwen zouden te geëmancipeerd zijn voor een relatie (april 2017), of te dominant in bed: “ze schromen niet om initiatief te nemen en willen op hun wenken bediend worden. Ik kan me voorstellen dat veel mannen daar onzeker van worden. Ze gaan piekeren: voldoe ik aan haar verwachtingen? Kan ik haar wel bevredigen? Vindt ze me aantrekkelijk? Is mijn penis niet te klein?” (2008, *hoezo geen zin? Hij krijgt ‘m gewoon niet omhoog*). Dit laat zien dat het agentschap dat vrouwen toebedeeld wordt, ook direct weer tegen hen gebruikt wordt. Vrouwen mogen meer keuzes maken, maar worden indirect ook hoofdverantwoordelijk gesteld voor wat deze keuzes teweeg brengt, zelfs als zij daar niets mee te maken hebben.

4.3.2 Harmonie of conflict

Zoals gebleken is uit de theorie bestaan relaties uit harmonie en conflicten. De volgende thema's zijn naar voren gekomen in de analyse: 'huiselijk geweld', 'problemen relatie' en 'kenmerken goede relatie'. Als subthema's onder dit laatste kopje worden 'ruimte voor jezelf/de ander', 'wederkerig begrip & respect', 'begrip en tolerantie' en 'seks is belangrijk' geschaard.

Hoewel LINDA. met betrekking tot relaties over zowel harmonie als conflict spreekt, hebben de conflictueuze situaties voorrang. Zo is er in elke LINDA. vanaf 2010 de rubriek 'verlaten vrouw' te vinden, die zonder uitzondering een situatie beschrijft waarbij de vrouw (plotseling) wordt achtergelaten door haar man, die vaak liegt en vreemdgaat. Bijna alle codes die onder 'trouw zijn in relatie is de norm' hebben op die manier indirect ook te maken met conflict. Ook de (vaste) rubriek waarbij mensen worden geïnterviewd over een bepaald onderwerp gaat binnen het thema relaties vooral over conflict-situaties, zoals mannen die mishandeld worden door hun vrouw: “Ze gooide met spullen en mepte met de swiffer” (april

2016 *meppen met de swiffer*). Huiselijk geweld is sowieso een terugkerend thema, zowel met mannen als vrouwen als slachtoffer. Zoals in de theorie genoemd kan huiselijk geweld meerdere vormen aannemen, maar in LINDA. gaat de meerderheid om seksueel of fysiek geweld. Hierin verschilt LINDA. van het blad *Cosmopolitan*, die volgens Gupta et al. (2008) nauwelijks tot geen aandacht besteedt aan geweld in relaties.

Een ander punt waar conflict naar voren komt zijn de interviews met vrouwen met ontzettend veel liefdesverdriet (januari 2017). En zelfs als het over vrouwen gaat die een relatie hebben met een knappe man (april 2013), wordt er even aangestipt of de vrouwen niet bang zijn dat iemand hun man afpakt: “Ze mogen flirten tot ze een ons wegen, maar ze mogen niet aan mijn mannetje komen” (april 2013 *Blijf van hem af*). De stukken die door journalisten worden geschreven voor LINDA. bespreken ook vaker problemen en taboes in relaties dan relaties die helemaal perfect lopen. Zo gaat het bijvoorbeeld over impotentie bij mannen en wat voor negatief effect dit kan hebben op je relatie (september 2008) of waarom je geen vrienden moet zijn met je ex (juni 2017). Conflict wordt ook vaak in verband gebracht met harmonie, bijvoorbeeld als er geschreven wordt over vrouwen die eerst kapot waren van hun relatiebreuk, maar nu inzien dat ze beter af zijn zonder die (slechte) relatie. Een ander voorbeeld laat zien dat een relatie met conflict je juist ook kan helpen om daarna beter te weten wat een goede relatie is. Zoals de vrouw die pas na haar scheiding beseftte dat ze nu wél een goede relatie heeft (mei 2017 *Verlaten vrouw*), of de vrouw die door het gebrek aan andere relatie het conflict niet zag binnen haar eigen relatie: “Je weet dat er iets niet klopt, maar omdat je geen ervaring hebt met andere relaties is geen relatie zo heilig [...] als die je hebt” (Augustus 2010 *Verlaten vrouw*).

Onder het thema ‘problemen relatie’ worden de codes overwegend negatief gelabeld. Dit is logisch, omdat problemen over het algemeen over negatieve zaken gaan. Hoewel de problemen over verschillende thema’s gaan (bijvoorbeeld seks of de sleur), is er één onderwerp waar de meeste problemen over gaan: het gebrek aan communicatie:

“Maar met hem, vond Rolf, was niks aan de hand, we hadden geen reden ons zorgen te maken. Ik wilde hem vertrouwen op zijn woord, maar ik kon niet, mijn intuïtie sprak luider en overtuigender. Ik zag zijn kwelling en stond machteloos” (Oktober 2010, *Verlaten vrouw*).

Toch wordt er tussen de regels door veel over goede relaties gesproken. Zo blijkt het thema ‘kenmerken goede relatie’ sterk terug te komen door alle jaren heen. Soms komt dit thema terug in artikelen die specifiek gaan over succesvolle relaties, bijvoorbeeld die over BN’ers in Linda in mei 2012 (*Recept voor een goed huwelijk*), maar vaker worden ze terloops genoemd in artikelen die niet per se gaan over een succesvolle relatie. Uit Van den Troost (2005) bleek dat factoren

als 'wederkerig begrip en respect', 'begrip en tolerantie' en 'huwelijkstrouw' in de 21e eeuw worden beschouwd als de meest belangrijke voorwaarden voor een succesvolle relatie. Huwelijkstrouw, of in ieder geval 'betrouwbaarheid', komt zeker terug als thema, al is het niet altijd binnen de kenmerken van een goede relatie. Vaker wordt dit in combinatie met overspel genoemd, waarna er gevoelens van schuld optreden of het belang van trouw in een relatie wordt belicht. Wederkerig begrip en respect is in LINDA. vooral terug te lezen als een groot belang van gelijkwaardigheid in een relatie. In de context van een goede relatie wordt er gesproken over het zijn van je partner als beste vriend, maar ook dat partner gelijken zijn en gewaagd aan elkaar: "Wij werkten altijd goed samen [...] We waren elkaars gelijken en aan elkaar gewaagd" (Mei 2014 *Verlaten vrouw*). Begrip en tolerantie is terug te zien in termen als 'onbaatzuchtig', het belang van elkaar iets gunnen en een groot gevoel van vrijheid dat van belang wordt geacht voor een goed-werkende relatie: "Natuurlijk vroeg ze ook naar het geheim van zo'n lange liefde. En dat kwam bij iedereen eigenlijk op hetzelfde neer: je aanpassen" (april 2016 *Tot de dood ons scheidt*). Deze kenmerken van een goede relatie sluiten niet direct aan op het thema over welke problemen er spelen binnen een relatie, waar vooral problemen met communicatie een rol lijken te spelen: "Dat is wat ik hem het meest verwijt, had hij me maar op de hoogte gesteld" (oktober 2010 *Verlaten vrouw*).

Bovenstaande slechte en goede kenmerken van relaties laten op deze manier ook zien hoe LINDA. relaties bekritiseert, omdat het een idee geeft van welke normen en waarden LINDA. handhaaft omtrent relaties.

5. Conclusie

In dit onderzoek is er een antwoord gevonden op de volgende hoofdvraag en deelvragen:

Hoe interpreteert, becommentarieert en bekritiseert LINDA. de relatie tussen mannen en vrouwen in de periode 2008-2017?

- In welke domeinen positioneert LINDA. man-vrouwrelaties
- Hoe en in welke termen spreekt LINDA. over man-vrouwrelaties?

De hoofdvraag is uiteengezet in drie stappen: hoe LINDA. relaties interpreteert, becommentarieert en bekritiseert. De deelvragen zullen eerst beantwoord worden, zodat er daarna een eenduidig antwoord kan worden geformuleerd op de hoofdvraag.

5.2 Relatiedomeinen

LINDA. positioneert relaties in de domeinen 'liefde en seksualiteit', 'huwelijk en scheiding', 'werk-zorgverdeling' 'afscheid nemen en de dood'. Tegen de verwachting in blijkt het domein 'samenwonen' en 'kinderen' nauwelijks terug te komen in LINDA. In alle domeinen is er sprake van paradoxen, waarbij telkens de focus ligt op de tegenstelling van traditioneel en niet-traditioneel. De sub-conclusies zullen per domein worden besproken.

5.2.1 Liefde en seksualiteit

Seksualiteit komt meer naar voren in de artikelen van LINDA. dan liefde. Hierbij is er bijna altijd sprake van heteroseksuele liefde en seksualiteit.

Er heerst een vrijere seksuele moraal in LINDA. dan in de tijdsgeest van het onderzoek naar *Margriet* (Brinkgreve & Korzec, 1978). Het is normaler om een relatie alleen voor de seks te hebben, en ook vrouwen mogen van seks genieten. Ook wordt geschreven over afwijkende seksuele normen, zoals het hebben van een SM-relatie of een vrouw die een minnaar buiten het huwelijk heeft. Hier recht tegenover staat het thema 'traditionele opvatting over seks'. Hierin wordt gesproken over bepaalde taboes in verband met seksualiteit, vooral met betrekking tot vrouwen. Het vrouwelijk seksueel genot wordt hierin juist genoemd als taboe. Ook traditionele mannen- en vrouwenrollen komen in dit thema naar voren, bijvoorbeeld dat een vrouw geen losse seksuele contacten zou moeten hebben. Deze twee thema's kenmerken de eerste paradox in de berichtgeving van LINDA. over relaties.

De tweede paradox binnen dit thema zijn de twee thema's 'normalisering overspel' en 'trouw zijn in relatie is de norm'. Opvallend is dat 'normalisering overspel' het grootste thema is binnen dit domein, met maar liefst 39 codes. Binnen het thema 'normalisering overspel' wordt

overspel vaak terloops genoemd, of zelfs geïdealiseerd door te noemen dat het je (vaste) relatie leuker kan maken. Ook wordt genoemd dat monogamie niet natuurlijk is, wat tevens een normalisering van vreemdgaan is. Opvallend is dat LINDA. hierbij vooral in neutrale zin schrijft over overspel; er zijn slechts 7 van de 39 codes als negatief gelabeld. Hier recht tegenover staat het thema 'trouw zijn in relatie is de norm', wat de directe tegenstelling is van het eerste thema. Dit thema bevat codes die benadrukken dat trouw zijn belangrijk is en vreemdgaan niet hoort. 13 van deze 36 codes komen uit de rubriek 'Verlaten vrouw'. De vrouwen uit deze rubriek worden zonder uitzondering verlaten door hun vreemdgaande man, wat aantoont dat overspel vaak in verband wordt gebracht met verdriet. Tevens worden er in dit thema gevoelens van schaamte en schuld in verband gebracht met het hebben van een affaire.

5.2.2 Huwelijk en scheiding

LINDA. positioneert relaties ook in het domein 'huwelijk en scheiding'. Hier is wederom sprake van twee paradoxen. De eerste gaat over de thema's 'vechten voor het huwelijk' en 'scheiden is reële optie' die recht tegenover elkaar staan.

Aan de ene kant wordt er in LINDA. vaak gesproken over vechten voor het huwelijk, en aan de andere kant wordt er net zo makkelijk gepraat over hoe eenvoudig het is om te scheiden. In 'vechten voor het huwelijk' wordt vaak genoemd dat relaties makkelijke en moeilijke momenten kennen, waar je samen doorheen moet. De tegenslag wordt daarbij ook niet altijd als negatief gezien, maar juist als een middel om elkaar nog beter te leren kennen. Tegenstellend hieraan is dus het thema 'scheiden is reële optie'. Opvallend aan dit thema is dat slechts twee codes binnen dit thema als negatief worden gelabeld; de rest allemaal als neutraal of positief. De neutrale labels zijn vooral verbonden aan codes waaruit blijkt dat scheiden terloops genoemd wordt in artikelen. Er wordt in die codes nauwelijks aandacht besteed aan het feit dat iemand gescheiden is, wat laat zien dat scheidingen veel voorkomen.

Daarnaast is er binnen dit domein sprake van twee andere tegenstellende thema's: 'huwelijk als traditioneel instituut' en 'huwelijk als niet-traditioneel instituut'. Deze staan eigenlijk in verband met de eerdergenoemde thema's. 'Vechten voor het huwelijk' impliceert namelijk dat het huwelijk iets voor altijd is, en dat het dus waard is om voor te vechten. Tegelijkertijd is het thema 'scheiden is reële optie' verbonden aan het huwelijk als niet-traditioneel instituut. Het huwelijk wordt in dat geval niet gezien als iets wat voor altijd is en waar je (gemakkelijk) uit kunt stappen.

5.2.3 Werk-zorgverdeling

Het domein werk-zorgverdeling komt niet expliciet terug in LINDA., maar in veel artikelen worden wel traditionele en niet-traditionele rollen van mannen en vrouwen benoemd met

betrekking tot dit domein. De volgende thema's worden onder dit domein geschaard: 'Traditionele opvatting over relatie', 'niet-traditionele opvatting van relatie', 'benoemen van traditionele mannen- of vrouwenrol' en 'benoemen van niet-traditionele mannen of vrouwenrol'.

In het 'traditionele opvatting over relatie' thema wordt er het meest neutraal en positief gesproken over deze opvattingen. Dat betekent dat de norm hierbij veelal wordt bevestigd en niet wordt geproblematiseerd. Als er wel negatieve uitingen gedaan worden binnen één van de traditionele thema's, dan wordt er veelal afkeurend geschreven over de afhankelijke rol van vrouwen tegenover mannen. Het subthema 'vrouw geeft leven op voor man' wordt overwegend negatief gelabeld, wat laat zien dat LINDA. deze onderdanige rol niet idealiseert.

Omdat er wederom sprake is van twee paradoxen binnen dit domein, is het moeilijk om een duidelijke conclusie te vormen over hoe LINDA. precies spreekt over traditionele en niet-traditionele relaties en rollen. Wel kunnen we concluderen dat de werk-zorgverdeling een groot domein is waar LINDA. relaties in positioneert.

5.2.4 Afscheid en de dood

LINDA. schuwt de verdrietige kant van relaties niet. Een onverwachte conclusie is dat LINDA. relaties ook positioneert in een vierde en laatste domein: afscheid en de dood. Dit domein bevat artikelen die gaan over een overleden partner, maar ook over de pijn die men ervaart na een relatiebreuk. LINDA. heeft tot en met 2013 een rubriek waarin iemand vertelt over een verloren geliefde en in bijna elke geanalyseerde LINDA. komt verdriet terug in de rubriek 'Verlaten vrouw'.

5.3 Karakter van relaties

LINDA. karakteriseert de man-vrouwrelatie op een traditionele en niet-traditionele manier, en op harmonieuze en conflictueuze manier. Hieronder zullen de sub-conclusies worden toegelicht.

5.3.1 Mannelijke en vrouwelijke rollen

Onder het kopje 'mannelijke en vrouwelijke rollen' vallen de volgende gevonden thema's: 'vrouw is sterk', 'vrouw is slachtoffer', 'dominante man negatief' en 'dominante man positief'.

De man met een dominante rol in de relatie komt in bijna elke jaargang terug. In principe bevatten zowel de thema's 'dominante man negatief', 'dominante man positief' als het thema 'vrouw is slachtoffer' de man als grootste macht binnen de relatie. Aan de ene kant wordt er negatief aangekeken tegen de dominante man. Een dominante man wordt in de desbetreffende artikelen geassocieerd met een slechte relatie, waarbij de gelijkwaardigheid wordt gemist. Het is echter opvallend dat er aan de andere kant juist positief aangekeken wordt

tegen de dominante man. Er wordt hierbij in positieve zin geschreven over de dominantie van de man, bijvoorbeeld omdat vrouwen graag een sterke man hebben die hen beschermt. Dit is wederom een voorbeeld van de paradox van traditie en emancipatie die veel voorkomt in LINDA. Hoewel vrouwen geëmancipeerder en dominanter zijn in de maatschappij, zijn er ook vrouwen in LINDA die uiteindelijk toch beschermd willen worden door hun mannelijke partner.

Het thema 'vrouw als slachtoffer' sluit op een negatieve manier aan bij deze thema's waarin de man dominant is, in tegenstelling tot het thema 'vrouw is sterk'. Er ligt een iets grotere focus op de vrouw als slachtoffer, en als de vrouw als sterk wordt omschreven dan wordt dat voornamelijk in verband gebracht met het wel of niet hebben van een relatie. Een vrouw kan dan sterk zijn omdat ze uit een slechte relatie is gestapt, of juist omdat ze geen relatie nodig heeft. In elk geval heeft haar sterke houding betrekking op de relatie tot de man.

Een opvallend gegeven is het terugkerende thema dat vrouwen verantwoordelijk worden geacht voor hun eigen geluk en dat van hun partner. Dit werd eerder al geconcludeerd op seksueel gebied door Gupta et al. (2008) en Gill (2009). In LINDA lijkt dit ook mee te spelen in andere domeinen naast seksualiteit. Dit laat zien dat het agentschap dat vrouwen toebedeeld wordt ook direct weer tegen hen gebruikt wordt. Vrouwen mogen meer keuzes maken, maar worden indirect ook hoofdvantwoordelijk gesteld voor wat deze keuzes veroorzaken, zelfs als zij daar niets mee te maken hebben.

5.3.2 Harmonie en conflict

In LINDA wordt er op harmonieuze en conflictueuze manier over relaties gesproken. De volgende thema's zijn naar voren gekomen: 'huiselijk geweld', 'problemen relatie' en 'kenmerken goede relatie'. Als subthema's onder dit laatste kopje worden 'ruimte voor jezelf/de ander', 'wederkerig begrip & respect', 'begrip en tolerantie' en 'seks is belangrijk' geschaard.

De artikelen die relaties in verband leggen met conflict spelen in LINDA een grotere rol. De rubriek 'Verlaten vrouw' neemt met 38,2 procent een groot deel in van de dataverzameling en is daarmee ook de grootste bron voor opvattingen over conflictueuze relaties. Ook de (vaste) rubriek met interviews over een bepaald onderwerp gaan vaak over conflictsituaties, zoals mannen die mishandeld worden door hun vrouw of vrouwen met heel veel liefdesverdriet.

Zoals we al zagen in het thema 'vrouw is sterk' onder het kopje mannelijke en vrouwelijke rollen, wordt conflict ook vaak in verband gebracht met harmonie. Een voorbeeld hiervan zijn de vrouwen die eerst kapot waren van hun relatiebreuk, maar nu inzien dat ze beter af zijn zonder die (slechte) relatie.

Qua problemen binnen relaties schrijft LINDA over verschillende oorzaken. Naast seksuele problemen of de sleur, komt vooral 'gebrek aan communicatie' terug als subthema.

Toch moet niet onderschat worden hoe veel er – vaak tussen de regels door – over goede relaties wordt gesproken. Zo blijkt het thema ‘kenmerken goede relatie’ sterk terug te komen door alle jaren heen. Soms komt dit thema terug in artikelen die specifiek gaan over succesvolle relaties, maar vaker worden ze terloops genoemd in artikelen die niet per se gaan over een succesvolle relatie. Van den Troost (2005) concludeerde dat factoren als ‘wederkerig begrip en respect’, ‘begrip en tolerantie’ en ‘huwelijkstrouw’ in de 21e eeuw worden beschouwd als de meest belangrijke voorwaarden voor een succesvolle relatie. Huwelijkstrouw komt in LINDA. meer terug in de vorm van ‘betrouwbaarheid’ en wordt naast kenmerk van een goede relatie ook vaak genoemd in combinatie met overspel, wat het weer een negatieve lading geeft. Wederkerig begrip en respect is in LINDA. vooral terug te lezen als een groot belang van gelijkwaardigheid in een relatie. In de context van een goede relatie wordt er gesproken over je partner als beste vriend, maar ook dat partners gelijken zijn en gewaagd aan elkaar. Tot slot is begrip en tolerantie terug te zien in termen als ‘onbaatzuchtig’. Elkaar iets gunnen en een groot gevoel van vrijheid worden belangrijk gevonden voor een goed werkende relatie.

5.4 Interpretatie, commentaar en kritiek

Geconcludeerd kan worden dat LINDA. relaties op een vrijere manier interpreteert. In veel artikelen heerst er een vrijere moraal als het aankomt op monogame relaties. Zo wordt er geschreven over een mogelijke minnaar buiten het huwelijk (met goedkeuring van echtgenoot) of een relatie enkel voor de seks. LINDA. maakt een onderscheid tussen een vriendschappelijke en een romantische relatie. Bij een romantische relatie is liefde, passie en/of lust onmisbaar omdat dit zorgt voor het onderscheid tussen een vriendschap en een liefdesrelatie. Hoewel er in weinig artikelen wordt gezegd dat seks belangrijk is voor de relatie, is seksualiteit wel vaak hetgeen wat het verschil maakt tussen vriendschap en romantiek. Zonder liefde of seksualiteit beland je sneller in een ‘broer-zusrelatie’. In een goede relatie gaat het echter om wat diepers dan alleen lust en heb je te maken met eerdergenoemde kenmerken.

Het tweede deel van de hoofdvraag is hoe LINDA. relaties becommentarieert. We kunnen concluderen dat LINDA. nauwelijks commentaar geeft op relaties. Waar uit het onderzoek van Brinkgreve & Korzec (1978) blijkt dat *Margriet* haar ongezouten mening en pinnige reacties op de ingezonden vraagstukken van lezers niet schuwde, laat LINDA. bijna nooit het achterste van haar tong zien als het aankomt op het geven van een mening over relaties. De longreads blijken de meest voorkomende rubriek voor de codes die als ‘veroordelend’ zijn gelabeld. Hierbij ligt de nadruk niet op hoe een relatie eruitziet of zou moeten zien, maar eerder op hoe mannen en vrouwen zich gedragen binnen die relaties. LINDA. rekent daarbij ook af met bepaalde normen die betrekking houden tot stereotype mannen- en

vrouwenrollen, bijvoorbeeld dat vrouwen nooit vreemdgaan of mannen nooit worden mishandeld.

LINDA. bekritiseert relaties vooral door goede en slechte kenmerken van relaties te beschrijven. Deze zijn al toegelicht bij de sectie over harmonie en conflict. Daarnaast schrijft LINDA. over de normen en waarden binnen het hebben van een relatie. Zo laten de thema's 'Relatie belangrijk voor man/vrouw' en 'relatie niet belangrijk voor man/vrouw' wederom een paradox zien. Aan de ene kant wordt de vaste, heteroseksuele relatie als norm gezien, maar aan de andere kant wordt ook benadrukt dat een relatie niet nodig is. Opvallend is wel dat vrouwen veelal tot deze conclusie komen nadat ze uit een (slechte) relatie zijn gestapt.

5.5 Discussie

In dit onderdeel zal worden besproken in hoeverre de conclusies van dit onderzoek aansluiten met de bestaande theorie en hoe deze zich verhouden tot het vakgebied. Tenslotte zullen er een aantal aanbevelingen worden gedaan voor verder onderzoek.

5.5.1 Verbanden met theorie

LINDA. positioneert relaties op de domeinen 'liefde en seksualiteit', 'huwelijk en scheiding', 'werk-zorgverdeling' en 'afscheid en de dood'. De rode lijn door dit onderzoek blijkt de constante paradox tussen traditie en emancipatie. In elk domein zien we dit terug, met uitzondering van 'afscheid en de dood'. Omdat LINDA. een modern tijdschrift is met veel taboedoorbrekende artikelen over bijvoorbeeld seksualiteit, huiselijk geweld en overspel, is de gedachte al snel dat LINDA. om die reden ook een erg modern tijdschrift is met bijbehorende vooruitstrevende gedachten. Uit dit onderzoek naar relaties zouden we kunnen concluderen dat LINDA. minder vooruitstrevend is dan aanvankelijk gedacht. Historisch onderzoek naar vrouwentijdschriften laat echter zien dat commerciële tijdschriften altijd eerst een 'volgende' en daarna pas een 'begeleidende' rol aannamen, en dus lang niet altijd de motor zijn van nieuwe ontwikkelingen (Hülsken, 2010). LINDA. kan dus wellicht niet gezien worden als pionier op het gebied van emancipatie, maar zou wel gezien kunnen worden als belangrijke bron voor het ondersteunen en verspreiden van normen en waarden die betrekking hebben op de Nederlandse vrouw (en man).

Een andere opvallende conclusie is het feit dat de verschillende onderwerpen op heel andere manieren worden besproken tussen de verschillende domeinen. Overspel wordt bijvoorbeeld met geluk, maar ook met veel verdriet geassocieerd in LINDA. Dit sluit aan bij eerder onderzoek (Gill, 2009; Gupta et al., 2008) waaruit bleek dat vrouwentijdschriften niet consequent zijn in hun ideologische opvattingen. Het is, zoals Doner (1993) zegt, moeilijk om

het onderscheid tussen destructieve en constructieve berichten te zien, waardoor het moeilijk is om er een eenduidige conclusie uit te trekken.

LINDA. omschrijft relaties in termen van harmonie en conflict, waarbij de conflictueuze situaties voorrang krijgen. Op het gebied van conflict is LINDA. weer het taboedoorbrekende blad zoals we het kennen; volgens Gupta et al. (2008) besteedt de *Cosmopolitan* nauwelijks aandacht aan huiselijk geweld, terwijl dit in LINDA. een terugkerend thema is.

Tot slot is er een bijzonder verband te leggen tussen de veranderende mannen- en vrouwenrollen en hoe er geschreven wordt over relaties in de domeinen. Er gaan steeds meer mensen scheiden: het echtscheidingscijfer is van 2,2 per 1000 echtparen in 1960 naar 10,1 in 2015 gegaan (Brinkgreve, 1988; Centraal Bureau van de Statistiek [CBS], 2016a). Dit heeft, zoals eerder gezegd, onder andere te maken met een proces van de-institutionalisering dat sinds de Tweede Wereldoorlog plaatsvindt (Felling, Peters en Scheepers, 2000). Er is echter ook iets voor te zeggen dat de meer dominante en geëmancipeerde rol van de vrouw ervoor zorgt dat de vrouw zelfstandiger is en minder lang blijft hangen in een huwelijk waar ze niet gelukkig van wordt. De conclusie van Donnelly & Twenge (2017), die noemden dat vrouwen zichzelf in de *Bem Sex Role Inventory* mannelijker zijn gaan beoordelen, is dus misschien wel terug te zien in LINDA. Tegelijkertijd wordt de dominante man in de LINDA. verheerlijkt en wordt er ongeveer even veel aandacht besteed aan traditionele opvattingen als aan niet-traditionele opvattingen. Dit is ook een reden om te zeggen dat nog niet alle relaties volledig gelijkwaardig zijn.

5.5.2 Aanbevelingen

Zoals elk onderzoek een aantal focuspunten heeft, is ook in dit onderzoek niet alles omtrent LINDA. of vrouwentijdschriften onderzocht. Om die reden doe ik een aantal aanbevelingen voor verder onderzoek.

Vrouwentijdschriften zijn lange tijd het mikpunt geweest van feministische kritiek. De thematiek van de meeste vrouwenbladen, namelijk huishouden en gezinsleven, werd lange tijd niet gezien als maatschappelijk problematiserend of invloedrijk (Hülksen, 2005). Hoewel in dit onderzoek de (stereotype) mannen- en vrouwenrol, traditie en emancipatie aan bod zijn gekomen, wordt er niet ingegaan op de feministische kijk van LINDA. Het zou interessant zijn om te onderzoeken hoe in LINDA. het feministisch en post-feministische gedachtengoed wordt gepresenteerd. Uit een eerdere thesis (Blazer, 2012) blijkt dat dit in de *Libelle* en *Margriet* niet zo is. Hoe zou dat in een progressiever blad als LINDA. zijn?

Dit onderzoek is enkel gericht geweest op de betekenis van de teksten. Met een constructivistische benadering is de representatie van relaties behandeld. Er is voor deze benadering gekozen omdat het in dit onderzoek niet gaat om vaststaande betekenissen, maar juist om betekenissen die veranderen door verschillende tijdsgeesten, zenders en ontvangers.

Er wordt dus niet gekeken of gemaakte beweringen in LINDA. ook kloppen met de werkelijkheid (dus met de relaties) of met de intentie van de makers. In dit onderzoek wordt enkel de tekst zelf geanalyseerd, wat ons een idee geeft hoe LINDA. – bewust of onbewust – over relaties schrijft. Hoewel er hypothesen opgesteld kunnen worden over wat deze teksten met vrouwen en mannen doen, kan er nooit met zekerheid gezegd worden wat de daadwerkelijke invloed is van LINDA. op vrouwen en mannen betreffende relaties. Om die reden zou het waardevol zijn om ook de lezersgroep en de makers van LINDA. kwalitatief te onderzoeken.

6. Literatuurlijst

- Bakker, P. en Scholten, O. (2011). *Communicatiekaart van Nederland: overzicht van media en communicatie*, 7e ed. Amsterdam: Kluwer.
- Ballaster, R. (1991). *Women's Worlds: Ideology, Femininity, and the Woman's Magazine*. New York: NYU Press.
- Beauvoir, S. D. (1949). *Le deuxième sexe*. Paris: Gallimard.
- Bem, S.L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42, 155-162. doi: 10.1037/h0036215.
- Boeijs, H. (2010). *Analysis in qualitative research*. Los Angeles: Sage.
- Boyle, K. (2013). Sexualization, commerce, and gender. In C. Carter, L. Steiner & L. McLaughlin (Red.), *The Routledge Companion to Media & Gender* (pp. 259-268). New York: Routledge.
- Brinkgreve, C. (1988). De belasting van de bevrijding. *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, 2, 171-207.
- Brinkgreve, C. & Korzec, M. (1978). *Margriet weet raad. Gevoel, gedrag, moraal in Nederland 1938-1978*. Utrecht / Antwerpen: Het Spectrum.
- Bryman, A. (2008). *Social research methods*. Oxford University Press.
- Buikema, R., & van der Tuin, L. W. J. M. (2007). *Gender in media kunst en cultuur*. Bussum: Coutinho.
- Butler, J. (1990). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. London: Routledge.
- Butler, J. (1993). *Bodies that matter. On the discursive limits of 'sex'*. London/New York: Routledge.
- Cahn, D.D. (1992). *Conflict in Intimate Relationships*. New York: Guilford Press.
- Canary, D.J., & Dindia, K. (1998). Prologue: Recurring issues in sex differences and similarities in communication. In D.J., Canary & K. Dindia (Red.), *Sex differences and similarities in communication: Critical essays and empirical investigations of sex and gender in interaction*. (pp. 1-18). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Carpenter, L. M. (1998). From girls into women: Scripts for sexuality and romance in Seventeen magazine, 1974-1994. *Journal of Sex Research*, 2, 158-168.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016a, 17 oktober). *Huwelijksontbindingen; door echtscheidingen en door overlijden*. [Dataset]. Geraadpleegd van [http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37425ned&D1=3-9&D2=\(l-11\)-l&HD=100526-0713&STB=G1,T](http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37425ned&D1=3-9&D2=(l-11)-l&HD=100526-0713&STB=G1,T)
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016b, 27 september). *Particuliere huishoudens naar samenstelling en grootte, 1 januari*. [Dataset]. Geraadpleegd van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37975&D1=0-26&D2=0&D3=0%2c5%2c10%2c15-20&VW=T>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016c, 19 maart). *Gezondheid, relaties en werk belangrijker voor geluk dan geld*. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/11/gezondheid-relaties-en-werk-belangrijker-voor-geluk-dan-geld>
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory. A practical guide through qualitative analysis*. London: Sage.
- De Vreese, C. H. (2005). News framing: Theory and typology. *Information design journal*, 1,

- Dindia, K. (november 1997). *Men are from North Dakota, Women are from South Dakota*. Gepresenteerd paper op de Speech Communication Association Convention, Chicago.
- Doner, K. (1993). Women's magazines: Slouching towards feminism, *Social Policy* 23: 37-43.
- Donnelly, K., & Twenge, J. M. (2017). Masculine and feminine traits on the Bem Sex-Role inventory, 1993–2012: a cross-temporal meta-analysis. *Sex Roles*, 76(9-10), 556-565.
- Emons, P., Scheepers, P., & Wester, F. (2008). Het veranderende gezin. Relaties tussen trends in het gezin in Nederland en de afbeelding in dramaprogramma's op de Nederlandse televisie, 1980-2005. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 4, 320.
- Entman, R.M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication* 3, 51-58.
- Feeney, J. A., & Karantzas, G. C. (2017). Couple conflict: insights from an attachment perspective. *Current Opinion in Psychology*, 13, 60-64.
- Felling, B., Peters, J. & Scheepers, P. (Red.). (2000). *Individualisering in Nederland aan het einde van de twintigste eeuw. Empirisch onderzoek naar omstreden hypothesen*. Assen/Maastricht: Van Gorcum.
- Felmlee, D. H. (1994). Who's on top? Power in romantic relationships. *Sex Roles*, 5, 275-295.
- Gafencu-Bândul, I.M. (2011). Stereotypes in advertising. *Anadiss*, 11, 90-97.
- Garssen, J., De Beer, J., Cuyvers, P., De Jong, A., (2011). Samenleven: nieuwe feiten over relaties en gezinnen [CBS rapport]. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/38AA4FF8-1B4E-495F-984E-D39E92D42E57/0/b5601.pdf>
- Gauntlett, D. (2008). *Media, gender and identity: An introduction*. Routledge.
- Gender Spectrum (2014). Understanding Gender. Geraadpleegd van www.genderspectrum.org op 19 januari 2017.
- Gill, R. (2009). Mediated intimacy and postfeminism: a discourse analytic examination of sex and relationships advice in a women's magazine. *Discourse & Communication*, 4, 345-369.
- Global Media Monitoring Project. (2015). Highlights of findings [PDF bestand]. Geraadpleegd via http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2015/highlights/highlights_en.pdf
- Goffman, E. (1979). *Gender advertisements*. Cambridge: Harvard University Press.
- Gray, J. (1992). *Men are from Mars, women are from Venus: A practical guide to improving communication and getting what you want in your relationships*. New York: Harper-Collins.
- Gupta, A., Zimmerman, T., & Fruhauf, C. (2008). Relationship Advice in the Top Selling Women's Magazine, Cosmopolitan: A Content Analysis. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 3, 248-266.
- Haantjes, J. (2011). 'Je bent niemand zonder iemand' Discoursen van vrouwelijkheid in *Cosmopolitan in de periode 1982 – 2009* [masterthesis]. Geraadpleegd van <https://thesis.eur.nl/pub/10886>
- Hall, S. (2013). The work of representation. In S. Hall, J. Evans en S. Nixon (Red.), *Representation* (pp. 1-59). London: Sage.
- Harding, S. G. (1986). *The science question in feminism*. New York: Cornell University Press.
- Healey, J. (2014). *Sexual Orientation and Gender Identity*. Thirroul, N.S.W.: Spinney Press.
- Hermes, J. (1993). *Easily put down. Women's magazine's, readers, repertoires and*

- everyday life*. Universiteit van Amsterdam.
- Hermes, J. (1995) *Reading Women's Magazines: An Analysis of Everyday Media Use*. Cambridge: Polity Press.
- Hudders, L., & Vyncke, P. (2013). Visuele gender stereotypering in reclame: een experimenteel onderzoek naar de effectiviteit van impliciete stereotypering in printadvertenties. *Tijdschrift voor communicatiewetenschap*, 2, 135-161. <http://hdl.handle.net/1854/LU-3237639>
- Hülksen, M. (2005). Fascinerend en veelzijdig: het vrouwentijdschrift als bron [PDF bestand]. Geraadpleegd van <http://www.vrouwentijdschriften.nl/pdf/artikelmarloes.pdf>
- Hülksen, M. (2010). *Kiezen voor kinderen? Vrouwentijdschriften en hun lezeressen over het katholieke huwelijksleven, 1950-1975*. Hilversum: Uitgeverij Verloren.
- Jensen, L. (2001). *Bij uitsluiting voor de vrouwelijke sekse geschikt: vrouwentijdschriften en journalistes in Nederland in de achttiende en negentiende eeuw*. Hilversum: Uitgeverij Verloren.
- Keuzenkamp, S., & Oudhof, K. (2000). Emancipatiemonitor 2000. Sociaal Cultureel Planbureau.
- Kite, M.E. (2001). Gender stereotypes. In J. Worrel (Red.), *Encyclopedia of women and gender: sex similarities and differences and the impact of society on gender* (pp. 561-570). New York: Academic Press.
- Kochunny, C. M., & Rogers, H. (2015). Promoting to Minorities: A Normative Perspective. In *Minority Marketing: Research Perspectives for the 1990s* (pp. 29-32). Springer International Publishing.
- Krijnen, T., & Van Bauwel, S. (2015). *Gender and media: representing, producing, consuming*. New York: Routledge.
- LINDA. (2016). Sales brochure [PDF bestand]. Geraadpleegd van http://www.lindanieuws.nl/wp-content/uploads/2016/08/salesbrochureNL_2016.pdf
- Lips, H. M. (2017). Sandra Bem: Naming the impact of gendered categories and identities. *Sex Roles*, 76(9-10), 627-632.
- Mandel, H., & Semyonov, M. (2016). Going Back in Time? Gender Differences in Trends and Sources of the Racial Pay Gap, 1970 to 2010. *American Sociological Review*, 5, 1039-1068.
- McHale, S. M., King, V., Van Hook, J., & Booth, A. (Red.). (2015). *Gender and couple relationships* (Vol. 6). Springer.
- McRobbie, A. (1999). *In the culture society: art, fashion and popular music*. London: Routledge.
- Monsour, M. (2002). *Women and men as friends: Relationships across the life span in the 21st century*. Psychology Press.
- Orth, U.R. & Holancova, D. (2003). Consumer response to sex role portrayals in advertisements. Effects of incongruity and prejudices on emotions and attitudes. *Journal of Advertising*, 4, 77-89.
- Orth, U.R. & Holancova, D. (2004). Men's and women's responses to sex role portrayals in advertisements. *International Journal of Research in Marketing*, 21, 77-88. DOI: 10.1080/00913367.2003.10639144
- Phoenix, A. & Pattynama, P. (2006). Intersectionality. *European Journal of Women's Studies*, 3, 187-192.
- Poppelaars, K. (2007). *Me, myself and I. I-magazines nader bekeken* [masterthesis]. Geraadpleegd van <https://thesis.eur.nl/pub/4257>

- Portegijs, W. & Keuzenkamp, S. (2008). Nederland deeltijdland. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Portegijs, W. & van den Brakel, M. (2016). Emancipatiemonitor 2016. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Rosenfeld, M. J., & Thomas, R. J. (2012). Searching for a mate: The rise of the Internet as a social intermediary. *American Sociological Review*, 4, 523-547.
- Ross, K., & Carter, C. (2011). Women and news: A long and winding road. *Media, Culture & Society*, 8, 1148-1165. DOI: 10.1177/0163443711418272
- Ruigrok, N., van Atteveldt, W., Gagestein, S., & Jacobi, C. (2016). Media and juvenile delinquency: A study into the relationship between journalists, politics, and public. *Journalism*, 1464884916636143.
- Saunders, M., Lewis, P., Thornhill, A., Booij, M., & Verckens, J. P. (2011). *Methoden en technieken van onderzoek*. Pearson Education.
- Schreier, M. (2013). Qualitative content analysis. In: U. Flick (Red.), *The SAGE handbook of qualitative data analysis* (pp.173-188). London: SAGE. doi: 10.4135/9781446282243
- Spee, S., Lefever, K. & Vanhoof, S. (1999). Stereotypen en rollenpatronen. In: M. Michielsen, D. Mortelmans, S. Spee & M. Billet (Red.), *Bouw een vrouw: Sociale constructie van vrouwbeelden in de media* (pp. 25-49). Gent: Academia Press.
- Starr, C.R., & Zurbriggen, E.L. (2016). Sandra Bem's gender schema theory after 34 years: A review of its reach and impact. *Sex Roles*. doi: 10.1007/s11199-016-0591-4.
- Sternberg, R. J., & Weis, K. (2006). *The new psychology of love*. Yale University Press.
- Strauss, A.L. & Corbin, J. (2007). *Basics of qualitative research. Techniques and procedures for developing grounded theory*. (3e ed.) Thousand Oaks, CA: Sage.
- Tannen, D. (1990). *You just don't understand: Women and men in conversation*. New York: William Morrow.
- Van Beuningen, J., en R. Kloosterman (2011). Subjectief welzijn: welke factoren spelen een rol? *Bevolkingstrends*, 4, 85-92.
- Van den Troost, A. (2005). *Marriage in motion: a study on the social context and processes of marital satisfaction*. Leuven University Press.
- Van der Mooren, A. (2001). *Wat een meisje weten moet. Een studie naar Yes en haar lezeressen*. Amsterdam: Rozenberg publishers.
- Van Hove, G. (2004). De verleiding van de vrouw. De marketing van vrouwentijdschriften in de 21^e eeuw. Geraadpleegd van www.vrouwentijdschriften.nl
- Vanwesenbeeck, I. (2011). 'Gender doen' in seks en sekswetenschap. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 35, 142-153. <http://tijdschriftvoorseksuologie.nl>
- Van Wesemael, S. M. E. (2006). Sextant. In M. T. G. E. van Delft, N. van Dijk, & R. Storm (Red.), *Magazine!* (p. 141). Zwolle: Waanders.
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender & society*, 2, 125-151.
- Wester, F., & Peters, V. (2004). *Kwalitatieve analyse. Uitgangspunten en procedures*. Bussum: Coutinho.
- Winship, J. (1987) *Inside Women's Magazines*. London: Pandora
- Wouters, C. (2007). *Informalization: Manners and emotions since 1890*. Sage.

LINDA. (September 2008). *Extreme sex*, pp. 117-118.

LINDA. (September 2008). *Hoezo geen zin: hij krijgt 'm gewoon niet omhoog*, pp. 84-88.

LINDA. (Juli 2009). *Goede sex, hoe gaat dat dan*, pp. 72-76.

LINDA. (November 2009). *Verlies*, pp. 61-62.

LINDA. (November 2009). *Ik ben eenzaam*, pp. 159-164.

LINDA. (April 2010). *Verlaten vrouw*, pp. 101-102.

LINDA. (Augustus 2010). *Verlaten vrouw*, pp. 135-136.

LINDA. (Augustus 2010). *Zand op mijn huid*, pp. 64-69.

LINDA. (Oktober 2010). *Verlaten vrouw*, pp. 169-170.

LINDA. (Oktober 2010). *Ze vroeg: ga je nu bij me weg?* pp. 184-189.

LINDA. (Februari 2011). *Verlaten vrouw*, pp. 135-136.

LINDA. (April 2011). *Verlaten vrouw*, pp. 135-136.

LINDA. (Oktober 2011). *Ik blijf thuis*, pp. 61-67.

LINDA. (Oktober 2011). *De tut is terug*, pp. 80-84.

LINDA. (December 2011). *Gezocht: leuke vent die z'n plek kent*, pp. 164-169.

LINDA. (Mei 2012). *Recept voor een goed huwelijk*, pp. 67-79.

LINDA. (Mei 2012). *Editorial Linda*, pp. 9-10.

LINDA. (Oktober 2012). *Verlaten vrouw*, pp. 117-118.

LINDA. (Oktober 2012). *Verlies*, pp. 56-58.

LINDA. (December 2012). *Fifty shades of grey? Ha. Kinderspel*, pp. 341-347.

LINDA. (April 2013). *Verlaten vrouw*, pp. 81-82.

LINDA. (April 2013). *Blijf van hem af*, pp. 58-63.

LINDA. (April 2013). *Niet doen: je ex kaalplukken*, pp. 68-72.

LINDA. (Mei 2014). *Verlaten vrouw*, pp. 149-150.

LINDA. (Augustus 2014). *Lieverd, gun mij een minnaar*, pp. 54-57.

LINDA. (Juli 2015). *Hij moet wel een klootzak zijn*, pp. 124-129.

LINDA. (Mei 2015). *Eén dag de prinses*, pp. 70-74.

LINDA. (Januari 2015). *Verlaten vrouw* pp. 141-142

LINDA. (April 2016). *Tot de dood ons scheidt*, p. 166.

LINDA. (April 2016). *Meppen met de swiffer*, pp. 135-141.

LINDA. (Januari 2017). *Geen leven zonder hem*, pp. 58-63

LINDA. (Januari 2017). *Liever een kutrelatie dan #eenzaam*, pp. 66-69.

LINDA. (Mei 2017). *Verlaten vrouw*, pp. 57-58.

LINDA. (juni 2017). *Je ex is niet je BFF*, pp. 136-140.

7. Appendix

7.1 Dataverzameling

LINDA. 42 februari 2008
LINDA. 44 april 2008
LINDA. 49 september 2008
LINDA. 52 december 2008
LINDA. 53 januari 2009
LINDA. 55 maart 2009
LINDA. 59 juli 2009
LINDA. 53 november 2009
LINDA. 65 januari 2010
LINDA. 68 april 2010
LINDA. 72 augustus 2010
LINDA. 74 oktober 2010
LINDA. 78 februari 2011
LINDA. 80 april 2011
LINDA. 86 oktober 2011
LINDA. 82 juni 2011
LINDA. 93 mei 2012
LINDA. 96 augustus 2012
LINDA. 98 oktober 2012
LINDA. 100 december 2012
LINDA. 101 januari 2013
LINDA. 104 april 2013
LINDA. 108 augustus 2013
LINDA. 111 november 2013
LINDA. 117 mei 2014
LINDA. 120 augustus 2014
LINDA. 122 oktober 2014
LINDA. 124 december 2014
LINDA. 125 januari 2015
LINDA. 127 maart 2015
LINDA. 129 mei 2015
LINDA. 134 oktober 2015
LINDA. 140 april 2016
LINDA. 144 augustus 2016
LINDA. 146 oktober 2016
LINDA. 148 december 2016
LINDA. 149 januari 2017
LINDA. 152 april 2017
LINDA. 153 mei 2017
LINDA. 154 juni 2017

7.2 Axiaal codeschema

1. RELATIES ALGEMEEN

Mening van anderen over relatie

Onbegrip van vriendinnen over scheiding (2014) **negatief, verraad**
Mening van anderen over relatie (2013) **negatief**
Vrienden hadden al jarenlang andere mening over relatie (2014) **neutraal, negatief**
Mening over vriend van vriendinnen belangrijk (2017) **neutraal**
Wat vrienden vinden van relatie is belangrijk voor man (2011) **negatief**
Mening van andere mensen over relatie (2010) **positief**
Mening van anderen over relatie belangrijk (2010) **Positief**
Vanaf de buitenkant was de relatie perfect (2013) **neutraal**
Je eigen relatie vergelijken met andere relaties (2015) **negatief**

Relatie belangrijk voor man/vrouw

Zonder relatie voelt vrouw zich niet echt vrouw (2011) **negatief, relatie hebben is norm**
Een relatie is gezond (2011) **positief, norm is relatie**
Merendeel van de vrouwen wil een relatie (2011) **neutraal**
Relatie als stabiele situatie (2010) **relatie hebben is veilig, norm**
Ondanks perfect leven, missen vrouwen toch een man (2011) **neutraal, relatie is de norm**
Relatie was beste tijd van haar leven (2013) **positief**
Een relatie verreekt je leven (2017) **positief**
Vrouw voelt zich gelukkigst als ze samen met partner (2017) **positief, relatie is norm**
Het is vreselijk om als single door het leven te gaan (2017) **negatief, norm is om relatie te hebben**
Vrouw wil zo graag slagen in liefde dat ze problemen niet ziet (2017) **negatief, norm**
Als je relatie uit gaat voel je je mislukt (2017) **neutraal, norm**
Scheiden staat gelijk aan falen/opgeven (2016) **neutraal, huwelijk redden is norm**
Als je gaat scheiden voel je je een loser (2017) **negatief, norm**
Gescheiden zijn voelt als een loser (2012) **norm is om een relatie te hebben**
Na breken huwelijk voelt vrouw zich verloren (2010) **relatie norm**
Vrouw is samen met man door angst om alleen te zijn (2017) **negatief, norm**
Veel vrouwen bang om alleen te zijn en hebben daarom relatie (2017) **negatief, nor**
Relatie zijn vorm van therapie om dichterbij jezelf te komen (2017) **neutraal**
Liefdesrelatie dieper dan een man-voor-een-nacht, en dus meer gewild (2011) **norm is vaste relatie**

Vaste relatie norm

Liefdesrelatie dieper dan een man-voor-een-nacht, en dus meer gewild (2011) **norm is vaste relatie**
Vaste relatie is ook niet alles (2009) **vaste relatie is norm, maar niet belangrijk voor schrijfster**
Seksualiteit vooral tussen vaste partners (2009) **vaste relatie norm**
Seks in vaste relatie is beter dan met one-night-stands (2009) **Vaste relatie norm**

Verontwaardiging over vrouw die getrouwde man verleid (2013) **trouw zijn is norm, vaste relatie heilig**

Afwijkende relatievormen genormaliseerd

Vervangbaarheid van man is belangrijk voor vrijheid vrouw (2009) **Interp. andere relatievormen genormaliseerd**

Relatie is truttig (2009) **Interp. andere relatievormen genormaliseerd**

Monogame relatie kan samengaan met SM-relaties met anderen (2012) **normalisering andere relatievormen**

Normalisering van open relatie (2014) **normalisering andere relatievormen**

Vrouw wil seks buiten huwelijk (2014) **normalisering andere relatievormen**

Polyamorie is reële optie (2014) **normalisering andere relatievormen**

Relatie niet belangrijk voor man/vrouw

Vrouw ziet relatie niet als summum (2017) **neutraal**

Vrouw is zelfstandig en heeft man niet nodig (2017) **positief**

Voor levensplezier heeft vrouw geen partner nodig (2017) **positief**

Vaste relatie is ook niet alles (2009) **vaste relatie is norm, maar niet belangrijk voor schrijfster**

Relatie is truttig (2009) **Interp. andere relatievormen genormaliseerd**

Vervangbaarheid van man is belangrijk voor vrijheid vrouw (2009) **Interp. andere relatievormen genormaliseerd**

Voor dagelijks leven man niet nodig (2011) **positief**

“Eigenlijk zoek ik een vriendin met piemel” → mannen zijn overbodig geworden (2011) **positief**

Relatiebreuk geen reden om bij de pakker neer te gaan zitten (2011) **Neutraal**

Relatie was comfortabel, alleen leven past beter bij vrouw (2013) **positief**

Vrouwen te geëmancipeerd voor relatie (2017) **negatief**

Leven van vrouw is niet over als man haar verlaat (2013) **positief**

Vrouw kan leven ook goed aan na breuk (2013) **positief**

Vrouw heeft enkel korte relaties door bindingsangst (2014) **neutraal, negatief**

2. DOMEINEN

2.1 Seks

Seksualiteit tussen vrouwen

Seks tussen twee vrouwen (2008) **Anders, maar wel normaal**

Liefde/seks tussen vrouwen wordt genormaliseerd (2009) **neutraal**

Seks tussen vrouwen (2014) **Neutraal**

Lesbische liefde, niet alleen lust (2008) **Neutraal**

Liefde/seks tussen vrouwen wordt genormaliseerd (2009) **Veroordelend over als je nog nooit iets met een vrouw hebt gedaan**

Vrije seksuele moraal

Vrije seksuele moraal: relatie alleen voor de seks (2010) **neutraal**
Monogame relatie kan samengaan met SM-relaties met anderen (2012) **normalisering andere relatievormen**
SM voor stel als norm (2012) **afwijkend seksleven genormaliseerd**
Normalisering van open relatie (2014) **normalisering andere relatievormen**
Vrouw wil seks buiten huwelijk (2014) **normalisering andere relatievormen**
Vrouwen hebben tegenwoordig ook makkelijk seksuele contacten (2015) **positief, norm**
Vrouwen kunnen meerdere seksuele contacten hebben zonder 'slet' genoemd te worden (2015) **positief, norm**
Seksuele moraal wordt vrijer (2009) **Gepresenteerd als feit/norm**
Vroeger was seksuele moraal minder vrij dan nu (2009) **Vroeger werd je sneller veroordeeld over vrije seksuele moraal**
Experimenteren op seksueel gebied met ander stel binnen huwelijk (2008) **Iets wat vooral man wil**
Relaties gebaseerd op hartstocht/lust zijn geaccepteerd (2010) **positief, raadgevend**
Man geen relatiemateriaal, maar wel voor seks (2008) **neutraal**
Door goed seksleven is vrouw gelukkig (2008) **seks belangrijk voor relatie**
Seks geeft vrouw vrijheid (2008) **Bijzonder**
Prettig seksleven belangrijk voor geluk (2008) **Norm: seks is belangrijk**

Traditionele opvatting over seks

Schaamte om afwijkende seksuele gedachten (2008) **Neutraal, Schaamte**
Parenclub alleen anoniem, niet delen met bekenden (2009) **Neutraal, gênant**
Vrouwelijke seksualiteit is taboe (2009) **Neutraal, gênant**
Seksualiteit vooral tussen vaste partners (2009) **vaste relatie norm**
Slecht seksleven is taboe (2009) **Norm is dat de seks goed moet zijn**
Seks niet zo belangrijk voor vrouwen (2009) **Kritisch op norm**
Communiceren over seks en eigen genot is moeilijk in relatie (2009) **Raadgevend**
Seks in vaste relatie is beter dan met one-night-stands (2009) **Vaste relatie norm**
Taboe over afwijkende seksuele norm (SM) (2012) **neutraal**
Taboe over afwijkende seksuele norm (SM) naar kinderen toe (2012) **neutraal**
Vrouwen die direct mee naar huis gaan zijn geen relatiemateriaal (2013) **norm: vrouwen mogen niet seksueel vrij zijn**

2.2 Liefde

Benoemen van liefde in relatie

Sterk geloof in liefde die een heel leven meegaat (2010)
Gedachte om weg te gaan bij zieke partner niet aanwezig → altijd trouw blijven aan elkaar (2010) **trouw is de norm**
Verliefdheid niet noodzakelijk voor geluk in relatie (2011) **interpr. Verliefdheid niet nodig**
Niet-traditioneel: nieuwe vormen van relaties worden populair (2011) **neutraal**
Liefdesrelatie dieper dan een man-voor-een-nacht, en dus meer gewild (2011) **positief**

Polyamorie is reële optie (2014) **normalisering andere relatievormen**
Je kunt ongelukkig worden van relaties die niets met 'echte liefde' te maken hebben (2015) **neutraal**

2.3 Overspel

Normalisering overspel

Man gaat vreemd met veel vrouwen (2016) **negatief**
Man gaat vreemd (2017) **negatief**
Man gaat vreemd (2017) **neutraal**
Man gaan meerdere keren vreemd (2016)
Vrouw gaat vreemd en liegt (2015) **negatief**
Vrouwen kunnen ook ontrouw/oneerlijk zijn (2015) **neutraal**
Man gaat vreemd (2015) **negatief**
Vreemdgaan terloops genoemd (2015) **Negatief**
Vreemdgaan bewuste keuze (2014) **Positief**
Vrouw wordt leuker mens in relatie van vreemdgaan (2014) **positief, vreemdgaan genormaliseerd**
Vrouw wordt leuker mens van affaire (2008) **Overspel positief**
*Monogamie niet zo veilig voor relatie als we denken (2014) **raadgevend**
Realistisch om te verwachten dat je een keer op iemand anders verliefd wordt binnen relatie (2014) **ontrouw is mogelijk**
Steeds vaker vrouw die vreemdgaat in huwelijk (2014) **neutraal**
Normalisering vreemdgaan (2014) **neutraal**
Natuurlijk om niet-monogaam te zijn (2014) **neutraal**
Vreemdgaan staat los van huwelijk en vriendschap (2014) **neutraal , norm is dat vreemdgaan moet kunnen**
Vreemdgaan terloops genoemd, normalisering (2013) **neutraal**
Vrouw verwacht dat man ooit vreemd zou kunnen gaan (2013) **ontrouw is mogelijkheid**
Vrouw accepteert vreemdgaan van man (2012) **neutraal**
Gedachte dat je een levenlang trouw moet zijn aan elkaar verstikkend (2012) **norm is om trouw te zijn**
Noemen van vreemdgaan/weggaan bij huwelijk in achteloze zin (2012) **Neutraal**
Gedachte dat overspel niet voorkomt in huwelijk naïef en idealistisch (2012) **overspel is normaal**
Verliefd worden op een ander tijdens huwelijk kan gebeuren (2012) **norm**
Ontrouw in huwelijk te begrijpen (2011) **trouw zijn niet per se norm**
Achteloos over zoenen met ander in huwelijk (2011) **Neutraal**
Affaire terloops genoemd, normalisering (2010) **Negatief, veroordelend**
Onschuldige verliefdheid wordt affaire (2010) **interpr. affaire is geen relatie**
Vrouw wil doorgaan met man, ook na bekend worden affaire (2010)
Vreemdgaan juist goed voor seksleven met eigen man (2009) **Niet-veroordelend over vreemdgaan**
Affaire wordt genoemd (2010) **Neutraal (kan iedereen overkomen)**

Vreemdgaan gebeurt toch vaker dan we denken (2009) **Comm. op normen/waarden die niet kloppen**

Minnaar gekozen door man en vrouw samen (2008) **afwijkende relatie genormaliseerd**

Afwijkend van standaard huwelijk, vrouw mag minnaar hebben van man (2008) **afwijkende relatie genormaliseerd**

Man weet van affaire, openheid in huwelijk (2008) **waarde: communiceren is belangrijk**

Vrouw blijft man terugnemen na vreemdgaan (2016) **negatief**

Man kijkt naar andere vrouwen buiten relatie (2008) **Geaccepteerd door vrouw**

Monogaam zijn is de norm (2009) **Comm. op normen/waarden die niet kloppen**

Affaire kan gebeuren (2012) **Norm: vreemdgaan kan**

Trouw zijn in relatie is de norm

Vrouw vertrouwt man volledig (2013) **Norm: trouw blijven**

Overspel – schuldgevoel (2008) **Schuldgevoel**

Huwelijkse trouw is belangrijk op sommige punten (2008) **Trouw zijn is vanzelfsprekend**

Vrouw wil soms het huwelijk ontvluchten door vreemd te gaan, maar doet het niet (2009)

Trouw-zijn belangrijke waarde in relatie

Zien wat vreemdgaan kapot kan maken, is een boost voor de relatie van anderen (2009)

Neutraal

Schaamte bij vrouw na vreemdgaan (2010) **Norm: trouw is belangrijk**

Affaire nooit besproken in relatie (2010) **Norm: affaire kan niet**

- Affaire was niet bespreekbaar binnen huwelijk (2010)

- Vrouw neemt rigoureuze afscheid van man na vreemdgaan (2010) **neutraal; norm dat vreemdgaan niet kan**

- Vertrouwen geschaad door affaire (2010) **Negatief**

- Overspel is goedkoop en vernederend (2012) **negatief, veroordelend**

Schuldgevoel bij vreemdgaan (2012) **norm is om trouw te blijven**

- Verontwaardiging over vrouw die getrouwde man verleid (2013) **trouw zijn is norm, vaste relatie heilig**

- Geen spijt van vreemdgaan, wel schuld (2013) **negatief, veroordelend**

- Vrouw houdt eer aan zichzelf bij vreemdgaan partner (2013) **neutraal**

- Gebrek aan trouw in huwelijk door man grootste frustratie vrouw (2014) **negatief, veroordelend**

Schuldig voelen om vreemdgaan (2014) **negatief**

Schaamte om affaire met getrouwde man (2014) **negatief, norm is dat vreemdgaan echt niet kan**

- Man ontwijkt vragen van vrouw over affaire (2014) **negatief**

- Fysieke pijn na vreemdgaan partner (2014) **negatief**

Vrouwen voelen schuld bij vreemdgaan (2014) **neutraal**

Schuldgevoel over vreemdgaan (2014) **Neutraal**

Vreemdgaan afgekeurd door man (2015) **Negatief**

Vreemdgaan wordt afgekeurd door vrouw (2015) **negatief**

Vrouw keurt vreemdgaan man af (2015) **negatief**

In een lange relatie is liefde, tijd, vertrouwen en durf (2009) **Raadgevend**

Vertrouwen in de relatie om onzekerheden te laten zien (2010) **waarde van goede relatie**

- Betrouwbaarheid in relatie belangrijk voor vrouw (2010) **waarde van gebelaneerde relatie**

Onvoorwaardelijke liefde en trouw belangrijk (2010) **neutraal**

Belofte om trouw te blijven (2010) **Neutraal**

- Sterk geloof in liefde die een heel leven meegaat (2010) **norm is voor altijd samen blijven**
- Gedachte om weg te gaan bij zieke partner niet aanwezig → altijd trouw blijven aan elkaar (2010) **neutraal**
- Groot vertrouwen tussen man (minnaar) en vrouw (2008) **Trouw is belangrijk in relatie**
- Man ontkent affaire (2010) **negatief**
- Bewust vreemdgaan vanuit man-vrouwrelatie (2008) **norm: vreemdgaan hoort niet**
- Verliefdheid was uiteindelijk sterker dan huwelijk man (2012) **affaire kon niet: norm is trouw zijn**
- = code uit 'Verlaten vrouw' artikel

2.4 huwelijk/scheiding

Huwelijk als traditioneel instituut

- Vrouwen hunkeren naar man om mee te trouwen (2015) **Neutraal, trouwen als norm**
- Gedachte dat huwelijk ooit zou aflopen, kwam niet bij vrouw op (2015) **neutraal, huwelijk voor altijd is de norm**
- Vrouw vindt huwelijkse trouw belangrijk (2016) **positief, ook naïef**
- Huwelijk moet gebaseerd zijn op vertrouwen (2016) **neutraal, norm**
- Trouwen als logisch vervolg na jaren relatie (2013) **neutraal, norm interpr**
- Getrouwd zijn is vanzelfsprekend samen zijn (2009) **Normaal/belangrijk**

Huwelijk niet als traditioneel instituut

- Vrouw en man opnieuw getrouwd → hertrouwen is normaal (2008) **Normaal**
- Geen bijzonder huwelijk (vrouw vindt het instituut huwelijk niet heel belangrijk (2009) **Norm is dat huwelijk bijzonder moet zijn**
- Huwelijkse trouw niet zo belangrijk (2009) **Interp. Relatie met minnaar ook relatie. Ontrouw genormaliseerd.**
- Huwelijkse trouw niet zo belangrijk (2010) **ontrouw genormaliseerd**
- Veel huwelijken weinig spannend, gewoon constant (2011) **Neutraal**
- Vrouw wist in haar hart dat huwelijk niet voor altijd zou zijn (2011) **niet de norm dat huwelijk voor levenlang moet zijn**
- Schrijfster is cynisch over het feit dat het huwelijk voor altijd zou moeten duren (2011) **cynisch, norm is dat huwelijk niet voor altijd duurt**
- Gaan trouwen voelt verstikkend omdat het voor altijd is (2012) **negatief**
- Liefde vinden na getrouwd te zijn is normaal (2012) **neutraal**
- Opnieuw getrouwd (2014) **neutraal**
- Trouwen hoeft niet per se meer in moderne tijd (2015) **Neutraal**

Vechten voor huwelijk

- Het huwelijk hield, ondanks veel moeilijkheden, stand (2009) **Normaal**
- Vrouw wil vechten voor huwelijk (2010) **Trots**
- Vrouw wil vechten voor huwelijk (2013) **neutraal**
- Vrouw wil vechten voor huwelijk (2015) **negatief**
- Vrouw wilde vechten voor huwelijk (2017) **onrechtvaardig dat man het niet deed**

In het huwelijk zitten moeilijkere momenten en dat hoort erbij (2017) **neutraal**
Er moet echt iets ergs gebeuren voordat een relatie uitgaat (2012) **neutraal, norm; je blijft bij elkaar**
Relatie is nog te redden door bijv. therapeut, je moet het niet opeens eindigen (2011) **norm is om in ieder geval proberen er iets van te maken**
Tegenslagen maken je relatie sterker (2012) **norm is om bij elkaar te blijven**
Ook bij grote veranderingen moet je bij elkaar blijven (2016) **neutraal, raadgevend**
Van tegenslag wordt je samen sterker (2009) **Waarde goede relatie is bij elkaar blijven**
Als je de mindere tijden overleeft, dan houdt je relatie stand (2012) **positief**
Relatie moet doorgaan in goede en slechte tijden (2012) **neutraal, raadgevend**

Scheiden is reële optie

Scheiden is een optie (2008) **neutraal**
Scheiden is een mogelijkheid (2008) **neutraal**
Gescheiden (terloops genoemd) (2008) **neutraal**
Scheiding genoemd (2008) **Als optie als relatie niet goed gaat, neutraal**
Scheiding genoemd (2008) **Met negatieve bijklank**
Scheiding genoemd (2009) **Neutraal, geen bijzonder huwelijk**
Gescheiden terloops genoemd (2010) **neutraal**
Scheiden noemen als optie als relatie niet meer werkt (2012) **neutraal**
Relatie uitmaken moet relatief makkelijk kunnen (2012) **positief**
Scheiden is mogelijk (2012) **positief**
Scheidingen komen vaak voor en dat is normaal (2015) **negatief**
Scheiden vroeger taboe, nu kan het en relaties dus moeilijker (2016) **neutraal**
Scheiden terloops genoemd (2017) **neutraal, positief**
Vroeger was scheiden schande, nu kunnen vrouwen zelfstandig leven (2017) **positief**
Na scheiding direct door naar nieuwe partner (2011) **neutraal**
Scheiden optie na lang twijfelen (2013): **neutraal**

Samenwonen

Vrouw wilde dat ze niet begonnen was aan samenwonen (2011) **negatief**
Samenwonen na korte tijd (2010) **Neutraal**
Weinig vrouwen willen per se alleen blijven wonen in relatie (2011) **Neutraal**

2.5 Werk-zorgverdeling

Traditionele opvatting over relatie

Vrouw financieel afhankelijk van man (2008) **Negatief**
Traditioneel: man doet niets in huis en opvoeding (2009) **Negatief, veroordelend**
Man niet betrokken bij gezin (2009) **Negatief, veroordelend**
Traditioneel: vrouw zorgt voor man (2010) **Negatief**
Vrouw offert zichzelf op voor relatie en gezin (2010) **Negatief**
Vrouw moest leven opgeven voor carrière man (2011) **negatief**

Vrouw stelt gezin voorop (2011) **Neutraal**

Vroeger: huismoeder, vrouw kookt (2008) **Neutraal**

Traditioneel: de gedachte dat man thuisblijft om voor kinderen te zorgen is geen optie (2011) **Neutraal Norm is dat vrouw thuis blijft**

Vrouw wil moeder zijn voor haar kinderen (2011) **positief**

Vrouw is trots op thuismoeder zijn (2011) **positief, veroordelend tegenover werkende moeders**

Vrouw heeft dienende rol voor haar man (2011) **positief**

Vrouw financieel afhankelijk van man (2011) **neutraal**

Thuismoeder zijn komt relatie ten goede door rust (2011) **positief**

Vrouw is vaak financieel afhankelijk van man (2011) **negatief, veroordelend**

Traditioneel: man doet de klusjes in huis, daar zijn ze voor (2011) **neutraal, bevestigen van mannenrol**

Traditioneel: man zorgt voor vrouw in huwelijk (2012) **Neutraal / alsof het zo hoort**

Vrouw economisch afhankelijk van man (2012) **negatief**

Vrouw economisch en sociaal afhankelijk van man (2012) **negatief**

Taken zijn traditioneel verdeeld in huwelijk (2012) **positief**

Vrouw huishouden zodat man fulltime kan werken (2013) **norm**

*Vrouw meeste macht over kinderen na scheiding (2013) **negatief**

*Vrouw economisch afhankelijk van man (2013) **negatief, veroordelend**

Traditioneel: vrouw kookt (2013) **positief**

Traditioneel idee: vrouwen verdienen nu eenmaal minder, vooral moeders (2015) **Neutraal, norm**

Vrouwen offeren hun eigen leven op voor carrière man (2015) **negatief, maar eigen schuld van vrouwen**

Vrouw doet wat beste is voor carrière man (2015) **negatief**

Traditioneel: vrouw doet alles in huishouden (2015) **neutraal**

Traditioneel: vrouw doet huishouden voor man (2016) **negatief**

Vrouw kookt tijdens gehele relatie (2016) **neutraal, norm**

Vrouw doet alles in relatie; werk en zorg voor kinderen (2017) **negatief**

Traditioneel: man doet niets in huis (2017) **Neutraal**

Traditioneel: man moet vrouw per se ten huwelijk vragen (2015) **neutraal, norm**

Vrouwen ontlene identiteit en status aan huwelijk (2015) **Neutraal**

Vrouwen houden van het bruiloft-sprookje (2015) **neutraal**

Vrouw onzelfstandig in huwelijk (2012) **neutraal**

Oude normen en tradities van relaties zitten nog in ons systeem (2015) **negatief**

Vrouw geeft leven op voor man

Vrouw offert zichzelf op voor relatie en gezin (2010) **Negatief**

Vrouw moest leven opgeven voor carrière man (2011) **negatief**

Spijt van carrière in buitenland opgeven om man blij te maken (2011) **negatief, spijt**

Vrouw heeft dienende rol voor haar man (2011) **positief**

Vrouwen offeren hun eigen leven op voor carrière man (2015) **negatief, maar eigen schuld van vrouwen**

Vrouw doet wat beste is voor carrière man (2015) **negatief**

Vrouw doet alles in relatie; werk en zorg voor kinderen (2017) **neutraal, vanzelfsprekend**

Vrouw zou nooit meer haar baan opzeggen voor man (2015) **positief, raadgevend**

Vrouw zegt eigen leven op voor man (2013) **negatief**
Vrouw stelt zich dienstbaar op om relatie te redden (2013) **negatief**
Vrouw doet alles om man tevreden te houden (2016) **neutraal**
Vrouw gooit hele leven om voor man (2016) **negatief**
Vrouw deed alles voor man en het was niet genoeg (2017) **negatief**

Niet-traditionele opvatting over relatie

Nu: niet-traditioneel: man kookt (2008) **Neutraal**
Niet-traditioneel: man kookt (2008) **Neutraal**
Niet-traditioneel: vrouwen die niet kunnen koken bestaan (2008) **Neutraal**
Niet-traditioneel: man laten koken (2008) **Neutraal**
Niet-traditioneel: man kookt (2008) **Neutraal**
Spijt van carrière in buitenland opgeven om man blij te maken (2011) **negatief, spijt**
Niet-traditioneel: man en vrouw beide parttime werk en zorg voor kinderen (2011) **Neutraal/negatief**
Cynisch: trouwen en kinderen krijgen belangrijk voor vrouw, waar is emancipatie? (2011) **veroordelend**
Carrière opgeven voor man (2011) **negatief, niet acceptabel**
Vergelijking met jaren 50-60: vanaf nu weer minder feministisch dan toen (2011) **negatief**
Niet-traditioneel: man kookt (2011) **positief**
Niet-traditioneel: vrouw heeft broek aan in relatie (2012) **neutraal, negatief**
Niet-traditioneel: vrouw wil ook per se werken (2012) **neutraal**
Niet-traditioneel: in Nederland werken de mannen ook mee aan huishouden (2013) **positief, norm is gelijkwaardigheid**
Man financieel afhankelijk van vrouw (2013) **negatief**
Vrouw moet onafhankelijk zijn van man (2013) **norm over vrouwenrol, moet onafhankelijk zijn**
*Kritisch op vrouwen die hun ex-man partneralimentatie laten betalen (2013) **veroordelend**
*Schrijfster piekert er niet over om afhankelijk te worden van man (2013) **norm is onafhankelijk zijn**
*Schrijfster kritisch op huisvrouwen (2013) **negatief**
*Huismoeders mogen niet trots zijn op zichzelf, pas als je werkt (2013) **negatief, veroordelend**
Het idee dat de vrouw thuis moet zitten en de man fulltime werkt is achterhaald en moet worden aangepakt *(2013) **veroordelend**
Traditioneel/niet-traditioneel: Man wil rekening splitten op date, vrouw vindt dit niet kunnen (2015) **negatief**
Vrouw zou nooit meer haar baan opzeggen voor man (2015) **positief, raadgevend**
Vrouw als huisvrouw zien is fout (2015) **negatief, norm is gelijke rollen**
Niet-traditioneel: man zorgt voor kinderen (2016) **neutraal, vrouw deed niets**
Niet-traditioneel: man doet huishouden (2016) **neutraal**
Niet-traditioneel: man doet huishouden (2016) **neutraal, negatief**
Vrouw is financieel onafhankelijk (2017) **negatief**
Niet-traditioneel: vrouw heeft het voor het zeggen in het huwelijk (2012) **neutraal, negatief**
Niet-traditioneel: nieuwe vormen van relaties worden populair (2011) **neutraal**

Benoemen van traditionele mannen- of vrouwenrol

Vrouw moederfiguur in relatie (2010) **negatief**
Vrouw als moederfiguur in relatie (2008) **Traditionele rollen bevestigd**
Vrouw neemt moederlijke rol op in relatie (2015) **vanzelfsprekend, norm-bevestigend**
Essentieel verschil tussen mannen en vrouwen in seksualiteit (2009) **gepresenteerd als feit**
Vrouw kwetsbaar voor aandacht (2010) **negatief**
Man heeft het getroffen met seksueel actieve vrouw (2008) **Vrouw zou seksueel moeten zijn**
Mannen moeten altijd seks willen hebben (2008) **Norm**
Man wordt niet geloofd bij politie i.v.m. mishandeling door vrouw (2016e) **negatief**
Rechter gelooft niet dat man wordt mishandeld door vrouw (2016) **negatief**
Mannen zijn vaker fout dan vrouwen (2015) **negatief, veroordelend**
Typisch mannengedrag is verantwoordelijkheid ontwijken en op de vlucht slaan (2014) **negatief, veroordelend**
Mannen zijn egoïstisch in relatie, maar dat komt doordat vrouwen dat in de hand werken (2010) **Vrouw krijgt schuld van gedrag man**
Vrouw denkt door vader dat agressie normaal is bij mannen (2009) **Agressie goedpraten**
Vrouw valt op supermannelijke types (2008)
Impotentie onder mannen is zielig, niet mannelijk (2008) **afkeurend over niet-mannelijke norm**
Potentieproblemen slecht voor zelfbeeld man (niet mannelijk) (2008) **Raadgevend: goed om over taboes te praten**
Scheidingen zijn vaak reden voor economisch onzelfstandigheid vrouwen (2013) **negatief**
Vrouw is toegewijde echtgenote (2013) **Positief**
Man moet spannend zijn in relatie (2015) **positief**
Mannen denken alleen aan seks (2015) **Negatief**

Benoemen van niet-traditionele mannen- of vrouwenrol

Man voldoet niet aan norm om altijd zin in seks te hebben (2008) **Niet normaal, raadsel voor vrouw**
Geweld door man naar vrouw in relatie (2015) **negatief**
Vrouwen assertief en hebben eisenlijst van mannen (2015) **neutraal**
Vrouwen vaker schuldig aan scheiding, al denken veel mensen man (2013) **neutraal**
Schrijfster vindt dat vrouwen zelfstandig moeten zijn (2013) **veroordelelijk**
Vrouwen vaker schuldig aan scheiding, al denken veel mensen man (2013) **neutraal**
Man houdt van zelfstandige vrouwen (2015) **Positief, maar geen norm**
Vrouw wil man die voor haar zorgt (2015) **neutraal**

2.6 De dood/verlies

Effect van verlies partner

Ook na dood van man voelt vrouw nog de energie en liefde van hem (2009) **Interpret. Relatie niet over na dood**
Verloren liefde wordt nooit vergeten (2010) **liefde voor partner blijft na dood**
Groot gat na wegvallen relatie (2010) **norm is samenzijn met iemand**
Leven zonder hem onvoorstelbaar (2010) **norm: huwelijk voor altijd**

Liefde van partner naar andere partner op hoogtepunt na overlijden partner (2010) **interpr.**

Liefde blijft na dood

Totale leegte na verliezen partner (2010) **Negatief**

Gevoelens van eenzaamheid na vertrek man (2011) **negatief**

Onbegrip en ontkenning na verliezen echtgenoot (2012) **neutraal**

Man heeft leven van vrouw schade aangedaan na breuk (2013) **negatief**

Diepe haat voor ex-man (2014) **negatief**

Zonder partner geen leven denkbaar (2015) **neutraal, relatie erg belangrijk**

Vrouw heeft nieuwe zelfstandigheid na eindigen huwelijk (2015) **positief**

Leven stortte niet in na breuk relatie (2017) **positief**

Vrouw weet pas na scheiding wat een goede relatie is (2017) **positief**

De pijn van liefdesverdriet is ondraaglijk (2017) **negatief**

Vrouw is gebroken na breuk (2017) **negatief**

Fysiek ongemak door liefdesverdriet (2017) **negatief**

Vrouw is na breuk obsessief bezig met ex (2017) **negatief**

Vrouw kan niet leven zonder partner (2017) **negatief**

3. MANNELIJKE- EN VROUWELIJKE ROLLEN

Vrouw is sterk

Vrouw laat niet langer over zich heen lopen (2015) **positief**

Vrouw is geen slachtoffer (2013) **veroordelend, vrouw sterk moet zijn**

Benoemen van LINDA. Lezeressen als sterke, onafhankelijke vrouwen (2016) **neutraal, lezers aanspreken**

Belangrijk om voor jezelf op te komen in relatie (2010) **Positief, waarde goede relatie**

Alleen doorgaan na relatie is hel, maar vrouw heeft zich hersteld (2012) **positief**

Na breuk laat vrouw zien dat ze ook zonder man verder kan (2010) **positief**

Vrouw vindt kracht in alleen zijn (2017) **positief**

Vrouw voelde na scheiding pas echt geluk (2016) **positief**

Overheersend beeld van slachtoffer-vrouw na scheiding niet correct (2013) **Negatief**

Vrouw heeft na breuk huwelijk geleerd zelfstandiger te zijn (2016) **positief**

Vrouw is na slechte relatie ontwikkeld en meer op zichzelf gefocust (2010) **Positief**

Nieuwe dominante rol van vrouwen zorgt voor erectieproblemen (2008) **Dominante vrouwen niet de norm**

Verschil met vroeger: vrouwen niet langer passief in bed (2008) **Neutraal, neigt naar negatief**

Door dominantie vrouwen in bed, mannen onzekerder (2008) **Norm: vrouwen verantwoordelijk voor genot man**

Vrouw is slachtoffer

Huiselijk geweld door man (2008) **Negatief**

Seksueel geweld door man – verkrachting (2009) **negatief**

Agressiviteit door man (2009) **negatief**

Geweld door man naar vrouw in relatie (2015) **negatief**

Vrouw wordt emotioneel/fysiek mishandeld door man (2015) **negatief**

Jaloers vriendje mishandelt partner (2016) **negatief**

Man kleineert vrouw (2016) **negatief**
 Vrouw vraagt zich af hoe zij zich als zelfstandige vrouw liet mishandelen (2016) **neutraal**
 Vrouw vaker slachtoffer van huiselijk geweld, maar mannen ook (2016) **neutraal, bewust maken**
 Machtsvertoon door man, vrouw kwetsbaar (2008) **Negatief**
 Machtsverschil, man bepaalt wat er gebeurt (2008) **Negatief**
 Vrouwen kijken naar zichzelf als een relatie mislukt, mannen kijken vooruit (2011) **negatief (over mannen)**
 Vrouwen leggen oorzaak van problemen bij zichzelf in relaties (2008)
 Man liegt tegen vrouw in relatie (2013) **negatief, veroordelend**
 Man laat vrouw aan lot over na bevalling (2016) **negatief**
 Man beledigt vrouw tijdens relatie (2016) **negatief**
 Vrouw is zelfstandig maar gaat toch telkens naar ex die haar slecht behandelt (2017) **neutraal**
 Man denigrerend over hobby's van vrouw (2012) **negatief**
 Veel verdriet door foute mannen (2015) **negatief**
 Man ziet machtsvertoon als spel (2008) **Normaal**

Dominantie man negatief:

Man dominant in relatie (2013) **negatief**
 Man dominant in relatie (2016) **negatief**
 Man wilde vrouw onderdrukken, juist omdat ze sterk was (2016) **neutraal**
 Man verwacht dat vrouw hem niet tegenspreekt (2016) **neutraal, negatief**
 Vrouw neemt ondermijnende rol aan in relatie (2012) **negatief**
 Man heeft controle in relatie (2015) **negatief**
 Man neemt vrouw niet serieus (2009) **Negatief**
 Vrouw komt niet voor zichzelf op in relatie (2015) **negatief**

- Dominantie man positief

Machtsverschil: man met macht (2008) **Neutraal**
 Vrouw afhankelijk maken van man (2008) **Negatief, afkeurend**
 Vrouw als onderdanig, man als dominant (2008) **Positief**
 Man bepaalt regels bij seksuele handelingen (2008) **Positief**
 Vrouw vindt het fijn als mannen de baas zijn (2008) **Positief**
 Onderdanigheid aan man maakt vrouw sterker (2008) **Positief**
 Vrouw heeft behoefte aan volgzzaam zijn (2008) **Normaal**
 Man als dominant in seks, vrouw als ondergaand (2012) **positief**
 Vrouw stelt zich onderdanig op aan man (2013) **neutraal**
 Vrouw wil man die haar kan beschermen (2015) **negatief**
 Man moet dominant zijn in relatie (2015) **positief**
 Vrouw wil stoere man die haar beschermt (2015) **positief**
 Vrouw zoekt man waarbij ze zich veilig voelt (2015) **neutraal**
 Een dominante man maakt van (dominante) vrouw een zachter persoon (2015) **positief**
 Vrouw wil man die voor haar zorgt (2015) **positief**

Vrouw wordt verantwoordelijk gehouden

Vrouwen leggen oorzaak van problemen bij zichzelf in relaties (2008) **Raadgevend; niet goed om te doen**

Mannen zijn egoïstisch in relatie, maar dat komt doordat vrouwen dat in de hand werken (2010) **Vrouw krijgt schuld van gedrag man**
Door dominantie vrouwen in bed, mannen onzekerder (2008) **Norm: vrouwen verantwoordelijk voor genot man**
Vrouwen kijken naar zichzelf als een relatie mislukt, mannen kijken vooruit (2011) **negatief (over mannen)**
Nieuwe dominante rol van vrouwen zorgt voor erectieproblemen (2008) **Dominante vrouwen niet de norm**
Vrouwen te geëmancipeerd voor relatie (2017) **negatief**
Man wilde vrouw onderdrukken, juist omdat ze sterk was (2016) **neutraal**

4. KARAKTER RELATIES

4.1 Conflict

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld door man (2008) **Negatief**
Seksueel geweld door man – verkrachting (2009) **Negatief**
Agressiviteit door man (2009) **Normaal**
Geweld door man naar vrouw in relatie (2015) **negatief**
Vrouw wordt emotioneel/fysiek mishandeld door man (2015) **negatief**
Huiselijk geweld door partner maakt je vernedert, angstig en radeloos (2016) **negatief**
Huiselijk geweld komt veel voor (2016) **negatief, bewust maken**
Benoemen dat ook mannen slachtoffer zijn van huiselijk geweld (2016) **neutraal, bewust maken**
Jaloers vriendje mishandelt partner (2016) **negatief**
Taboe moet van huiselijk geweld af (2016) **neutraal, raadgevend**
Vrouw houdt, ondanks geweld, toch van man (2016) **neutraal**
Man kleineert vrouw (2016)
Vrouw vraagt zich af hoe zij zich als zelfstandige vrouw liet mishandelen (2016) **neutraal**
Vrouw vaker slachtoffer van huiselijk geweld, maar mannen ook (2016)
Het zijn vaak sterke vrouwen die in huiselijk geweld-situatie komen (2016) **neutraal**
Machtsverschillen in relaties basis voor partnergeweld (2016) **neutraal**
Man wordt mishandeld door vrouw (2016) **neutraal**
Taboe over dat vrouw man mishandelt (2016) **neutraal, norm**
Norm is dat vrouw niet kan mishandelen (2016) **negatief**
Man durft vrouw niet terug te slaan omdat hij sterker is (2016) **neutraal, logisch**
Man wordt niet geloofd bij politie (2016) **negatief**
Vrouw jaloers op man en mishandelt daarom (2016) **negatief**
Rechter gelooft niet dat man wordt mishandeld door vrouw (2016) **negatief, norm is dat vrouwen niet mishandelen**

Problemen relatie

Erectieproblemen (en verlies van zelfvertrouwen man) hebben gevolgen voor relatie (2008)
Norm: seks is belangrijk voor relatie

Verhouding tussen seksuele kant en niet-seksuele kant is moeilijk in relatie (2009) 'Doe maar normaal'

Seksualiteit binnen relatie voor kwart een probleem (2009) Seks is belangrijk voor goede relatie

Man probeert eerste problemen goed te praten (2010) Neutraal

Bang om elkaar los te laten (2010) negatief

Onzekerheid einde van relatie (2010) Neutraal

Ontkennen van problemen terwijl die er wel zijn (2010) Negatief

Wel of geen kinderen probleem in relatie (2010) kinderen nemen de norm

Man verwijt vrouw van het niet zijn van een goede vrouw of goede moeder (2010) negatief, veroordelend

Er wordt niet over problemen gepraat in relatie, man keert zich in zichzelf (2010) negatief

Gebrek aan communicatie reden voor breuk (2010) negatief

Man ontkent problemen in relatie (2010) negatief

Gebrek aan eerlijkheid en communicatie (2011) negatief, onbegrip

Gemene ruzies in relatie voorbode voor vertrek man (2011) Neutraal

Teveel aanpassen aan je partner is niet goed in een relatie (2011) Raadgevend

Geheimhouden leven slecht teken voor relatie (2012) negatief

De sleur is funest voor je relatie (2012) slechte relatie

Gebrek aan communicatie en delen funest voor relatie (2012) negatief

Man vindt carrière belangrijker dan relatie (2013) negatief

Gewoonte en 'bewegingsloosheid' funest voor relatie (2013) neutraal

Sleur is een relatie is niet goed (2015) negatief

Tegenstellingen breken relatie uiteindelijk op (2016) negatief

Man heeft geen eigen leven (2016) negatief

Partners hebben kritiek op elkaar en leven langs elkaar heen (2017) negatief, raadgevend

Vrouwen leggen oorzaak van problemen bij zichzelf in relaties (2008) Raadgevend; niet goed om te doen

Man ontkent affaire (2010) negatief

Alles samen doen in huwelijk (2016) eerst positief, daarna negatief

Het is mogelijk om uit elkaar te groeien in een relatie (2015) neutraal

Gebrek aan communicatie

Ontkennen van problemen terwijl die er wel zijn (2010) Negatief

Er wordt niet over problemen gepraat in relatie, man keert zich in zichzelf (2010) negatief

Gebrek aan communicatie reden voor breuk (2010) negatief

Man ontkent problemen in relatie (2010) negatief

Gebrek aan eerlijkheid en communicatie (2011) negatief, onbegrip

Geheimhouden leven slecht teken voor relatie (2012) negatief

Gebrek aan communicatie en delen funest voor relatie (2012) negatief

Man ontkent affaire (2010) negatief

4.1 Harmonie

Kenmerken goede relatie

Gelijkwaardigheid is belangrijk (2008) **Com. Raadgevend, over mannen/vrouwenrollen.**
Zelfredzaamheid is belangrijk (2008) **Passieve vrouw zijn is niet goed**
Begrip en humor in relatie is belangrijk (2008) **norm in goede relatie is elkaar begrijpen**
Humor, liefde, goede baan belangrijk voor relatie (2008) **Bekr.: dit is goede relatie**
Seksleven belangrijk voor huwelijk (2008) **Raadgevend: seks is belangrijk voor relatie.**
Samenzijn is belangrijk (2009) **Waarde voor relatie**
Elkaar aanvoelen is belangrijk (2009) **waarde voor relatie**
Je partner is iemand waarmee je alles kan delen (2009) **Interp. vriendschap belangrijk voor relatie**
Aandacht belangrijk in relatie (2009) **Waarde voor goede relatie**
In een lange relatie is liefde, tijd, vertrouwen en durf (2009) **neutraal**
Openheid in relatie is belangrijk (2009) **Raadgevend**
Vertrouwen in de relatie om onzekerheden te laten zien (2010) **neutraal**
Plezier, gezelligheid en blijdschap belangrijk voor relatie (2010) **waarde goede relatie**
Gezelligheid en humor belangrijk voor leuk huwelijk (2010) **waarde goede relatie**
Goede seks belangrijk voor relatie (2010) **waarde goede relatie**
Maatschappelijke 'klasse' belangrijk voor matchen relatie (2010) **neutraal, raadgevend**
Overeenkomsten partners belangrijk voor slagingspercentage relatie (2010) **raadgevend**
Relatie moet vanzelf gaan (2010) **wordt ontkracht**
Betrouwbaarheid in relatie belangrijk voor vrouw (2010) **neutraal**
Belangstelling en hoffelijkheid belangrijk, doch zeldzaam in relatie (2010) **waarde goede relatie**
Partner ook beste vriend (2010) **interp. vriendschap binnen relatie**
Niet klef (2010) **waarde goede relatie**
Aan elkaar gewaagd (2010) **waarde goede relatie**
Onvoorwaardelijke liefde en trouw belangrijk (2010) **waarde goede relatie**
Onbaatzuchtig (2010) **waarde goede relatie**
Elkaar iets gunnen in relatie belangrijk (2010) **waarde goede relatie**
Diepgang in gesprekken in relatie essentieel (2011) **nodig voor functioneren relatie**
Denken aan jezelf is belangrijk in relatie (2011) **raadgevend**
Bij elkaar terecht kunnen is belangrijk voor relatie (2011)
Voor elkaar zorgen is belangrijk in relatie (2011) **waarde goede relatie**
Relatie is investeren in elkaar en concessies doen (2011) **Raadgevend**
Elkaar loslaten is belangrijk voor goed huwelijk (2012)
Elkaar iets gunnen is belangrijk (2012) **waarde goede relatie**
Liefde, begrip, geduld, humor, doorzettingsvermogen en zorgzaamheid belangrijk voor relatie (2012) **waarde goede relatie**
Vrijheid en gezelligheid belangrijk in relatie (2012) **waarde goede relatie**
Zorgzaamheid kan nooit teveel zijn in relatie (2012) **waarde goede relatie**
Lachen, praten en seks belangrijk in relatie (2012) **waarde goede relatie**
Moeite voor elkaar doen is belangrijk in relatie (2012) **waarde goede relatie**
Nooit ruzie is basis voor goede relatie (2012) **waarde goede relatie**
Seks is belangrijk voor je relatie (2012) **waarde goede relatie, norm seks is belangrijk**
Uiterlijke kenmerken belangrijk voor huwelijk (2012) **waarde goede relatie**

Seks belangrijk voor relatie (2012) **waarde goede relatie, norm seks is belangrijk**
 Vrijheid belangrijk in relatie (2013) **waarde goede relatie**
 Gelijkwaardigheid belangrijk voor relatie (2013) **waarde goede relatie**
 Lol hebben samen belangrijk (2013) **waarde goede relatie**
 Partners zijn gelijken en gewaagd aan elkaar (2014) **positief, waarde goede relatie**
 Gevoel van vrijheid belangrijk (2014) **waarde goede relatie**
 In goede relatie houd je deel van jezelf (2015) **waarde goede relatie**
 Wederkerigheid, empathie en openhartigheid is liefde die werkt (2015) **waarde goede relatie**
 Eerlijkheid in relatie belangrijk (2015) **waarde goede relatie**
 *Advies om ruimte voor jezelf te houden in relatie (2016) **waarde goede relatie, raadgevend**
 Je moet jezelf soms aanpassen (2016) **neutraal, raadgevend**
 Voor een goede relatie moet je allebei evenveel investeren (2017) **waarde goede relatie**
 *Je partner moet je blij maken, respecteren, beschermen en koesteren (2017) **waarde goede relatie, raadgevend**
 *Elkaar aanraken en met elkaar lachen is belangrijk (2017) **waarde goede relatie, raadgevend**
 Seks zorgt voor verbinding in relatie (2009) **waarde: seks is belangrijk voor relatie**
 Seks is symbool voor relatie (2009) **Seks belangrijk aspect van relatie**
 Ideale gezin; man, vrouw, twee kinderen is de droom (2011) **Norm**

- Ruimte voor jezelf/de ander

Advies om ruimte voor jezelf te houden in relatie (2016)
 In goede relatie houd je deel van jezelf (2015)
 Vrijheid belangrijk in relatie (2013)
 Vrijheid en gezelligheid belangrijk in relatie (2012)
 Elkaar loslaten is belangrijk voor goed huwelijk (2012)
 Denken aan jezelf is belangrijk in relatie (2011)

- wederkerig begrip & respect

Gelijkwaardigheid is belangrijk (2008)
 Begrip en humor in relatie is belangrijk (2008)
 Je partner is iemand waarmee je alles kan delen (2009)
 Partner ook beste vriend (2010)
 Bij elkaar terecht kunnen is belangrijk voor relatie (2011)
 Liefde, begrip, geduld, humor, doorzettingsvermogen en zorgzaamheid
 Moeite voor elkaar doen is belangrijk in relatie (2012)
 Gelijkwaardigheid belangrijk voor relatie (2013)
 Partners zijn gelijken en gewaagd aan elkaar (2014)
 Wederkerigheid, empathie en openhartigheid is liefde die werkt (2015)

- begrip en tolerantie

Elkaar aanvoelen is belangrijk (2009)
 In een lange relatie is liefde, tijd, vertrouwen en durf (2009)
 Vertrouwen in de relatie om onzekerheden te laten zien (2010)
 Onbaatzuchtig (2010)
 Elkaar iets gunnen in relatie belangrijk (2010)
 Bij elkaar terecht kunnen is belangrijk voor relatie (2011)
 Elkaar loslaten is belangrijk voor goed huwelijk (2012)
 Elkaar iets gunnen is belangrijk (2011)

Moeite voor elkaar doen is belangrijk in relatie (2012)
Eerlijkheid in relatie belangrijk (2015)
Je moet jezelf soms aanpassen (2016)
Voor een goede relatie moet je allebei evenveel investeren (2017)
Vrijheid en gezelligheid belangrijk in relatie (2012)
Vrijheid belangrijk in relatie (2013)
Gevoel van vrijheid belangrijk (2014)

Seks belangrijk voor relatie

Door goed seksleven is vrouw gelukkig (2008) **seks belangrijk voor relatie**
Seks is belangrijk voor je relatie (2012) **waarde goede relatie, norm seks is belangrijk**
Seks zorgt voor verbinding in relatie (2009) **waarde: seks is belangrijk voor relatie**
Seks is symbool voor relatie (2009) **Seks belangrijk aspect van relatie**
Seks in vaste relatie is beter dan met one-night-stands (2009) **Vaste relatie norm**
Slecht seksleven is taboe (2009) **Norm is dat de seks goed moet zijn**

Label: veroordelend

Traditioneel: man doet niets in huis en opvoeding (2009) **Negatief, veroordelend**
Man niet betrokken bij gezin (2009) **Negatief, veroordelend**
Vrouw is trots op thuismoeder zijn (2011) **positief, veroordelend tegenover werkende moeders**
*Vrouw is vaak financieel afhankelijk van man (2011) **negatief, veroordelend**
*Vrouw economisch afhankelijk van man (2013) **negatief, veroordelend**
*Cynisch: trouwen en kinderen krijgen belangrijk voor vrouw, waar is emancipatie? (2011) **veroordelend**
*Kritisch op vrouwen die hun ex-man partneralimentatie laten betalen (2013) **veroordelend**
*Huismoeders mogen niet trots zijn op zichzelf, pas als je werkt (2013) **negatief, veroordelend**
*Het idee dat de vrouw thuis moet zitten en de man fulltime werkt is achterhaald en moet worden aangepakt (2013) **veroordelend**
*Mannen zijn vaker fout dan vrouwen (2015) **negatief, veroordelend**
Typisch mannengedrag is verantwoordelijkheid ontwijken en op de vlucht slaan (2014) **negatief, veroordelend**
*Schrijfster vindt dat vrouwen zelfstandig moeten zijn (2013) **veroordelend**
*Vrouw is geen slachtoffer (2013) **veroordelend, vrouw sterk moet zijn**
Lesbische liefde, niet alleen lust (2008) **Normaal**
*Liefde/seks tussen vrouwen wordt genormaliseerd (2009) **Veroordelend over als je nog nooit iets met een vrouw hebt gedaan**
Affaire terloops genoemd, normalisering (2010) **Negatief, veroordelend**
Overspel is goedkoop en vernederend (2012) **negatief, veroordelend**
Geen spijt van vreemdgaan, wel schuld (2013) **negatief, veroordelend**
Gebrek aan trouw in huwelijk door man grootste frustratie vrouw (2014) **negatief, veroordelend**
Man verwijt vrouw van het niet zijn van een goede vrouw of goede moeder (2010) **negatief, veroordelend**
Man liegt tegen vrouw in relatie (2013) **negatief, veroordelend**

* = code uit longread-artikel